

PROJEKTĄ REMIA LIETUVOS RESPUBLIKA.
PROJEKTĄ IŠ DALIES FINANSUOJA EUROPOS SĄJUNGA

VARĖNOS RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

SPRENDINIŲ KONKRETIZAVIMAS

T U R I N Y S

Darbą parengusių specialistų sąrašas	2 psl.
Įvadas	3 psl.
1.URBANISTINĖS SISTEMOS FORMAVIMAS	4 psl.
1.1. Urbanistinio karkaso konkretizavimas	5 psl.
1.2. Gyvenamųjų vietovių vystymas	7 psl.
1.3. Sprendinių įgyvendinimo prioritetai	11 psl.
2. KRAŠTOVAIZDŽIO EKOLOGINĖS APSAUGOS UŽTIKRINIMAS	12 psl.
2.1. Gamtinio karkaso teritorijos ir jų tvarkymo pobūdis	12 psl.
2.2. Biologinės įvairovės apsauga	17 psl.
2.3. Gamtinės ir kompleksinės saugomos teritorijos	20 psl.
2.4. Sprendinių įgyvendinimo prioritetai	25 psl.
3. KULTŪROS PAVELDO TERITORIJŲ TVARKYMAS	26 psl.
3.1. Kultūros paveldo teritorijų tinklo diferenciacija ir panaudojimo galimybės	26 psl.
3.2. Kultūros paveldo teritorijų apsaugos ir panaudojimo nuostatos	28 psl.
3.3. Sprendinių įgyvendinimo prioritetai	32 psl.
4. REKREACINIŲ TERITORIJŲ VYSTYMAS	33 psl.
4.1. Rekreacinio naudojimo teritorijų plėtros galimybės	33 psl.
4.2. Turizmo trasų ir maršrutų sistema	39 psl.
4.3. Rekreacinės infrastruktūros plėtros konkretizavimas	42 psl.
4.4. Sprendinių įgyvendinimo prioritetai	45 psl.
5. TECHNINĖS INFRASTRUKTŪROS VYSTYMAS	46 psl.
5.1. Susisiekimo infrastruktūra	46 psl.
5.2. Ekoinžinerinė infrastruktūra	51 psl.
5.3. Energetikos infrastruktūra	57 psl.
5.4. Sprendinių įgyvendinimo prioritetai	59 psl.
6. SOCIALINĖS IR KULTŪRINĖS INFRASTRUKTŪROS VYSTYMAS	60 psl.
6.1. Socialinė infrastruktūra	60 psl.
6.2. Kultūrinė infrastruktūra	64 psl.
6.3. Sprendinių įgyvendinimo prioritetai	66 psl.
7. ŽEMĖS NAUDOJIMO PASKIRTIS IR TVARKYMO REGLAMENTAI	67 psl.
7.1.Varėnos rajono savivaldybės teritorijos reglamentavimo metodologinės nuostatos	67 psl.
7.2. Konservacinės paskirties teritorijos	79 psl.
7.3. Miškų ūkio paskirties teritorijos	80 psl.
7.4. Žemės ūkio paskirties teritorijos	84 psl.
7.5. Vandens ūkio paskirties teritorijos	88 psl.
7.6. Kitos paskirties teritorijos	89 psl.
7.7. Sprendinių įgyvendinimo prioritetai	90 psl.
8. TERITORIJŲ REZERVAVIMAS VISUOMENĖS POREIKIAMS	92 psl.
9. SPRENDINIŲ ĮGYVENDINIMUI RENGTIMI PROJEKTAI	94 psl.
PRIEDAI	95 psl.
BRĖŽINIAI	
1. Žemės naudojimo ir apsaugos reglamentai	
2. Susisiekimo ir inžinerinė infrastruktūra	
3. Gamtos ir kultūros paveldo teritorijos bei rekreacijos ir turizmo plėtojimas	
4. Gamtinio kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės apsauga	

DARBĄ PARENGUSIŲ SPECIALISTŲ SĄRAŠAS

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Teksto skyriai
1.	Juozas Jazavitas Projekto vadovas	Įvadas 7 sk. – Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai 8 sk. – Teritorijų rezervavimas visuomenės poreikiams 9 sk. – Sprendinių įgyvendinimui rengtini projektai
2.	Prof. Paulius Kavaliauskas Mokslinis konsultantas	2 sk. – Kraštovaizdžio ekologinės apsaugos užtikrinimas 3 sk. – Kultūros paveldo teritorijų tvarkymas 4 sk. – Rekreacinių teritorijų vystymas 7 sk. – Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai
3.	Gediminas Girčys	1 sk. – Urbanistinės sistemos formavimas
4.	Jonas Volungevičius	2 sk. – Kraštovaizdžio ekologinės apsaugos užtikrinimas
5.	Kazimiera Šimkūnienė	6 sk. – Socialinės ir kultūrinės infrastruktūros vystymas
6.	Stefanija Žilienė	7 sk. – Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai
7.	Rasa Kižienė	5.1. – Susisiekimo sistema 5.4. – Sprendinių įgyvendinimo prioritetai
8.	Gintautas Brėskys	5.2. – Ekoinžinerinė infrastruktūra 5.3. – Energetikos infrastruktūra 5.4. – Sprendinių įgyvendinimo prioritetai
9.	Liucijus Dringelis Nijolė Steponaitytė Giedrė Gudžinevičiūtė	3 sk. – Kultūros paveldo teritorijų tvarkymas 4 sk. – Rekreacinių teritorijų vystymas
10.	Nijolė Kučinskienė	Grafinės dalies kompiuterinis atlikimas
11.	Diana Stanevičienė	Projekto techninis išleidimas

I V A D A S

Varėnos rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano rengimo etapo konkretizuotų sprendinių stadija parengta remiantis:

- Varėnos rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano rengimo darbų programa, patvirtinta Varėnos rajono savivaldybės tarybos 2005 m. vasario 22 d. sprendimu Nr. T-V-526;
- pateiktomis suinteresuotų institucijų sąlygomis dokumentui rengti;
- patvirtintu Lietuvos Respublikos teritorijos bendruoju planu, galiojančiais teritorijų planavimo ir kitais dokumentais;
- parengtais Alytaus apskrities teritorijos bendrojo plano sprendiniais;
- parengta ir patvirtinta Varėnos rajono savivaldybės teritorijos vystymo koncepcija ir atliktu strateginiu pasekmių aplinkai vertinimu;
- Savivaldybės teritorijos bendrojo plano taisyklėmis, patvirtintomis LR Aplinkos ministro 2007 m. birželio 22 d. įsakymu Nr. D1-263;
- Aplinkos ministerijos užsakymu UAB „Urbanistika“ parengtomis „Savivaldybių teritorijų bendrųjų planų rengimo metodikos“ rekomendacijomis.

Laikantis BP rengimo darbų programos ir taisyklių jau parengta:

- esamos būklės analizė (pateikta Užsakovui 2007 m. kovo mėnesį);
- strateginio pasekmių aplinkai vertinimo apimties nustatymo dokumentas (pateikta 2007 m. birželio mėnesį);
- strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita kartu su teritorijos vystymo koncepcija;
- teritorijos vystymo koncepcija (pateikta 2007 m. birželio mėnesį, patvirtinta rugsėjo mėnesį);

Konkretizuoti sprendiniai parengti laikantis darnaus teritorijos vystymosi ideologijos, kuria vadovaujantis sudaroma galimybė pasiekti visuotinę gerovę dabartinei ir ateinančioms kartoms, neviršijant leistinų poveikio aplinkai ribų, laikantis konkrečių reikalavimų, išdėstytų darbų programoje, taisyklėse ir anksčiau parengtuose aukštesnio lygmens teritorijų planavimo bei kituose dokumentuose.

Konkretizuotų sprendinių tekstinę dalį sudaro 8 pagrindiniai skyriai, iliustruoti grafinėmis schemomis, lentelėmis ir kita informacine medžiaga. Grafinę dalį sudaro brėžiniai M 1:50 000.

Tekstinė dalis ir brėžiniai parengti įvertinant bendrovėje sukaupą patirtį rengiant įvairių lygmenų bendruosius planus, parengtos „Savivaldybių teritorijų bendrųjų planų rengimo metodikos“ rekomendacijas ir darbo tvarka aptarus su Planavimo organizatoriumi.

Konkretizuotuose sprendiniuose neparodyti ir nenagrinėjami atskiri sklypai, konkrečios jų ribos. Bendrajame plane pateikiama principinis savivaldybės teritorijos zonavimas, veiklos jose reglamentavimas. Konkrečių sklypų, zonų, koridorių ir kitų teritorinių zonų ribos turi būti tikslinamos žemesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentuose. Sprendinių detalizavimui ir įgyvendinimui rengtinų projektų sąrašas pateikiamas ataskaitos 9 skyriuje. Jis gali ir turi būti papildytas bendrojo plano sprendinių realizavimo metu, įvertinant įstatyminius ir gyvenimo padiktuotus reikalavimus.

1. URBANISTINĖS SISTEMOS FORMAVIMAS

Gyvenamosios vietovės visais laikais buvo gamybos ir paslaugų gyventojams koncentracijos židiniai, ekonomikos varomoji jėga, gyvenimo kokybės užtikrinimo veiksnys. Priklausomai nuo gamtinių sąlygų, konkrečios teritorijos potencialo, susiklosto gyvenamųjų vietovių hierarchinis tinklas, kurio optimalumą charakterizuoja:

- tolygus gyvenamųjų vietovių išsidėstymas,
- išvystyti hierarchiniai ryšiai tarp skirtingo rango gyvenamųjų vietovių,
- optimalus gyvenamųjų vietovių teritorijų balansas.

Optimaliai formuojant gyvenamųjų vietovių sistemą būtina siekti šių tikslų:

- racionalus ir tikslingas gyventojų koncentracijos subalansavimas, stiprinant silpnąsias gyvenamųjų vietovių tinklo grandis,
- užtikrinti urbanistinių jungčių funkcionavimą, sudarant palankias sąlygas ryšiams tarp skirtingo rango gyvenamųjų vietovių ir gretimų rajonų urbanistine sistema,
- efektyviai panaudoti gyvenamųjų vietovių potencialą, atsižvelgiant į gamtines sąlygas ir ūkio plėtros galimybes (turizmo vietovės, centrai, kaimo turizmas),
- intensyvinti gyvenamųjų vietovių teritorijų planavimą siekiant racionaliai panaudoti teritorinį potencialą.

Dėl specifinių gamtinių sąlygų (didelis miškingumas, rezervatas, nacionalinis parkas) Varėnos rajono savivaldybės teritorijos urbanizacijos lygis yra labai žemas (35,5%), taip pat gyvenamųjų vietovių ir gyventojų tankis žymiai mažesnis nei kitose apskrities savivaldybėse. Kaimo gyvenamosios vietovės savivaldybės teritorijoje pasiskirsčiusios netolygiai, ypač jų tinklas retas pietinėje ir pietvakarinėje savivaldybės dalyje.

Pradedant 1992 metais rajono gyventojų skaičius kasmet mažėja dėl mažo gimstamumo ir migracijos į stambesnius miestus ir užsienį. Varėnos rajonas turi gerus susisiekimo ryšius su Vilniumi, Kaunu ir apskrities centru Alytumi. Tai, kartu su vertinga ir unikalia gamtine ir kultūrine aplinka sudaro palankias prielaidas vystyti gyvenamųjų vietovių sistemą.

1.1. Urbanistinio karkaso konkretizavimas

Šalies urbanistinis karkasas apibrėžtas ir lokalizuotas Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane. Jį sudaro atraminis gyvenamųjų vietovių tinklas (apskričių ir esamų bei būsimų savivaldybių centrai) ir skirtingo rango urbanistinės integracijos ašys (urbanistinių centrų jungtys). Alytaus apskrities teritorijos bendrajame (generaliniame) plane urbanistinis karkasas kiek patikslintas, tačiau iš esmės nesiskiria nuo pateikto šalies urbanistinio karkaso. Savivaldybės teritorijos bendrasis planas atliekamas detalesniame mastelyje, todėl savivaldybės teritorijos urbanistinis karkasas toliau konkretizuojamas žemesniame lygmenyje, papildant jį seniūnijų centrais ir lokalinėmis jungtimis.

1.1.1. Atraminis gyvenamųjų vietovių tinklas

Gyvenamųjų vietovių tinklas savivaldybės teritorijoje išsidėstęs netolygiai. Gyventojų tankis ir gyvenamųjų vietovių tankis ypač mažas visoje Marcinkonių seniūnijoje ir dalyje Kaniavos, Merkinės ir Varėnos seniūnijų. Žemas urbanizacijos lygis ir smulkios kaimo gyvenamosios vietovės – charakteringas savivaldybės gyvenamųjų vietovių tinklo bruožas. Gyventojų surašymo duomenimis (2001 m.) iš 322 kaimiškųjų gyvenamųjų vietovių 36 kaimai neturėjo gyventojų, o mažiau kaip 10 gyventojų buvo 90 kaimų.

Gyvenamųjų vietovių tinklo plėtojimas ir gyvenamųjų vietovių potencialo stiprinimas yra svarbus veiksnys mažinant socialinę atskirtį, ypač savivaldybės periferinėse teritorijose. Gyvenamųjų vietovių subalansuotas vystymas remiamas regioninės politikos priemonėmis. Rinkos ekonomikos sąlygomis nėra centralizuotų priemonių gyventojų skaičiui gyvenamosiose vietovėse stabilizuoti ir didinti, gyventojų ekonominiam aktyvumui didinti. Viena iš galimų priemonių, skatinančių miestelių ir kaimų vystymąsi – naujų savivaldybių ar seniūnijų centrų statuso suteikimas. Ši priemonė nėra savitikslių, ji reikalauja ilgo ir kruopštaus pasiruošimo, o jos tikslas – padėti kurti pilietinei visuomenei, didinti administracinius gebėjimus ir sudaryti palankias sąlygas ekonomikai, infrastruktūrai vystyti ir gyvenimo kokybei gerinti.

Varėnos rajono savivaldybės atraminį gyvenamųjų vietovių tinklą sudaro (žiūr. 1.1 pav.):

- Varėna – miestas, savivaldybės centras ir Varėnos kaimiškosios seniūnijos centras,
- Merkinė ir Valkininkai – miesteliai, atitinkamų seniūnijų centrai,
- Žiliniai – kaimas, Jakėnų seniūnijos centras,
- Panočiai – kaimas, Kaniavos seniūnijos centras,
- Marcinkonys, Matuizos ir Vydeniai – kaimai, atitinkamų seniūnijų centrai.

Atraminį gyvenamųjų vietovių tinklą papildo kaimo gyvenamosios vietovės, turinčios 100 ir daugiau gyventojų (žiūr. 1.1 pav.).

Atskirą gyvenamųjų vietovių grupę sudaro 8 etnografiniai kaimai, kurie vaidina svarbų vaidmenį vystant rekreaciją ir turizmą.

1.1.2. Urbanistinių centrų jungtys

Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame ir Alytaus apskrities teritorijos bendrajame (generaliniame) plane išskirtos skirtingų lygmenų urbanistinės integracijos ašys*.

* Urbanistinės integracijos ašys traktuojamos kaip urbanistinių centrų ir stambesnių kaimo gyvenamųjų vietovių jungtys, prie kurių yra didesnė gyvenamųjų vietovių ir gyventojų koncentracija, paprastai sutampančios su magistralinių ir krašto kelių (atskiris atvejais ir rajoninių) tinklu.

Varėnos rajono savivaldybės teritoriją kerta dvi nacionalinio lygmens 1B kategorijos urbanistinės integracijos ašys ir viena 1C kategorijos:

- ašis Vilnius–Varėna–Druskininkai–Baltarusija, sutampanti su magistraliniu keliu A4,
- ašis Vilnius–Daugai–Alytus–Marijampolė–Karaliaučiaus sritis, už Valkininkų geležinkelio stoties, sutampanti su krašto keliais 128 ir 131,
- ašies atkarpa Jieznas–Alytus–Merkinė (krašto keliais 129).

Visos šios ašys Varėnos rajono savivaldybės teritorijoje atlieka ir regioninių urbanistinių jungčių funkcijas (žiūr. 1.1 pav.).

Antrasis lygmuo – regioninės urbanistinės integracijos ašys – taip pat rajono teritorijoje atlieka jungčių funkcijas:

- ašies atkarpa Varėna–Eišiškės–Baltarusijos siena (krašto kelias 127),
- ašies atkarpa Varėna–Onuškis (krašto kelias 127 ir rajoninis kelias 4701),
- ašies atkarpa Varėna–Marcinkonys–Druskininkai (rajoninis kelias 5003).

Trečiojo (žemiausio) lygmens lokalinės urbanistinės jungtys tarpusavyje jungia seniūnijų centrus ir stambesnes kaimo gyvenamąsias vietas, paprastai sutampančios su rajoniniais keliais, turi svarbią reikšmę kaimo gyvenamųjų vietovių ryšiams su seniūnijų centrais (žiūr. 1.1 pav.).

Rajono savivaldybės teritorijoje yra dvi svarbios urbanistinių jungčių į atokiausiai nuo urbanistinių centrų esančias kaimo gyvenamąsias vietas – Dubičius ir Kabelius, kurios iš dalies kompensuoja jų urbanistinę atskirtį.

Varėnos rajono savivaldybės teritorija nėra izoliuota nuo gretimų savivaldybių teritorijų – Druskininkų, Alytaus, Šalčininkų ir Trakų rajonų. Šios jungtys į gretimų rajonų urbanistinius centrus dalinai kompensuoja rajono periferinių gyvenamųjų vietovių urbanistinę atskirtį.

Urbanistinės integracijos ašys (jungtys) pasižymi koncentruojančiu urbanistiniu poveikiu ir yra gyventojų traukos židiniai bei įvairiapusiškos veiklos paspartinto vystymo prielaida, integruojančia į bendrą urbanizacijos procesą kaimiškąsias vietas ir spartindama teritorijų raidą. Varėnos rajono savivaldybės teritorijoje didesnių koncentruojančių poveikiu pasižymi urbanistinės integracijos ašys Druskininkai–Merkinė–Alytus ir Druskininkai–Merkinė–Varėna–Valkininkai ir lygiagrečiai joms susiformavusios lokalinės urbanistinės jungtys (žiūr. 1.1 pav.).

Vienas iš svarbių veiksnių yra miestų ir kaimiškųjų gyvenamųjų vietovių teritoriniai ryšiai, kurie skatina arba palaiko kaimiškųjų vietovių gyvybingumą. Varėnos rajono savivaldybės teritorijoje, įvertinant palankias gamtines ir kultūrines sąlygas, yra visos galimybės kaimiškąsias gyvenamąsias vietas panaudoti miestų gyventojų poilsiui ir sezoninio būsto statybai.

1.2. Gyvenamųjų vietovių vystymas

Ankstesniame skyriuje pažymėta, kad rajono savivaldybės atraminį gyvenamųjų vietovių tinklą sudaro skirtingo rango ir potencialo gyvenamosios vietovės:

- 1 grupei priskiriama Varėna – rajono savivaldybės centras ir seniūnijų centras,
- 2 grupei priskiriami 7 seniūnijų centrai,
- 3 grupei priskiriamos kaimo gyvenamosios vietovės, turinčios virš 100 gyventojų ir 44 minimaliai ar vidutiniškai išvystytą paslaugų infrastruktūrą,
- 4 grupei priskiriamos likusios kaimo gyvenamosios vietovės, turinčios gyventojų, bet neturinčios išvystytos paslaugų infrastruktūros.

Atskirą gyvenamųjų vietovių grupę sudaro 8 etnografiniai kaimai, kurių vystymas reglamentuojamas bendraisiais paveldosaugos reglamentais arba specialiaisiais planais.

Tolimesnio gyvenamųjų vietovių vystymo kryptys ir jų teritorinė plėtra diferencijuojama priklausomai nuo jų administracinio statuso, dydžio, socialinio ekonominio potencialo, geografinės padėties ir numatomų funkcijų.

1.2.1. Gyvenamųjų vietovių vystymo kryptys

Nuo gyvenamųjų vietovių kryptingo ir diferencijuoto vystymo priklauso visos savivaldybės sėkminga ekonominė ir socialinė pažanga. Nežiūrint į tai, kad Varėnos rajono savivaldybėje yra žemas urbanizacijos laipsnis, retas gyvenamųjų vietovių tinklas ir vyrauja smulkios kaimo gyvenamosios vietovės, jų vystymas panaudojant turimą gamybinį potencialą, palankias gamtines ir kultūrines aplinkos sąlygas gali ilgalaikėje perspektyvoje duoti teigiamų rezultatų.

Savivaldybės administracinio centro Varėnos svarbiausios vystymo kryptys ir funkcijos:

- miesto urbanistinės struktūros plėtra ir tobulinimas, įjungiant į bendrąją struktūrą Senąją Varėną,
- teritorijų pramonės ir verslo plėtrai, taip pat „plyno lauko“ investicijoms, rezervavimas, jų inžinerinės infrastruktūros palaikymas ir tobulinimas,
- teritorijų būsto (taip pat socialinio būsto) plėtrai rezervavimas ir inžinerinis parengimas,
- viešųjų erdvių ir rekreacinių funkcijų bei teritorijų plėtra,
- susisiekimo ir ryšių tobulinimas su apskrities centru Alytumi, gretimų savivaldybių centrais ir rajono kaimiškosiomis vietovėmis,
- savivaldybės lygmens švietimo, sveikatos, kultūros ir socialinės infrastruktūros palaikymas ir tobulinimas,
- lokalinių centrų (pirmiausia seniūnijų centrų) plėtros palaikymas ir rėmimas,
- pagrindinių rajono gamybinių funkcijų (žemės ir miškų ūkio) palaikymas,
- kaimiškųjų vietovių integravimas į rekreacinę veiklą ir atitinkamos infrastruktūros plėtojimas,
- regioninės politikos vykdymas remiant atokiausiai ir šalies periferijoje esančias gyvenamąsias vietas (Dubičiai, Kabeliai).

Seniūnijų centrų pagrindinės vystymo kryptys ir funkcijos:

- gyvenamųjų vietovių planinės struktūros tobulinimas ir plėtra, įskaitant ir gretimas teritorijas, reikalingas plėtrai,
- seniūnijų centrų socialinės, ekonominės ir inžinerinės infrastruktūros palaikymas, renovacija ir plėtra,
- paslaugų gyventojams infrastruktūros tinklo plėtojimas,

Sprendinių konkretizavimas. 1. Urbanistinė sistemos formavimas

- seniūnijos teritorijoje esančių bendruomenių veiklos inicijavimas ir rėmimas plėtojant smulkų verslą, rekreaciją, vietos papročius,
- gyventojų įtraukimas į aktyvią veiklą stiprinant seniūnijos potencialą,
- seniūnijose esančių stambesnių gyvenamųjų vietovių inžinerinių infrastruktūrų renovacija ir plėtra bei gyventojų aptarnavimo vystymas,
- Merkinės ir Valkininkų miesteliuose aktualus kultūros paveldo teritorijų ir objektų apsaugos užtikrinimas ir eksponavimas viešam pažinimui ir naudojimui, o Merkinės seniūnijai būtina imtis papildomų priemonių plėtojant Merkinės miestelio infrastruktūrą, skatinant bendruomenės iniciatyvas, vystant administracinius gebėjimus ir siekiant perspektyvoje tapti pilnaverčiu naujos savivaldybės centru,
- ryšių su seniūnijos gyvenamosiomis vietovėmis, ypač esančiomis periferijoje, gerinimas.

Svarbi rajono savivaldybės funkcija – etnografinių kaimų autentiškumo palaikymas, jų kokybinis vystymas.

Gyvenamųjų vietovių kiekybinis ir kokybinis vystymas regioninės politikos įgyvendinimo kontekste turi būti privalomai įtraukiamas į rengiamų savivaldybės plėtros planų įgyvendinimo priemones.

1.2.2. Gyvenamųjų vietovių galimos teritorinės plėtros kryptys

Gyvenamųjų vietovių teritorinė plėtra vyks skirtingai, priklausomai nuo jų dydžio, administracinio statuso, gamtinės ir kultūrinės aplinkos. Nedidėjant gyventojų skaičiui urbanizuotų teritorijų plėtra vyks ne dėl galimų gyventojų skaičiaus pokyčių, o dėl prognozuojamo gyvenimo kokybės gerėjimo. Varėnos rajono gyvenamosios vietovės dėl specifinių gamtinių sąlygų užstatytos gana ekstensyviai, daugelyje gyvenamųjų vietovių yra pakankamai vidinių teritorinių rezervų, kurių panaudojimas priklausys nuo būsto paklausos. Iš kitos pusės, teritorinę plėtrą gali nulemti gamybos ir smulkaus bei vidutinio verslo plėtros poreikiai. Konkretūs poreikiai bus skirtingi ir priklausys nuo kiekvienos gyvenamosios vietovės situacijos. Pavyzdžiui, Varėnoje vienam gyventojui tenka tik 20 m² bendrojo gyvenamojo ploto, todėl teritorinę plėtrą lems būsto statybos poreikis.

Žemiau pateikiamos Varėnos rajono savivaldybės pagrindinių gyvenamųjų vietovių teritorinės plėtros gairės.

1. Varėna – rajono savivaldybės centras, turintis labiausiai išvystytą paslaugų infrastruktūrą ir išsidėstęs tarp geležinkelio Vilnius–Pariėchė ir magistralinio kelio A4. Miesto teritorijos plėtra susijusi tiek su būsto statybos poreikiais, tiek su tolimesniu paslaugų infrastruktūros ir verslo bei gamybos vystymu. Miesto plėtros teritorijos numatomos:

- 1.1. Rytų ir pietryčių kryptimi prie geležinkelio – gamybos ir sandėliavimo teritorijoms,
- 1.2. Pietvakarių kryptimi tarp geležinkelio ir kelio į Marcinkonis – būsto statybai,
- 1.3. Šiaurės–vakarų kryptimi – būsto statybai, verslui ir viešos paskirties teritorijoms, įjungiant į miesto teritoriją ir Senosios Varėnos kaimo teritoriją.

Tiksliam miesto plėtros teritorijų nustatymui tikslinga parengti naują Varėnos miesto bendrąjį planą (korektūrą).

2. Žiliniai – Jakėnų seniūnijos centras. Gyventojų skaičius mažėja, naujo būsto poreikio nėra. Įvykus žemės privatizavimui tikslinga parengti kaimo detalųjį planą, numatant nedideles teritorijas būstui ir visuomenės poreikiams.

3. Panočiai – Kaniavos seniūnijos centras. Gyventojų skaičius nežymiai mažėja, todėl naujo būsto statybos poreikio nėra. Tikslinga parengti kaimo detalųjį planą, kuriame numatyti nedideles teritorijas visuomenės reikmėms.

Kaniavos seniūnijos pietinėje dalyje yra Dubičių kaimas, buvęs apylinkės centras ir šiuo metu turintis daugiau institucinių požymių už Panočius ir kiek didesnę gyventojų skaičių. Atsižvelgiant į šio kaimo bendruomenės interesus tikslinga taip pat parengti detalųjį planą.

4. Marcinkonys – Marcinkonių seniūnijos centras, kartu ir Dzūkijos nacionalinio parko centras. Nėra pilno aiškumo dėl žemės naudojimo. Saugomų teritorijų reglamentai varžo plėtrą, gyventojų skaičius neauga, todėl naujo būsto poreikio beveik nėra. Būtina parengti kaimo detalų planą, kuriame numatyti pakankamai teritorijų būstui ir visuomenės reikmėms.

Marcinkonių seniūnijos pietinėje dalyje yra Kabelių kaimas su vidutiniškai išvystyta aptarnavimo sistema. Tikslinga parengti kaimo detalų planą.

5. Matuizos – Matuizų seniūnijos centras, nutolęs nuo Varėnos tik 11 km. Dėl turimo gamybinio potencialo būsto statybos poreikis vidutinis. Laisvų teritorijų yra, bet jos privatizuotos. Būtina parengti detalų planą, numatant teritorijas būsto ir kitoms visuomenės reikmėms. Pagrindinės kryptys – į šiaurę ir šiaurės vakarus.

6. Merkinė – miestelis, Merkinės seniūnijos centras. Gyventojų skaičius mažėja, bet naujo būsto statybos poreikis yra. Esamoje užstatytoje teritorijoje laisvų sklypų nėra. Tolimesnei teritorinei plėtrai galima panaudoti laisvą teritoriją į šiaurę nuo miestelio, palei krašto kelią į Alytų. Tenkinant būsto statybos poreikius būtina parengti naują miestelio bendrąjį planą, kuriame būtų išspręstas laisvų teritorijų panaudojimas ir aptarnavimo bei inžinerinės infrastruktūros vystymas.

7. Valkininkai – miestelis, Valkininkų seniūnijos centras. Miestelyje trūksta laisvų sklypų, o būsto plėtrą dažnai varžo paveldosauginiai reglamentai. Naujo būsto plėtrą tikslinga numatyti gretimame Užuperkasio kaime. Valkininkams ypač aktualu parengti naują bendrąjį planą.

8. Vydeniai – Vydenių seniūnijos centras, turintis nedidelį gamybinį potencialą. Naujo būsto statybos poreikis nedidelis. Kaimo išplanavimo projektas pasenęs, neatspindi po žemės nuosavybės atstatymo susiklosčiusios padėties, todėl rekomenduojama parengti detalų planą, kuriame būtina numatyti nedideles teritorijas naujo būsto statybai ir visuomenės reikmėms.

Kitos 3 grupės gyvenamosios vietovės (turinčios 100 ir daugiau gyventojų) neturi poreikių būsto ir tuo pačiu teritorinei plėtrai bei minimalias galimybes paslaugų infrastruktūros plėtrai.

Gyvenamųjų vietovių galima teritorinė plėtra parodyta brėžinyje „Žemės naudojimo ir apsaugos reglamentai“.

1.2.3. Gyvenamųjų vietovių žemės naudojimas

Varėnos rajono savivaldybės gyvenamųjų vietovių teritorijos pasižymi didele funkine ir žemės naudojimo reglamentų įvairove. Tai sąlygojama skirtingais gyvenamųjų vietovių dydžiais, jų administraciniu statusu, gamtinės ir kultūrinės aplinkos įvairove bei saugomų teritorijų gausa. Gyvenamųjų vietovių žemės naudojimo būdai ir reglamentai pateikiami 1.2.3.1 lentelėje².

² Žemės naudojimo būdai/pobūdžiai pateikiami pagal Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. balandžio 13 d. įsakymą Nr. D1-188 „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2005 m. kovo 17 d. įsakymo Nr. D1-151 „Dėl žemės sklypų pagrindinės tikslinės žemės naudojimo paskirties, būdų ir pobūdžių specifikacijos patvirtinimo“ pakeitimo“.

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai

1.2.3.1 lentelė

Gyvenamosios vietovės	Žemės naudojimo būdai/pobūdžiai	Žemės naudojimo reglamentai
Varėna	G ₁ , G ₂ , V ₁ , V ₂ , V ₃ , V ₄ , K ₁ , K ₃ , P ₁ , B ₂ , B ₃ , M ₂ , R ₁ , I ₁ , I ₂	Ekstensyvaus ir dalinai intensyvaus užstatymo plėtra vyraujant mažaaukštei gyvenamųjų namų statybai, užstatymo tankio didinimo ribojimas, didesnių technogeninių apkrovų vengimas, miesto želdynų tausojantis naudojimas, pramonės įmonių bei veiklos rūšių, kurioms reikalingi Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimai, plėtros ribojimas.
Merkinė	G ₁ , V ₁ , V ₂ , V ₃ , K ₁ , B ₂ , B ₃ , C ₂ , I ₁ , I ₂	Urbanistinės planinės struktūros išsaugojimas ir plėtra, ekstensyvaus užstatymo charakterio palaikymas, prioritetas smulkaus ir vidutinio verslo įmonių plėtrai, kultūros paveldo teritorijų ir objektų apsauga, skatinamas viešo naudojimo želdynų kūrimas.
Valkininkai	G ₁ , V ₁ , V ₂ , V ₃ , K ₁ , K ₃ , B ₂ , B ₃ , C ₂ , R ₁ , I ₁ , I ₂	
Marcinkonys	G ₁ , V ₁ , V ₂ , V ₃ , V ₄ , K ₁ , B ₂ , B ₃ , M ₂ , C ₂ , R ₁	Ekstensyvus gyvenamosios paskirties teritorijų užstatymas (Matuizos – dalinai daugiau 3 aukštų), leidžiamas nežymus užstatymo tankio didinimas ir tradicinės planinės struktūros transformavimas, viešųjų erdvių formavimas ir ekstensyvus naudojimas, naujų pramonės įmonių kūrimo ir plėtros ribojimas, leidžiama gyvenamosios funkcijos konversija į rekreacinę.
Matuizos	G ₁ , G ₂ , V ₁ , V ₃ , P ₁ , K ₁ , B ₃ , I ₁ , I ₂	
Panočiai	G ₁ , V ₁ , V ₃ , K ₁ , B ₃	
Vydeniai	G ₁ , V ₁ , V ₃ , K ₁ , B ₃ , Z ₄	
Žiliniai	G ₁ , V ₁ , V ₂ , V ₃ , K ₁ , B ₂ , B ₃ , Z ₄	
Kaimo gyvenamosios vietovės (100 ir daugiau gyventojų)	G ₁ , V ₂ , V ₃ , K ₁ , B ₂ , Z ₄	Ekstensyvaus užstatymo palaikymas, leidžiant dalinį sutankinimą, planinės struktūros esamo užstatymo ribose sureguliuojimas, viešųjų erdvių formavimas ir ekstensyvus naudojimas, skatinama gyvenamosios funkcijos konversija į rekreacinę, žemės ūkio funkcija.
Kitos kaimo gyvenamosios vietovės	G ₁ , B ₂ , Z ₄	Dispersinis arba ekstensyvus užstatymas, ekstensyvi žemėnauda, ekstensyvaus ir/arba tausojančio žemės ūkio funkcija, tradicinės planinės struktūros išsaugojimas.
Etnografiniai kaimai	G ₁ , B ₂ , C ₂	Ekstensyvus užstatymas, laikantis tradiciniai susiklosčiusios planinės struktūros. Būsto statyba ir renovacija laikantis tradicinių architektūros formų ir užstatymo charakterio, pagal specialiuosiuose kultūros paveldo planuose nurodytus reglamentus.

Žemės naudojimo būdų paaiškinimai:

Z – žemės ūkio paskirties žemė,

M – miškų ūkio paskirties žemė,

C – konservacinės paskirties žemė,

G – gyvenamosios paskirties teritorijos,

V – visuomeninės paskirties teritorijos,

P – pramonės ir sandėliavimo objektų teritorijos,

K – komercinės paskirties objektų teritorijos,

B – bendro naudojimo teritorijos,

R – rekreacinės teritorijos,

I – inžinerinės infrastruktūros teritorijos

1.3. Sprendinių įgyvendinimo prioritetai

Vystant Varėnos rajono savivaldybės urbanistinę sistemą numatomi šie prioritetai:

- 1) Varėnos miesto potencialo stiprinimas plėtojant inžinerinę ir socialinę infrastruktūrą, skatinant investicijas ir remiant verslo plėtrą,
- 2) Merkinės miestelio vystymo ir plėtros rėmimas, vietinių iniciatyvų palaikymas, infrastruktūros renovavimas ir plėtra, atsižvelgiant į perspektyvinę galimybę steigti naują savivaldybę su centru Merkinėje,
- 3) Rengti gyvenamųjų vietovių bendruosius ir detaliuosius planus. Jų tarpe:
 - Varėnos miesto bendrąjį planą – 2008 metais,
 - Merkinės ir Valkininkų miestelių bendruosius planus – 2009–2010 metais,
 - kitų seniūnijų centrų detaliuosius planus – 2011–2015 metais.
- 4) Numatyti priemones periferijoje esančioms Dubičių ir Kabelių kaimo gyvenamosioms vietovėms inžinerinei ir paslaugų infrastruktūrai plėtoti,
- 5) Pilnai panaudoti vertingoje gamtinėje aplinkoje esančių gyvenamųjų vietovių potencialą rekreacijos (t. t. kaimo turizmo) plėtrai,
- 6) Kultūros paveldo vietovių (etnografinių kaimų) ir teritorijų tvarkymo specialiųjų planų rengimas, vietinių tradicijų palaikymas ir puoselėjimas.

2. KRAŠTOVAIZDŽIO EKOLOGINĖS APSAUGOS UŽTIKRINIMAS

2.1. Gamtinio karkaso teritorijos ir jų tvarkymo pobūdis

2.1.1. Gamtinio karkaso bendrosios nuostatos

Bendroji šalies teritorijos gamtinio karkaso erdvinė koncepcija ir lokalizavimo modelis yra nustatyti LR Seimo patvirtintame Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame (generaliniame) plane. Šio modelio sudarymo principai remiasi 2001 m. priimtame LR Saugomų teritorijų įstatyme įteisinta gamtinio karkaso sampratos geoekologine koncepcija. Pagal ją - **gamtiniu karkasu suprantamas vientisas gamtinio ekologinio kompensavimo teritorijų tinklas, užtikrinantis ekologinę kraštovaizdžio pusiausvyrą, gamtinius ryšius tarp saugomų teritorijų, kitų aplinkosaugai svarbių teritorijų ar buveinių, taip pat augalų ir gyvūnų migraciją tarp jų.**

Gamtinio karkaso lokalizavimą formuoja tikslų sistema:

- 1) sukurti vientisą gamtinio ekologinio kompensavimo teritorijų tinklą, užtikrinantį kraštovaizdžio geoekologinę pusiausvyrą ir gamtinius ryšius tarp saugomų teritorijų, sudaryti prielaidas biologinei įvairovei išsaugoti;
- 2) sujungti didžiausią ekologinę svarbą turinčias buveines, jų aplinką bei gyvūnų ir augalų migracijai reikalingas teritorijas;
- 3) saugoti gamtinį kraštovaizdį ir gamtinius rekreacinius išteklius;
- 4) didinti šalies miškingumą;
- 5) optimizuoti kraštovaizdžio urbanizacijos bei technogenizacijos ir žemės ūkio plėtrą.

Gamtinis karkasas jungia įvairias teritorijas: rezervatus, draustinius, valstybinius parkus, atkuriamuosius ir genetinius sklypus, ekologinės apsaugos zonas, taip pat miškų ūkio, gamtines rekreacines ir ekologiškai svarbias agrarines teritorijas. Jį sudaro:

1) *geoekologinės takoskyros* – teritorijų juostos, jungiančios ypatinga ekologine svarba bei jautrumu pasižyminčias vietas: upių aukštupius, vandenskyras, aukštumų ežerynus, kalvynus, pelkynus, priekrantes, požeminių vandenų intensyvaus maitinimo ir karsto paplitimo plotus. Jos skiria stambias gamtines ekosistemas ir palaiko bendrąją gamtinio kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą;

2) *geosistemų vidinio stabilizavimo arealai* – teritorijos, galinčios pakeisti šoninį nuotėkį ar kitus gamtinės migracijos srautus, taip pat reikšmingos biologinės įvairovės požiūriu: želdinių masyvai ir grupės, natūralios pievos, pelkės bei kiti vertingi stambiųjų geosistemų ekotopai. Šios teritorijos kompensuoja neigiamą ekologinę įtaką gamtinėms geosistemoms;

3) *migracijos koridoriai* – slėniai, raguvynai bei dubakloniai, kitos teritorijos, kuriomis vyksta intensyvi medžiagų, energijos ir gamtinės informacijos srautų apykaita ir augalų bei gyvūnų rūšių migracija.

3.1) *Autonominiai šlaitai*[‡] – fliuvioglacialinių senslėnių[§] bei slėnių šlaitai bei jų atkarpos, kuriomis vyksta vertikaline medžiagų ir energijos apytaka bei gyvūnų rūšių migracija bei formuojamos regioninio lygmens medžiagų bei energijos pernašos.

[‡] *Autonominiai šlaitai*, kaip gamtinio karkaso struktūriniai elementai, yra būdingi Pietryčių Lietuvos smėlėtajai lygumai, kuri kaip senslėnis, susiformavo veikiant fliuvioglacialiniams procesams. Taip pat šią gamtinio karkaso elementai išskiriami ir Nemuno slėnyje. Šie šlaitai yra lokalinio lygmens ir funkcionuoja migracijos koridorių kontekste.

[§] *Fliuvioglacialinis senslėnis* – poledynmetyje, veikiant ledyno tirpsmo vandenims, suformuotas erozinis – akumuliacinis, smėlingomis nuogulomis užpildytas, senslėnis.

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai

Pagal svarbą gali būti skiriamos europinės, nacionalinės, regioninės ir vietinės reikšmės gamtinio karkaso dalys.

Lokalsios gamtinio karkaso teritorijos, kurios yra praradusios savo ekologinio kompensavimo funkcijas, yra įvardijamos kaip *degraduoto gamtinio karkaso teritorijos*

Gamtiniame karkase esančiuose rezervatuose, draustiniuose, valstybiniuose parkuose, biosferos monitoringo (stebėsenos) teritorijose, ekologinės apsaugos zonose, atkuriamuosiuose ir genetiniuose sklypuose veiklos apribojimus nustato LR Saugomų teritorijų įstatymas, gamtinio karkaso nuostatai bei kiti veiklą saugomose teritorijose reglamentuojantys dokumentai. Gamtinio karkaso reglamentas teritoriškai diferencijuojamas pagal į jo sudėtį patenkančių žemės naudmenų ūkines kategorijas. Apskritai, gamtinio karkaso teritorijose saugomas natūralus kraštovaizdžio pobūdis, palaikoma ir didinama gamtinė įvairovė, vykdomi rekultivacijos bei renatūralizacijos darbai. Jam priklausančiose rekreacinės, miškų bei žemės ūkio paskirties teritorijose draudžiama statyti pramonės įmones, kurioms reikalingi taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimai, ir gyvenamuosius kvartalus. Leidžiama veikla, kuri užtikrina kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą ir ekosistemų stabilumą, atkuria pažeistas ekosistemas ir yra vykdoma pagal teritorijų planavimo dokumentus.

2.1.2. Gamtinio karkaso sprendinių konkretizavimas

Teikiami šie konkretizuoti sprendiniai gamtiniam karkasui formuoti:

1. Geoekologinėms takoskyroms Varėnos raj. savivaldybės gamtiniame karkase priskiriamos šios teritorijos (brėž. „Gamtinio kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės apsauga“, toliau – 4 brėž.):

1.1. Europinę ir nacionalinę svarbą turintis Valdajaus-Baltijos-Pomeranijos aukštumų juostos Baltijos ežerotojo kalvyno geoekologinės takoskyros ruožo Ilgininkų-Gudaraisčio-Raitininkų atkarpa,

1.2. Regioninės svarbos Nemuno-Merkio-Katros takoskyros ruožas Gudakiemio-Bingelių-Šunupio-Šklėrių-Ašašnikų-Katros-Karaviškių-Rakų atkarpoje.

2. Migracijos koridoriams Varėnos raj. savivaldybės gamtiniame karkase priskiriami šie slėnių bei dubaklonių teritorijų ruožai (4 brėž.):

2.1. Europinę ir nacionalinę svarbą turintis Nemuno vidurupio migracijos koridoriaus ruožas Liškiavos-Panaros-Merkinės-Panemunės atkarpoje,

2.2. Regioninės svarbos Merkio migracijos koridoriaus ruožas Dargužių-Valkininkų-Pamerkių-Senosios Varėnos-Perlojos-Merkinės atkarpoje,

2.3. Regioninės svarbos Ūlos migracijos koridoriaus ruožas Dubičių-Rudnios-Zervynų-Paūlių atkarpoje,

2.4. Rajoninę svarbą turintys Grūdų, Skroblos, Ratnyčios, Šalčios, Versekos, Varėnės, Taurupio, Pasgrindos, Barono, Duobupio, Beržupio, Derėžnyčios, Derėžnos, Povilnio, Uosupio, Mažupio, Lynupio, Katros, Nočios, Kaniavėlės, Sienyčios, Musteikos, Rodukos, Pašilingės, Grovos, Šunupio, Raudonėlės, Graužupio, Gelužos, Spenglos, Lieluko, Graužinės, Vijūnės, Musės, Dusmenos, Abistos, Vardaunios, Šačios, Vinkšnės, Nedingio, Straujos, Stangės, Kempės, Apsingės bei Gelovės ir jų baseinų ežerutų dubaklonių (Varėnos ir Dusmenos tvenkinių, Varėnės ir Glūko, Pabezninkų, Lieluko, Didžiulio, Žiezulio ir Ilgio, Burokaraisčio, Mekšrinio ir Išruginio, Glyno bei Gelovinės, Gilšės ir Pakelinio ežerų) migracijos koridoriai,

3. Autonominiams šlaitams Varėnos raj. savivaldybės gamtiniame karkase priskiriamos šios teritorijos (4 brėž.):

3.1. Nemuno vidurupio ruožo Liškiavos-Panaros-Merkinės-Panemunės atkarpos slėnio fluvio-glacialiniai eroziniai šlaitai.

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai

3.2. Pietryčių Lietuvos smėlėtosios lygumos senslėnio erozinių šlaitų fragmentai abipus šiuolaikinio Merkio slėnio. Kairiau Merkio autonominiai šlaitai yra išlikę tik atskirais fragmentais ties Pirčiupiais, Matuizomis bei Daržininkų-Pošalčių, Urkionių-Voriškių-Pabaronės ruožuose. Dešiniau Merkio upės šiuolaikinio slėnio išlikęs vientisas autonominių šlaitų ruožas, formuojantis Dėgsnių-Pamerkių-Aleksandravos-Ežerių-Perlojos-Dvaralaukio-Merkinės atkarpą.

3.3. Grūdų senslėnio aukštupio bei vidurupio erozinių šlaitų atkarpą Kabelių-Darželių-Marcinkonių ruože.

4. Vidinio stabilizavimo arealams Varėnos raj. savivaldybės gamtiniame karkase priskiriamos šios teritorijos (4 brėž.):

4.1. Regioninę svarbą turintys Kabelių-Marcinkonių-Varėnos, Sapiegiškės-Andriūnų, Vaitakarčmio-Dėgsnių, Daržininkų-Pirčiupių, Pašilingės-Utiekos miškų masyvai,

4.2. Rajoninės (vietinės) svarbos Salų-Panočių-Vydenių, Lankininkų-Purplių-Dubaklonio-Barčių, Vėžionių-Genionių, Diržamenių-Salų, Kukiškių-Valkininkų gel. st.-Kalėnų-Kareivonių-Paspenglių, Macelių, Matuizų-Marijanavo-Urkionių miškų masyvai.

5. Degraduoto gamtinio karkaso teritorijos Varėnos raj. savivaldybės teritorijoje apima didžiųjų savivaldybės gyvenviečių teritorijas: Varėnos, Senosios Varėnos, Matuizų, Merkinės, Perlojos, Marcinkonių ir Valkininkų gel. st..

Gamtinio karkaso teritorijų Varėnos raj. savivaldybėje apskaita pateikiama 2.1.2.1 lentelėje.

2.1.2.1 lentelė. Gamtinio karkaso teritorijos (tūkst. ha / %) Varėnos rajone (4 brėž.)

Gamtinio karkaso sudėtinės dalys	Varėnos r. Savivaldybė (221,62)
GEOEKOLOGINĖS TAKOSKYROS	33,4 / 15,06
T1	26,45 / 11,93
T2	2,90 / 1,30
T3	4,05 / 1,83
MIGRACIJOS KORIDORIAI	36,92 / 16,64
M1	14,40 / 6,48
M2	12,10 / 5,46
M3	10,42 / 4,70
VIDINIO STABILIZAVIMO AREALAI	117,44 / 52,98
S1	97,15 / 43,83
S2	9,22 / 4,16
S3	11,07 / 4,99
AUTONOMINIAI ŠLAITAI	8,00 / 3,60
M'1	5,09 / 2,29
M'2	2,44 / 1,10
M'3	0,47 / 0,21
DEGRADUOTO GM TERITORIJOS (D)	0,73 / 0,33
VISAS GAMTINIS KARKASAS	196,49 / 88,61

Nustatytos šios, kraštovaizdžio natūralumo apsaugos ir formavimo tipus formuojančios, gamtinio karkaso teritorijų tvarkymo kryptys (4 brėž.):

- 1) išlaikomas ir saugomas esamas natūralus kraštovaizdžio pobūdis,
- 2) palaikomas ir didinamas turimas kraštovaizdžio natūralumas,
- 3) grąžinami ir gausinami kraštovaizdžio natūralumą atkuriantys elementai.

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai

1. *Pirmasis kraštovaizdžio natūralumo apsaugos ir formavimo tipas* lokalizuotas ištisiniais miško masyvais apaugusiose gamtinio karkaso teritorijose - zonose, išsaugojusiose natūralų (gamtinį) kraštovaizdžio pobūdį bei ekologinio kompensavimo potencialą. Šios teritorijos – tai turimas rajono gamtinio karkaso funkcionavimo pagrindas, kurio perspektyva susijusi su racionalaus subalansuoto miškų ūkio tvarkymu, miškų regeneracinio potencialo išsaugojimu, rekreacinio naudojimo reguliavimu bei nustatyto režimo užtikrinimu šiose zonose įsteigtoms ypač saugomoms teritorijoms. Šios tvarkymo krypties teritorijos apima 64,53% karkaso teritorijos.

2. *Antrasis kraštovaizdžio natūralumo apsaugos ir formavimo tipas* lokalizuotas mišrios naudmenų mozaikos teritorijose, kuriose kaitaliojasi miškų ir žemės ūkio naudmenos, taip pat smarkiai pakeistos arba pažeistos gamtinės struktūros miškuose. Šių teritorijų tvarkymas yra kur kas sudėtingesnis, reikalingas tiek esamų funkcijų subalansavimas, tiek regeneracinės priemonės ekologinėms kompensacinėms gamtinės struktūros galioms stiprinti. Šioms teritorijoms tenka 12,02% gamtinio karkaso dalies.

3. *Trečiasis kraštovaizdžio apsaugos ir formavimo tipas* taikytas žmogaus veiklos, pirmiausia agrarinės, gerokai pakeistuose gamtinio karkaso teritorijose. Šios zonos susiformavo dėl technokratiško nesubalansuoto žemės naudojimo pažeidžiant ekologinės pusiausvyros sąlygas, nesilaikant racionalios gamtonaudos reikalavimų. Tai stipriai įvairios ūkinės veiklos paveiktos teritorijos: melioruotos mažesniųjų upelių vagų atkarpos, Grybaulios žuvininkystės tvenkiniai, degraduoti miškų masyvų kvartalai, intensyvaus žemės ūkio teritorijos, esančios šiaurės vakarinėje bei pietrytinėje raj. savivaldybės dalyse. Šiose zonose gamtinio kraštovaizdžio formavimo kryptis yra regeneracinė-restauracinė, susijusi su sudėtingų renatūralizacinių priemonių įgyvendinimu, ekologinių nuostatų stiprinimu ir tausojančio šių teritorijų naudojimo vystymu. Šios teritorijos apima tik 11,52% rajono teritorijos.

Degraduotos gamtinio karkaso teritorijos apima tik 0,33% Varėnos raj. savivaldybės teritorijos. Tai urbanizuotos Varėnos, Senosios Varėnos, Matuizų, Merkinės, Perlojos, Marcinkonių ir Valkininkų gel. st. gyvenviečių teritorijos.

Siekiant rajono savivaldybės lygmenyje optimizuoti gamtinio karkaso teritorijų ekologinę funkciją, būtina didinti bendrąjį atskirų rajono dalių miškingumą **, ypač šiaurės vakarinėje bei pietrytinėje rajono savivaldybės dalyse. Miškingumo didinimo programa turi būti orientuojama į labiausiai ekologiškai nuskurdintas trečiajam kraštovaizdžio natūralumo apsaugos ir formavimo tipui priskirtas gamtinio karkaso zonas, išryškėjusias gamtinio karkaso konkretizavimo metu (4 brėž.).

Pagal patvirtintas LR teritorijos bendrojo (generalinio) plano nuostatas, Valstybės (Vyriausybės ir savivaldybių) politika, gamtinio karkaso formavimo ir palaikymo srityje, numatoma vykdyti šiais būdais:

1) palaikant fizinių bei juridinių asmenų teikiamas gamtinio kraštovaizdžio natūralumo didinimo iniciatyvas;

2) ieškant bei skatinant gamtinio kraštovaizdžio natūralumo didinimo iniciatyvas bei investicijas;

** Moksliniais tyrimais bei konkrečiais ekologinio kompensavimo poreikiais pagrįsta ši ekologinė norma siekia 40-45% teritorijos ploto, užtikrinant racionalų teritorinį miškų pasiskirstymą. Nors Varėnos raj. savivaldybės miškingumas (65,7%) ir viršija šią normą, tačiau miškų teritorinis išsidėstymas yra neoptimalus, nes intensyvaus žemės ūkio teritorijose pasireiškia dirvožemių erozija. Miškingumui didinti yra palanki pati ekonominė konjunkcija, pirmiausiai, dėl žemės ūkio teritorinės plėtos problemiško ES agrarinės politikos kontekste. Valstybinio žemėtvarkos projektavimo instituto 2003 m. atliktose Alytaus apskrities savivaldybių miškų išdėstymo žemėtvarkos schemose nustatyta plotų, kuriuose turėtų būti leistas miškų įveisimas, gausa lokalizuotuose gamtinio karkaso arealuose. Dalyje gamtinio karkaso teritorijų želdiniai turėtų būti gausinami ne dėl ekonominių faktorių, bet didinant gamtinės aplinkos ekologinį arba rekreacinį pilnavertiškumą.

3) gamtinio kraštovaizdžio natūralumo didinimo iniciatyvų aktyvus organizacinis bei finansinis rėmimas.

Konkretus veiklos būdas turi būti pasirenkamas įvertinant šiuos veiksnius:

- gamtinio karkaso teritorijų santykinę kompensacinę svarbą šalies ir regiono kontekste,
- realią gamtinio kompensacinio potencialo būklę,
- ypač saugomų (konservacinių) gamtinių teritorijų buvimą,
- biologinės įvairovės turtingumą,
- rekreacinės funkcijos intensyvumą.

Gamtinio karkaso teritorijose veikiant trims ar daugiau iš aukščiau nurodytų veiksnių tikslinga taikyti aktyviausią Valstybės politikos gamtinio kraštovaizdžio apsaugoje vykdymo būdą - kraštovaizdžio natūralumo didinimo iniciatyvų realų organizacinį bei finansinį rėmimą.

2.2. Biologinės įvairovės apsauga

2.2.1. Ekologinio tinklo bendrosios nuostatos

Bendroji šalies teritorijos ekologinio tinklo erdvinė koncepcija nustatyta LR Seimo patvirtintame Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame (generaliniame) plane. Šios koncepcijos sudarymo principai remiasi 2001 m. priimtame LR Saugomų teritorijų įstatyme įteisinta ekologinio tinklo sampratos bioekologine koncepcija. Pagal ją – **ekologiniu tinklu suprantama gamtinio karkaso dalis, jungianti didžiausią bioekologinę svarbą turinčias buveines^{††}, jų aplinką bei gyvūnų ir augalų migracijos koridorius**. Iš esmės, ekologinį tinklą sudaro tarpusavyje sujungta natūralių ir pusiau natūralių ekosistemų, rūšių ir bendrijų su jų buveinėmis kraštovaizdyje visuma. Šalyse, įteisinusiose analogišką gamtinio karkaso idėjai universalesnę kraštotvarkinę planinę struktūrą, apimančią ir visas biologinę vertę turinčias teritorijas, ekologinis tinklas tampa tik papildoma organizacine aplinkosaugos priemone.

Ekologinio tinklo pagrindas yra *Natura 2000* teritorijų tinklas – Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka išskiriamas Europos Bendrijos svarbos saugomų teritorijų bendras tinklas, susidedantis iš buveinių^{††} ir paukščių^{§§} apsaugai svarbių teritorijų, skirtas išsaugoti, palaikyti ir prireikus atkurti natūralius buveinių tipus ir gyvūnų bei augalų rūšis Europos Bendrijos teritorijoje.

Saugomoms teritorijoms, turinčioms tarptautinės svarbos saugomos teritorijos statusą ir (ar) įrašytoms į tarptautinės reikšmės saugomų teritorijų sąrašus, taikomi tarptautinėse konvencijose, sutartyse nustatyti reikalavimai. *Natura 2000* teritorijose yra draudžiama arba ribojama veikla, galinti turėti neigiamą poveikį saugomoms natūralioms buveinėms, rūšių buveinėms ir saugomoms augalų bei gyvūnų rūšims. Leidžiama tokia veikla, kuri užtikrina tinkamą buveinių ir rūšių būklę. Veikla turi būti vykdoma atsižvelgiant į konkrečius buveinių tipus ar rūšis ir remiantis teritorijų planavimo dokumentais ir gamtotvarkos planais.

Buveinių apsaugai svarbių teritorijų apsaugos režimas nustatomas subalansuotomis priemonėmis: išsaugojimo (konservacinėmis), prevencinėmis priemonėmis, teritorijų planavimo dokumentų bei planų sprendiniais, taip pat vertinimo priemonėmis, nustatančiomis projektų poveikį buveinių apsaugai svarbioms teritorijoms. Europos Bendrijos svarbos buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų tvarkymo ypatumus nustato Vyriausybės patvirtinti Bendrieji buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatai.

Paukščių apsaugai svarbiose teritorijose yra draudžiama arba ribojama veikla, galinti pakenkti saugomoms paukščių rūšims, jų buveinėms, perėjimo, mitybos, šėrimosi, poilsio ir migracijų susitelkimo vietose. Jose statyti bei rekonstruoti statinius, tiesti ir rekonstruoti kelius, vamzdynus, elektros tiekimo ir ryšių linijas bei įgyvendinti kitus planus ir projektus, galinčius turėti poveikį paukščių apsaugai svarbioms teritorijoms, galima tik šiame Įstatyme nustatyta tvarka įvertinus jų poveikį paukščių apsaugai svarbioms teritorijoms ir teisės aktų nustatyta tvarka gavus leidimą.

Biologinės įvairovės apsaugai svarbių teritorijų regione sistema identifikuota pagal Europos Tarybos ekspertų parengtas ekologinių tinklų plėtros rekomendacijas, naudojantis naujausių šalyje atliktų biologinės įvairovės apsaugos darbų (Ramsaro vietovių, *CORINE* biotopų,

^{††} *Natūrali buveinė* – sausumos arba vandens plotai su jiems būdingais geografiniais, abiotiniais ir biotiniais visiškai natūraliais ar pusiau natūraliais požymiais.

^{††} *Buveinių apsaugai svarbios teritorijos (BAST)* – saugomos teritorijos, skirtos apsaugoti ar atkurti Europos Bendrijos svarbos natūralių buveinių tipus, saugomų gyvūnų ir augalų rūšių buveines dėl jų svarbos gyvūnų ir augalų rūšių išsaugojimui.

^{§§} *Paukščių apsaugai svarbios teritorijos (PAST)* – saugomos teritorijos, skirtos laukinių paukščių rūšių natūralioms populiacijoms jų paplitimo arealuose išsaugoti, taip pat migruojančių paukščių perėjimo, šėrimosi, mitybos, poilsio ir migracijos susitelkimo vietoms išsaugoti, atsižvelgiant į poreikį konkrečiame jūros ar sausumos areale.

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai

paukščiams svarbių teritorijų, Lietuvos ekologinio tinklo ir *Natura 2000* projektų, kertinių miško buveinių^{***} inventORIZACIJOS projekto) medžiaga. Nustatytą ir su šalies gamtiniu karkasu subordinuotą biologinės apsaugos teritorinę sistemą – ekologinį tinklą – sudaro:

1) europinės ir nacionalinės bei regioninės svarbos bioekologiniai branduoliai (*core areas*), kaip nustatytos ar prognozuojamos didžiausios biologinės įvairovės arealai, skirti išsaugoti vertingas natūralias ar pusiau natūralias ekosistemas, augmenijos, grybijos ir gyvūnijos rūšis ir jų buveines,

a) biocentra, kaip ypatingą europinę ar nacionalinę svarbą bei įteisintą specialią apsaugos organizaciją turinčios branduolių dalys;

2) ekologiniai koridoriai (bioekologinės jungtys), kaip biomigracijos (gyvūnų judėjimo, rūšių plitimo, genetinės informacijos tarp atskirų populiacijų keitimosi) ryšius užtikrinančios vientiso (*continuous*) ar segmentiško (*step stones*) pobūdžio teritorijos, dažniausiai slėniai, dubakloniai ir miškingos juostos agrarinėje ar urbanizuotoje aplinkoje;

3) buferinės apsaugos zonos, kaip stabilizuojantį (mažinantį neigiamą antropogeninį poveikį) ekologinį vaidmenį bioekologinių branduolių ar ekologinių koridorių atžvilgiu atliekančios, prie jų prisišliejusios gretimos teritorijos.

Rajoninio bei lokalinio lygmens ekologinių tinklų sudėtyje gali būti išskiriama dar viena, paprastai, laikino pobūdžio jo teritorijų kategorija – atkuriamosios (renatūralizuojamos) zonos, t. y. išnaudoti, bet nesutvarkyti durpynai ir karjerai, kurie perspektyvoje gali tapti biologiškai reikšmingomis branduolių ar koridorių teritorijomis.

Nustatyti bioekologiniai branduoliai bei ekologiniai koridoriai laikytini pagrindiniais biologinės įvairovės apsaugai skirtų saugomų teritorijų (rezervatų, draustinių) steigimo paieškų poligonais. Pateiktas ekologinio tinklo teritorinis modelis ateityje galės būti tikslinamas ir plėtojamas žemesniuose planavimo lygmenyse.

2.2.2. Ekologinio tinklo sprendinių konkretizavimas

Teikiami šie konkretizuoti sprendiniai ekologiniam tinklui formuoti:

1. Varėnos raj. savivaldybės ekologiniame tinkle nustatyti šie bioekologiniai branduoliai (4 brėž.):

1.1. Europinės svarbos (B1) Merkinės-Marcinkonių branduolys, išskirtas Dzūkijos nacionalinio parko, Čepkelių valstybinio rezervato ir Ūlos kraštovaizdžio draustinio, kaip buveinių ir paukščių apsaugai svarbių *Natura 2000* teritorijų bei kertinių miško buveinių apsaugai svarbių teritorijų komplekso, pagrindu. Joje esantys Čepkelių, Musteikos bei Skroblaus rezervatai gali tarnauti europinės svarbos biocentra (B1a).

1.2. Europinės svarbos (B1) Rūdninkų branduolio dalis, išskirta *Natura 2000* paukščių apsaugai bei kertinių miško buveinių apsaugai svarbios Rūdninkų girios biosferos poligono teritorijos pagrindu. Pagrindinė šio branduolio teritorija yra Vilniaus apskrityje.

1.3. Nacionalinės svarbos (B2) Daugų branduolys, išskirtas perspektyvinės Daugų regioninio parko teritorijos su segmentiniu vertingų ežerinių bei drėgnų miškų ekosistemų paplitimu, pagrindu. Tik rytinis šio branduolio pakraštys patenka į Varėnos raj. savivaldybės teritoriją.

^{***} *Kertinės (specifinės) miško buveinės (KMB)* – ypatingą apsauginę vertę turintys nepažeisti miško plotai, kuriuose yra didelė tikimybė aptikti nykstančių, pažeidžiamų, retų ar saugotinių specializuotųjų rūšių. Tai rūšys priklausomos nuo tam tikros kokybės specifinių (kertinių) miško buveinių ir ilgai neišgyvenančios ūkiniuose miškuose. Kertinių miško buveinių statusas daugiausiai pripažįstamas mišrių bei plačialapių, ypač šlapių ir pelkinių miškų bei paežerių ir paupių buveinėms.

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai

1.4. Regioninės svarbos Genionių-Salų branduolio pietinė dalis, išskirta pelkėtų ežerų, miškų bei tvenkinių Dusmenų, Genionių bei Salų kraštovaizdžio pagrindu.

2. Ekologiniams koridoriams Varėnos raj. savivaldybės ekologiniame tinkle priskiriami šie slėnių, dubaklonių bei agrarinių ar miškingų teritorijų ruožai (4 brėž.):

2.1. Europinės svarbos Nemuno vidurupio slėnio ekologinio koridoriaus ruožas Liškiavos-Merkinės-Panemunės atkarpoje.

2.2. Nacionalinės svarbos Merkio ir Šalčios žemupio slėnių ekologinio koridoriaus ruožas Valkininkų-Varėnos-Perlojos atkarpoje.

2.3. Regioninę svarbą turintys Varėnės, Versekos, Ūlos, Grūdų, Skroblaus, Katros, Spenglos, Nedingio, Straujos upių slėnių ir jų baseinų ežerų dubaklonių, Randamonių, Šklėrių miškingų ruožų ekologiniai koridoriai.

3. Buferinėms apsaugos zonoms Varėnos raj. savivaldybės ekologiniame tinkle priskiriamos šios teritorijos (4 brėž.):

3.1. Europinės svarbos teritorijų apsaugai skirtos miškingos paslėnių zonos palei Merkio slėnį, Šalčios, Versekos, Varėnės, Nedingio žemupio bei Grūdų ir Straujos aukštupio slėnius.

3.2. Nacionalinės svarbos teritorijų apsaugai skirtos miškingos Didžiulio (Daugų ež.) dubaklonio bei Ūlos aukštupio paslėnių miškingos teritorijos.

Varėnos raj. savivaldybės ekologinio tinklo teritorijų apskaita pateikiama 2.2.2.1 lentelėje.

2.2.2.1 lentelė. Ekologinio tinklo teritorijos (tūkst. ha / %) Varėnos raj. savivaldybėje (4 brėž.).

Ekologinio tinklo sudėtinės dalys	Varėnos r. Savivaldybė (221,62)
BIOEKOLOGINIAI BRANDUOLIAI	73,40 / 33,10
B1+B1a	63,00 / 28,42
B2	10,40 / 4,68
EKOLOGINIAI KORIDORIAI	26,73 / 12,05
K1	2,03 / 0,91
K2	24,70 / 11,14
BUFERINĖS APSAUGOS ZONOS	36,48 / 16,47
A1	34,83 / 15,72
A2	1,65 / 0,75
VISAS EKOLOGINIS TINKLAS	136,61 / 61,62

2.3. Gamtinės ir kompleksinės saugomos teritorijos

2.3.1. Kompleksinių apsaugų teritorijų bendroji sistema

Bendrają Varėnos raj. savivaldybės teritorijos gamtinio kraštovaizdžio įvairovės (jo geogenetinio fondo) apsaugos sistemą užtikrina specialus pagal LR Saugomų teritorijų įstatymą įsteigtų instituciskai (turinčių administraciją) ir neinstituciskai organizuotų konservacinės apsaugos prioriteto (išsaugančių)^{†††} bei kompleksinių^{†††} saugomų teritorijų tinklas. Gamtinio kraštovaizdžio įvairovės apsaugos sistemai Varėnos raj. savivaldybės teritorijoje priklauso šios saugomų teritorijų grupės:

- 1) institucinės saugomos teritorijos
 - valstybiniai rezervatai
 - valstybiniai parkai
 - biosferos poligonai
- 2) neinstitucinės saugomos teritorijos
 - valstybiniai draustiniai
 - savivaldybių draustiniai

Aukščiau minėtų konkrečių gamtinio kraštovaizdžio įvairovės apsaugą vykdančių saugomų teritorijų suvestinė pagal atskiras LR Saugomų teritorijų įstatymu nustatytas saugomų teritorijų grupes pateikiama lentelėje (2.3.1.1 lentelė).

Varėnos raj. savivaldybės gamtinio kraštovaizdžio įvairovės apsaugos sistemos plėtojimas sietinas su Lietuvos kompleksinėje gamtos apsaugos schemeje (1986 m.) bei svarbiausiame dabartiniame šalies teritorijų planavimo dokumente – LR teritorijos bendrajame (generaliniame) plane (2002 m.) numatyto Daugų regioninio parko steigimu. Taip pat galimos tikslingos teritorijų paieškos, steigti naujiems valstybiniais ar savivaldybių draustiniams, ypač geomorfologiniams bei kraštovaizdžio.

Deja, šiuo metu nustatyta naujų saugomų teritorijų steigimo tvarka yra gana sudėtinga ir dėl įtvirtinto privačių interesų prioriteto prieš viešąjį interesą beveik nepalieka realios galimybės tai realizuoti.

2.3.1.1 lentelė. Gamtinio kraštovaizdžio įvairovę išsaugančios saugomos teritorijos (4 brėž.).

Saugomų teritorijų grupė	Saugomos teritorijos pavadinimas	Įsteigimo data	Plotas (ha)
VALSTYBINIAI REZERVATAI	1. Čepkelių valstybinis gamtinis rezervatas	1975	11 226,86
VALSTYBINIAI PARKAI	2. Dzūkijos nacionalinis parkas	1991	54 452,75*
VALSTYBINIAI DRAUSTINIAI	3. Taurupio kraštovaizdžio draustinis	1988	377,51
	4. Ūlos kraštovaizdžio draustinis	1960	4 575,47**
	5. Ilgininkų telmologinis draustinis	1992	266,95

^{†††} Konservacinės apsaugos prioriteto (išsaugančios) teritorijos – teritorijos, kuriose saugomi unikalūs arba tipiški gamtinio ir (ar) kultūrinio kraštovaizdžio kompleksai bei objektai ir biologinė įvairovė.

^{†††} Kompleksinės saugomos teritorijos – gamtiniu ir (ar) kultūriniu vientisumu pasižyminčios teritorijos, kuriose pagal bendrą apsaugos, tvarkymo ir naudojimo programą sujungiamos įvairių apsaugos krypčių prioriteto, taip pat rekreacinės ir ūkinės zonos.

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai

	6. Glėbo hidrografinis draustinis	1988	252,84
	7. Spenglos hidrografinis draustinis	1988	254,03
	8. Akmens geologinis draustinis	1988	65,54
	9. Merkio ichtiologinis draustinis	1974	252,84
SAVIVALDYBIŲ DRAUSTINIAI	10. Tabalio botaninis draustinis	2002	86,1
	11. Ilgelio botaninis draustinis	2002	32,6
	12. Vykšiaus botaninis – zoologinis draustinis	2002	30,9
	13. Pelesos botaninis – zoologinis draustinis	2002	191,5
	14. Ilgininkų botaninis – zoologinis draustinis	2002	110,8
	15. Katros botaninis – zoologinis draustinis	2002	108,5
	16. Pilvingio zoologinis draustinis	2002	36,1
VISOS ST		1960 - 2002	72 321,29 / 32,63%

* Plotas Varėnos raj. savivaldybės teritorijoje.

** Sprendiniuose siūlomas draustinio plotas

2.3.2. Kompleksinės apsaugos teritorijų sprendinių konkretizavimas

Teikiami šie konkretizuoti sprendiniai gamtinio kraštovaizdžio įvairovės apsaugai plėtoti:

1. Remiantis LR bendrajame (generaliniame) plane patvirtintomis Daugų regioninio parko steigimo nuostatomis, numatoma įsteigti Daugų regioninį parką, skirtą išsaugoti Baltijos aukštumų konservaciniu bei rekreaciniu požiūriais vertingo ežeroto moreninio kalvyno kraštovaizdžio etaloną, jo gamtinę ekosistemą bei kultūros paveldo vertybes.

2. Rekomenduojamos orientacinės Daugų regioninio parko ribos (4 brėž.) apima urbanistiniu požiūriu vertingą Daugų miestą bei moreniniame kalvyne plytintį Daugų ežeryną su Didžiulio, Savisto, Suvingio, Aukrakščio, Dėliuko, Gilušio, Neveiglo, Noso, Gilio, Mainios, Nedingio, Ilgelio, Salyno ežerais ir jų aplinka bendru apie 9,5 tūkst. ha. plotu Alytaus raj. ir Varėnos raj. savivaldybėse. Šio steigiamo parko pietrytinis pakraštys patenka į Varėnos raj. savivaldybės teritoriją ir užima maždaug 2717,67 ha.

5. Siekiant suformuoti aiškesnę dabartinio Ūlos kraštovaizdžio draustinio (iš esmės, mechaniška buvusios dvigubai didesnės teritorijos liekana po Dzūkijos nacionalinio parko įsteigimo) koncepciją, pritariama šio draustinio tvarkymo plane (VŽI, 2006) teikiamai teritorijos ribų korektūrai (4 brėž.).

6. Varėnos raj. savivaldybės gamtinio kraštovaizdžio apsaugai stiprinti numatoma įsteigti šiuos naujus draustinius (4 brėž.):

6.1. Merkio kraštovaizdžio draustinį – tikslu išsaugoti miškingą raiškiausių Merkio kilpų slėnio kraštovaizdį Biekšių-Pamerkių atkarpoje su geologinėmis-geomorfologinėmis, hidrografinėmis, biologinėmis bei etnokultūrinėmis vertybėmis. Rekomenduojamas orientacinis plotas apie 1,31 tūkst. ha. Dabartiniu metu teritorijoje yra Akmens geologinis draustinis.

6.2. Geidukonių telmologinį draustinį – tikslu išsaugoti europinių buveinių apsaugai svarbų *Natura 2000* teritorijoms teikiamą Geidukonių pelkės kompleksą. Plotas 79,5 ha.

6.3. Diržamenių telmologinį draustinį – tikslu išsaugoti europinių buveinių apsaugai svarbų *Natura 2000* teritorijoms teikiamą Diržamenių pelkės kompleksą. Plotas 52,9 ha.

7. Numatomas naujų gamtinį kraštovaizdį saugančių teritorijų steigimas bei ribų koregavimas optimizuotų tokių teritorijų išdėstymą, ypač jų stoką jaučiančioje ŠR regiono dalyje, padidintų bendrą plotą apie 4,16 tūkst. ha. ir išplėstų bendrąjį tokių teritorijų fondą iki 34,24% regiono ploto.

8. Bendrojo plano sprendiniai nenumato esamų savivaldybės draustinių rango pakeitimo.

2.3.3. Biologinės įvairovės apsaugos teritorijų bendroji sistema

Bendrąją Varėnos raj. savivaldybės teritorijos biologinės įvairovės (genetinio fondo) apsaugos sistemą užtikrina speciali pagal LR Saugomų teritorijų įstatymą įsteigtų saugomų teritorijų sistema bei su ja koordinuojamas ir jai subordinuojamas, pagal Europos Sąjungos paukščių (EEC 79/409) ir buveinių (EEC 92/43) direktyvas pradėtas formuoti europinę biologinę svarbą turinčių *Natura 2000* teritorijų tinklas.

Biologinės įvairovės apsaugos sistemai Varėnos raj. savivaldybei priklauso šios saugomų teritorijų grupės:

1) nacionalinės institucinės saugomos teritorijos

- valstybiniai rezervatai
- valstybiniai parkai
- biosferos poligonai

2) nacionalinės neinstitucinės saugomos teritorijos

- valstybiniai draustiniai
- savivaldybių draustiniai

3) nacionalinę ST sistemą perdengiančio Europos ekologinio tinklo *Natura 2000* teritorijos:

- paukščių apsaugai svarbios teritorijos (PAST)
- buveinių apsaugai svarbios teritorijos (BAST)

Aukščiau minėtų konkrečių biologinės įvairovės apsaugą vykdančių saugomų teritorijų suvestinė pagal atskiras LR Saugomų teritorijų įstatymu nustatytas nacionalinių saugomų teritorijų grupes bei pagal *Natura 2000* kategorijas pateikiama lentelėse (2.3.3.1 ir 2.3.3.2 lentelės).

Pažymėtina, kad didelė dalis gamtinio kraštovaizdžio įvairovę saugančių saugomų teritorijų vykdo ir biologinės įvairovės apsaugą. Pirmiausiai tai valstybiniai gamtiniai bei biosferos rezervatai (Varėnos raj. savivaldybės teritorijoje biosferos rezervatų nėra) bei kompleksinės saugomos teritorijos – nacionaliniai ir regioniniai parkai (steigiamas Daugų regioninis parkas pateks į Varėnos raj. savivaldybės teritoriją). Taip pat šį tikslą savo nuostatuose turi kompleksinio pobūdžio draustiniai – kraštovaizdžio, telmologiniai, talasologiniai, o kartais net siauresnio profilio draustiniai, ypač hidrografiniai.

Antra vertus, biologinės įvairovės apsaugai yra steigiami specializuoti botaniniai, zoologiniai bei botaniniai-zoologiniai draustiniai, o paukščių apsaugai yra skirti ir visi dabartiniai biosferos poligonai.

2.3.3.1 lentelė. Biologinę įvairovę išsaugančios saugomos teritorijos (4 brėž.).

Saugomų teritorijų grupė	Saugomos teritorijos pavadinimas	Isteigimo data	Plotas (ha)
VALSTYBINIAI REZERVATAI	1. Čepkelių valstybinis gamtinis rezervatas	1975	11 227
VALSTYBINIAI PARKAI	2. Dzūkijos nacionalinis parkas	1991	58 519
BIOSFEROS POLIGONAI	3. Rūdininkų giria (dalis)	2004	991,02
VALSTYBINIAI DRAUSTINIAI	4. Taurupio kraštovaizdžio draustinis	1988	377,51
	5. Ūlos kraštovaizdžio draustinis	1960	4 575,47*
	6. Ilgininkų telmologinis draustinis	1992	266,95
	7. Glėbo hidrografinis draustinis	1988	252,84
	8. Spenglos hidrografinis draustinis	1988	254,03
	9. Akmens geologinis draustinis	1988	65,54
	10. Merkio ichtiologinis draustinis	1974	252,84
SAVIVALDYBIŲ DRAUSTINIAI	11. Ilgelio botaninis – zoologinis draustinis	2002	33
	12. Ilgininkų botaninis – zoologinis draustinis	2002	111
	13. Katros botaninis – zoologinis draustinis	2002	109
	14. Pelesos botaninis – zoologinis draustinis	2002	192
	15. Vykšiaus botaninis – zoologinis draustinis	2002	31
	16. Tabalio botaninis draustinis	2002	86
	17. Pilvingio ornitologinis draustinis	2002	36
VISOS ST		1960 - 2002	77 380,2 / 34,92

* Sprendiniuose siūlomas draustinio plotas

2.3.3.2 lentelė. Biologinę įvairovę saugančios *Natura 2000* teritorijos (4 brėž.).

Teritorijos pavadinimas	Teritorijos grupė	Plotas (ha)	Pastabos
1. Čepkelių pelkė	PAST	12 857	Čepkelių valstybinis gamtinis rezervatas ir jo buferinė zona
2. Karaviškių miškas	BAST PAST	(11 227) 230	
3. Dainavos giria	PAST BAST	55849,72	Dzūkijos nacionalinis parkas ir jo buferinė zona
4. Grybaulios žuvininkystės tvenkiniai	PAST	650	
5. Rūdininkų giria (dalis)	PAST	(790)	Rūdininkų girios biosferos poligonas
6. Merkio upė (dalis)	BAST	(980)	Merkio ichtiologinis draustinis (dalis)
7. Versekos upė (dalis)	BAST	(65)	
8. Derežnos upė	BAST	127	
9. Ūlos upė žemiau Rudnios	BAST	359	Ūlos kraštovaizdžio draustinis; Dzūkijos nacionalinis parkas
10. Spenglos upė ir jos slėnis	BAST	254	Spenglos hidrografinis draustinis
11. Stojų pievos	BAST	94	Pelesos botaninis – zoologinis draustinis

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai

12. Diržamenių pelkė	BAST	65	ST nėra
13. Geidukonių pelkė	BAST	76	ST nėra
VISOS TERITORIJOS	NATURA 2000	72396,72	32.76% rajono ploto

Biologinės įvairovės apsaugos plėtojimo pagrindimas reikalauja gana detalių, regiono generalinio plano rengimo užduotims nepriklausančių, teritorijos botaninių bei zoologinių tyrimų ir jo apimtyje negali būti įvykdomas. Todėl tikslinga tik perteikti kompleksinei gamtinio kraštovaizdžio įvairovės apsaugai skirtus pasiūlymus, turinčius vidines nuostatas biologinės įvairovės apsaugai stiprinti bei galimus koordinacinius pasiūlymus dėl geresnio esamos gamtinės įvairovės apsaugos sistemos suderinimo.

Remiantis Alytaus apskrities bendrojo plano sprendiniais yra tikslinga dar kartą atkreipti Aplinkos ministerijos dėmesį į vadinamųjų ichtiologinių draustinių problemą, nes šie buvo įsteigti dar neturint išbaigtos sisteminės saugomų teritorijų plėtojimo koncepcijos (1974 m.) ir tiek teritorijų skyrimo kriterijais, tiek savo tikslais ne visada atitinka dabartinės sistemos formavimo nuostatas. Jie sudaro daug teritorinės painiavos tiek perdengdami kitas saugomas teritorijas, tiek apskaitos požiūriu ir paprastai yra artimesni specializuotoms apsaugos zonoms (praeivių žuvų migracinių koridorių bendroji ekologinė apsauga), nei zoologiniams draustiniams. Tik maža jų dalis, paprastai mažieji intakai (nerštavietės), gali realiai būti traktuojami kaip zoologinių draustinių rūšinė (ichtioekotopų išsaugojimas) kategorija. Ši problema iškilusi yra ir Varėnos raj. savivaldybėje su vadinamuoju Merkio ichtiologiniu draustiniu (be viso kito tapusiu dar ir BAST, nors ir ne tiek dėl žuvų, kiek dėl vabalų bei žinduolių apsaugos interesų) ir jo teritoriniu struktūrizavimu ateityje.

2.3.4. Biologinės įvairovės apsaugos teritorijų sprendinių konkretizavimas

Teikiami šie konkretizuoti sprendiniai biologinės įvairovės apsaugai plėtoti:

Gamtinio kraštovaizdžio įvairovės apsaugos sudėtyje (dubliuojant 2.1. skyriaus sprendinius)

1. Remiantis LR bendrajame (generaliniame) plane patvirtintomis Daugų regioninio parko steigimo nuostatomis numatoma įsteigti Daugų regioninį parką skirtą išsaugoti Baltijos aukštumų konservaciniu bei rekreaciniu požiūriais vertingo ežeroto moreninio kalvyno kraštovaizdžio etaloną, jo gamtinę ekosistemą bei kultūros paveldo vertybes (4 brėž.). Tik pietrytinis steigiamo regioninio parko pakraštys patenka į Varėnos raj. savivaldybės teritoriją.

2. Įsteigti Merkio kraštovaizdžio draustinį – tikslu išsaugoti miškingą raiškiausią Merkio kilpų slėnio kraštovaizdį Biekšių-Pamerkių atkarpoje su geologinėmis-geomorfologinėmis, hidrografinėmis, biologinėmis bei etnokultūrinėmis vertybėmis. Rekomenduojamas orientacinis plotas apie 1,3 tūkst. ha (4 brėž.).

3. Geidukonių telmologinį draustinį – tikslu išsaugoti europinių buveinių apsaugai svarbų *Natura 2000* teritorijoms teikiamą Geidukonių pelkės kompleksą. Plotas 79 ha (4 brėž.).

4. Diržamenių telmologinį draustinį – tikslu išsaugoti europinių buveinių apsaugai svarbų *Natura 2000* teritorijoms teikiamą Diržamenių pelkės kompleksą. Plotas 53 ha. (4 brėž.).

Specializuotoje biologinės įvairovės apsaugos sudėtyje

5. Katros aukštupio botaninių-zoologinių draustinį – apjungiant paukščių apsaugai svarbią *Natura 2000* teritoriją – pelkėtą Karaviškių mišką, jo perdengtą Varėnos r. savivaldybės įsteigtą Katros botaninių-zoologinių draustinį bei dalį valstybinio Čepkelių rezervato buferinės zonos, kaip vientisą, botaniniu-zoologiniu požiūriu vertingą gamtinės ekosistemos kompleksą. Plotas siektų apie 320 ha. (4 brėž.).

2.4. Sprendinių įgyvendinimo prioritetai

Kadangi realia gamtinio kraštovaizdžio ekologinės funkcijos bei apsaugos užtikrinimo, o taip pat biologinės įvairovės jame užtikrinimo priemonė yra reprezentatyvios, bei teritoriškai optimalios saugomų teritorijų sistemos užtikrinimas, todėl jos vystymas tampa prioritetiniu sprendinių įgyvendinimo uždaviniu.

Varėnos raj. savivaldybės gamtinio kraštovaizdžio įvairovės apsaugai užtikrinti būtina:

1. Ekologinių kompensacinių funkcijų stiprinimas grąžinant ir gausinant kraštovaizdžio natūralumą atkuriančius elementus į labiausiai nuskurdintas regiono gamtinio karkaso teritorijas – agrarines takoskyras bei migracijos koridorius;
2. Atsakomybės už nustatytų gamtinio kraštovaizdžio apsaugos nuostatų vykdymą esamose konservacinio prioriteto saugomose teritorijose bei pakrančių apsaugos juostose ir zonose realus įgyvendinimas;
3. Gamtinio kraštovaizdžio apsaugos kriterijų realizavimas vertinant statybos bei ūkinės veikos projektus;
4. Gamtinio kraštovaizdžio apsaugos svarbos įtvirtinimas regiono ekologinio švietimo programose;
5. Daugų regioninio parko įsteigimas;
6. Merkio kraštovaizdžio draustinio įsteigimas;
7. Geidukonių bei Diržamenių telmologinių draustinių įsteigimas;
8. Pagal pateiktą pasiūlymą Ūlos kraštovaizdžio draustinio ribų optimizavimas.

Biologinės įvairovės apsaugai yra steigiami specializuoti botaniniai, zoologiniai bei botaniniai-zoologiniai draustiniai, o paukščių apsaugai yra skirti ir visi dabartiniai biosferos poligonai. Šią funkciją taip pat atlieką ir aukščiau išvardintos kompleksinės apsaugos saugomos teritorijos. Todėl be jų, siekiant pagerinti biologinės įvairovės apsaugą būtina:

1. Užbaigti buveinių apsaugai svarbių teritorijų (BAST) tinklo įteisinimą;
2. Numatyti ekologinių koridorių funkcinės biologinės kokybės stiprinimą;
3. Atsakomybės už nustatytų biologinės įvairovės apsaugos nuostatų vykdymą nacionalinėse saugomose ir *Natura 2000* teritorijose realus įgyvendinimas;
4. Miško, pelkių ir natūralių pievų ekosistemų biologinės įvairovės palaikymas ir degradavimo sustabdymas.
6. Daugų regioninio parko įsteigimas.
5. Katros aukštupio botaninį-zoologinį draustinį.

Optimizuojant biologinės įvairovės institucinę bei neinstitucinę apsaugą, būtina toliau vystyti ekologinio tinklo idėją bei dar labiau detalizuoti jos dislokavimą Varėnos raj. savivaldybės gamtinio kraštovaizdžio kontekste, išryškinant jo europinę, nacionalinę regioninę bei vietinę svarbą.

3. KULTŪROS PAVELDO TERITORIJŲ TVARKYMAS

3.1. Kultūros paveldo teritorijų tinklo diferenciacija ir panaudojimo galimybės

Kultūros vertybių tinkamas panaudojimas visuomenės poreikiams siejamas su valstybės ekonomine, socialine, kultūrine plėtra. Varėnos rajono savivaldybės bendrojo plano nekilnojamojo kultūros paveldo sprendinių dalyje detalizuojamos Lietuvos Respublikos ir Alytaus apskrities teritorijų bendruosiuose planuose numatytos nekilnojamojo kultūros paveldo teritorijų saugojimo ir naudojimo sistema bei kryptys. Bendrojo plano tikslas yra užtikrinti kultūros paveldo teritorijų tvarkymą bendroje savivaldybės raidoje, integruojant jas į kultūrinio kraštovaizdžio teritorinę apsaugą. Kultūros paveldo teritorijų apsaugos užtikrinimui numatyta plėtoti saugomų objektų tinkamą panaudojimą, užtikrinantį kultūros vertybių išlikimą.

Varėnos rajono savivaldybės Nekilnojamojo kultūros paveldo (NKV) vertybių, nagrinėjamų bendrajame plane, registro sąrašas pagal KPD skelbiamus duomenis internete pateikiamas priede.

3.1.1 lentelė. Bendrajame plane nagrinėtų nekilnojamojo kultūros paveldo objektų kiekis Varėnos rajono savivaldybėje.

Nekilnojamojo kultūros paveldo rūšis	Objektų skaičius	Paskelbtų valstybės saugomais	Suteikta pradinė apsauga ^{**}
Archeologijos objektai A	118 (su sudėtinėmis dalimis)	98	20
Statiniai S	16	1	15
Statinių kompleksai G	8	3	5
Mitologiniai objektai M	9	9	-
Įvykių vietos Į	23	23	-
Laidojimo vietos L	13	5	8
Monumentai D	11	1	10
Urbanistikos objektai U	2	2	-
Etnografiniai kaimai E	8	-	8
Viso savivaldybėje[*]:	208	142	66

* - įtrauktų į LR NKV registro sąrašą.

** - esantys respublikinės, vietinės reikšmės paminklų sąrašuose, naujai išaiškinamų, laikinos apskaitos sąrašuose.

Varėnos rajono savivaldybės bendrojo plano nekilnojamojo kultūros paveldo sprendinių dalyje nagrinėjami teritoriniai kultūros paveldo objektai, ypač reikšmingi kultūriniam kraštovaizdžiui, pavieniai, nedidelę teritoriją užimantys objektai, pasižymintys vizualiniu poveikiu aplinkai, kitais aspektais (meniniu, mitologiniu, istoriniu ir kt.) reikšmingi objektai.

Teritorijų planavimui svarbių Varėnos rajono savivaldybės kultūros paveldo objektų tarpe yra reikšmingų ne tik rajono, Dzūkijos regiono, bet ir nacionaliniu mastu. Tai Merkinės miestelio istorinė dalis ir piliakalnis, Liškiavos sakralinės architektūros kompleksas, piliakalnis, alkakalnis, Valkininkų miestelio ir Čižiūnų etnografinio kaimo kompleksas, Musteikos, Zervynų, Dubininko,

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai

Dargužių, Kašėtų, Rudnios etnografiniai kaimai. Dalies šių kaimų saugojimą užtikrina ir Dzūkijos nacionalinio parko apsaugos reglamentas.

Reikšmingi yra į Lietuvos Respublikos NKV registrą įrašyti teritoriniai paveldo objektai, pasižymintys menine ar/ir kraštovaizdine verte. Tai jau minėtos urbanistinės vertybės (miesteliai) bei archeologinis paveldas – piliakalniai, mitologiniai objektai – alkalniai, statinių kompleksai, statiniai, mitologiniai akmenys, paminklai žymiesiems žmonėms, įvykiams atminti, laidojimo, įvykių vietos, atspindinčios valstybės kultūros ir istorijos raidą.

Varėnos rajono savivaldybė pasižymi reikšmingu moksliniams tyrinėjimams archeologijos paveldu. Savivaldybės teritorijoje upių pakrantėse ir prie ežerų kaip niekur gausu akmenų amžiaus stovyklų, senovės gyvenviečių. Šiuo atžvilgiu vertingi miestelių kultūriniai sluoksniai – senųjų miestų vietos (Merkinės, Valkininkų), dvarvietės. Mokslinių tyrinėjimų atžvilgiu reikšmingi ir piliakalniai.

Dvarų sodybų paveldu Varėnos rajonas neturtingas. Tik Nedzingės buv. dvaro sodyboje išlikę keli statiniai.

Savivaldybėje yra vertingo kaimo kraštovaizdžio teritorijos. Pietiniame pakraštyje nuo Varėnos į pietus ir rytus vyrauja valakinio kraštovaizdžio struktūros fragmentai su ikivalakinio ir vienkieminio kaimo struktūros elementais. Rajono šiaurinėje dalyje vyrauja vienkieminio kraštovaizdžio struktūros fragmentai su pavieniais ikivalakinio ir valakinio kaimo elementais.

Savivaldybės teritorijoje yra susidarę kultūros paveldo vietovių ir objektų sancaupų arealai: Merkinės, Valkininkų, Liškiavos miesteliai, archeologijos paveldo – senovės gyvenviečių sancaupos – Glūko, Kašėtų, Karaviškių, Katros kaimuose, prie Ūlos upės žemiau Rudnios kaimo.

3.2. Kultūros paveldo teritorijų apsaugos ir panaudojimo nuostatos

3.2.1. Kultūros paveldo tvarkymas ir naudojimas

Svarbiausi Varėnos rajono savivaldybės nekilnojamojo kultūros paveldo teritorijų apsaugos ir naudojimo sprendiniai įgyvendinami, remiantis svarbiausiomis ir pagrindinėmis kultūros paveldo apsaugos nuostatomis:

- išsaugoti ir atgaivinti paveldėtą etninių regionų savitumą atspindintį kultūros ir istorinį paveldą;
- stiprinti valstybės institucijų ir visuomenės atsakomybę už kultūros paveldo išsaugojimą.

Kultūros paveldo objektai kartu su gamtos paminklais yra kultūrinio turizmo ištekliai. Varėnos rajono savivaldybės teritorijos kultūros paveldo apsauga realizuojama, pritaikant ji viešajam pažinimui ir naudojimui, visuomenės švietimui ir kultūriniam turizmui plėtoti.

Varėnos rajono savivaldybės teritorijoje esančių, į Kultūros vertybių registrą įrašytų kultūros paveldo objektų teritorijose ir jų apsaugos zonose veikla reglamentuojama jų apsaugos specialiojo planavimo dokumentais ar šių objektų apsaugos reglamentais nustatytais paveldosaugos reikalavimais bei kitais kultūros paveldo apsaugos reikalavimus nustatančiais teisės aktais.

Kultūros paveldo objektų tvarkymas ir naudojimas Varėnos rajono savivaldybės objektams pateikiamas 3.2.1.1 lentelėje. Priemonės nustatytos pagal objektų rūšis, remiantis LR Nekilnojamųjų kultūros paveldo registro duomenimis ir kultūros paveldo apsaugą reglamentuojančiais teisės aktais.

3.2.1.1 lentelė. Kultūros paveldo objektų tvarkymas ir naudojimas

Eil. Nr.	Kultūros paveldo teritorinės rūšys ir eksponuoti objektai	Tvarkybos kryptys ir naudojimo prioritetai
1.	<u>Urbanistinės vietovės</u> Merkinės ir Valkininkų miestelių istoriniai centrai	Specialiųjų planų parengimas patikslinant teritorijų apsaugos zonų ribas ir paveldotvarkos projektai. Tvarkymo reglamentų parengimas. Pritaikymas viešajam pažinimui ir naudojimui (kultūriniam, pažintiniam turizmui) bei moksliniams tyrimams išsaugojant visas miesteliams būdingas funkcijas. Inicijuoti Marcinkonių, Dubičių, Nedzingės, Rudnios (prie Ūlos up.) bažnytkaimių istorinių centrų įtraukimą į savivaldybės saugomų urbanistikos objektų sąrašą.
2.	<u>Etnografiniai kaimai</u> Zervynos, Lynežeris, Dubininkas, Musteika, Čižiūnai, Dargužiai, Kašėtos (prie Grūdų up.), Rudnia (prie Skroblaus up.) Trasninkas, Krokšlys, Žiūrai ir kiti kaimai Dzūkijos nacionaliniame parke	Inicijuoti etnografinių kaimų paskelbimą valstybės saugomais (kol kas jiems suteikta tik pradinė apsauga). Specialiųjų planų parengimas* nustatant teritorijų ir apsaugos zonų ribas ir paveldotvarkos priemones. Tvarkymo reglamentų parengimas. Pritaikymas kultūriniam pažintiniam kaimo turizmui, renginiams, susijusiems su etnokultūros, kulinarinio paveldo ir kito tradicinio nematerialaus paveldo puoselėjimu. Inicijuoti jų vertingųjų savybių išaiškinimą dėl apsaugos statuso suteikimo.
3.	<u>Archeologiniai objektai</u> piliakalniai (reikšmingiausi - Merkinės, Liškiavos, Dubičių,	Specialiųjų planų parengimas nustatant ar patikslinant teritorijų ir apsaugos zonų ribas. Paveldotvarkos projektų parengimas. (Merkinės ir

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai

	Krūminių) ir kt.	Liškiavos piliakalniai jau sutvarkyti.) Pritaikymas kultūriniam pažintiniam turizmui, renginiams, susijusiems su valstybės istorija, etnokultūra ir moksliniams tyrinėjimams.
	Senovės gyvenvietės, akmenų amžiaus stovyklavietės, kapinynai, dvarvietės, senųjų miestų vietos, titnago kasykla	Specialiųjų planų parengimas nustatant arba patikslinant teritorijų ir apsaugos zonas. Pritaikymas moksliniams tyrinėjimams.
		Inicijuoti Valkininkų senojo miesto vietos, vienuolyno vietos, Valkininkų dvarvietės, Liškiavos vienuolyno kultūrinio sluoksniu paskelbimą valstybės saugomais objektais.
4.	<u>Statinių kompleksai</u> Bažnyčios ir vienuolyno ansamblis Liškiavoje, Bažnyčios kompleksas Merkinėje, Bažnyčios su varpine kompleksas Akmenų k. ir kt.	Statinių kompleksų pritaikymas kultūriniam, pažintiniam turizmui. Šių objektų apsaugos tikslas – viešasis pažinimas ir naudojimas, tačiau sakraliniams objektams prioritetas teiktinas viešajai pagarbai, todėl kultūriniam pažintiniam turizmui sakralinių objektų panaudojimas galimas tik kaip papildomas. Tvarkymo reglamentų parengimas. Specialiųjų planų parengimas, nustatant ir patikslinant teritorijų ir apsaugos zonų ribas.
5.	<u>Statiniai</u> Tiltas Merkinėje, vandens malūno liekanos Rudnioje, buv. Pilies bokštas Liškiavoje, Rotušės liekanos Merkinėje, Nedzingės bažnyčia ir klebonija, Rudnios, Marcinkonių, Dubičių, Kabelių, Žilinių bažnyčios.	Sakralinių objektų apsaugos tikslo prioritetas – viešoji pagarba. Todėl šių objektų panaudojimo kultūriniam pažinimui turizmui funkcija yra papildoma. Specialiųjų planų parengimas, nustatant ar patikslinant apsaugos zonų ribas. Tvarkymo reglamentų parengimas. Inicijuoti Rudnios, Marcinkonių, Dubičių, Kabelių ir Žilinių bažnyčių įrašymą į registrą.
6.	<u>Mitologinės vietos</u> Mitologiniai kalnai Liškiavoje, Masališkių k. mitologiniai akmenys	Pritaikymas kultūriniam pažintiniam turizmui. Specialiųjų planų parengimas nustatant arba patikslinant teritorijų ir apsaugos zonų ribas, paveldotvarkos ir pritaikymo lankymui projektų parengimas.
7.	<u>Ivykių, laidojimo vietos, monumentai</u> Žuvimo, mūšių vietos, kapinės, kur yra žymių žmonių kapų, atskiros kapavietės, senosios žydų kapinės, genocido vietos.	Pritaikymas kultūriniam pažintiniam turizmui, prioritetas - viešoji pagarba. Specialiųjų planų parengimas nustatant arba patikslinant teritorijų ir apsaugos zonų ribas. Paveldotvarkos projektų, objektų pritaikymo lankymui projektų parengimas. Laidojimo vietos, neįtrauktos į LR NKV registrą, tvarkomos pagal kapinių tvarkymo taisykles.

* - Zervynų kaimo specialusis planas baigiamas rengti.

Varėnos rajonui būdingi tradicinės architektūros paveldo regioniniai savitumai – etnografiniai kaimai, kurie išsiskiria kitų Lietuvos kaimų tarpe režine arba sklypine žemėnauda, gyvenviečių ir sodybų užstatymu ir prisiderinimo prie aplinkos regioniniais skirtumais kaimo bendruomenių gyvenimo ir veiklos bendrumu, tradicijų raiška ir palaikymu (amatai, folkloras, tautodailė, toponimija). Etnografinių kaimų ir medinės architektūros būklė yra problematiška. Galimybė išlikti šioms nacionaliniu mastu svarbioms vertybėms būtų ES šalyse vykdomos ir Lietuvoje pritaikytos priemonės – ES struktūrinių fondų teikiamos galimybės. Ypač svarbu parengti

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai

šiems objektams specialiuosius planus, kurie užtikrintų senųjų kaimų vertingųjų savybių išsaugojimą.

Etnografinių kaimų negalima atsieti nuo tradicijų, folkloro, kulinarinio paveldo. Etninės kultūros paveldo puoselėjimas etnografiniuose kaimuose sudarytų sąlygas juos geriau pritaikyti ir panaudoti. Reikalingas aptarnavimo objektų, siūlančių tradicinę aplinką, kulinarinį paveldą, įtraukimas į turistinius maršrutus. Etninio paveldo išsaugojimo sričiai priklauso ir liaudies ansamblių skatinimas ir rėmimas.

Etnografinio paveldo objektai Varėnos rajone daugiausiai yra išsidėstę Dzūkijos nacionaliniame parke. Kultūros vertybės čia integruojasi su gamtos vertybėmis ir sudaro gamtinio ir kultūrinio kraštovaizdžio visumą. Saugomų teritorijų vertingame kraštovaizdyje esančių kultūros paveldo objektų tvarkymą ir panaudojimą nustato šių teritorijų apsaugos reglamentai.

Kultūros paveldo objektams, patenkantiems į rekreacinių arealų zoną, panaudojimo prioritetą teikiamas rekreacinei funkcijai, nustačius jų apsaugos zonas.

Tvarkymo prioriteto zonos savivaldybės teritorijoje:

- etnografinio paveldo tvarkymo prioriteto zonos yra Ūlos, Skroblaus, Grūdų pakrantėse, prie Merkio upės greta Valkininkų;
- archeologinių vietovių tvarkymo prioriteto zonos yra Ūlos, Katros upių pakrantėse prie Glūko ežero ir Varėnės upės, prie Kabelių ir Ašaišnių kaimų esančios senovės gyvenvietės, Merkinės ir Liškiavos miesteliuose esantys archeologiniai objektai.
- urbanistinio paveldo tvarkymo zonos – Merkinės (U28) ir Valkininkų (U27) miesteliai.

Išskirtoms kultūros paveldo rūšių apsaugos prioriteto zonoms, atsižvelgiant į objektų bendrą būklę, vertę, ekonomines galimybes, pagal LR teritorijos ir Alytaus apskrities bendruosius planus, numatomos ir tvarkymo darbų kryptys:

- archeologinių vietovių apsaugos prioriteto zonai – konservavimo kryptis;
- laidojimo vietoms – konservavimo kryptis;
- etnografinių kaimų ir sodybų apsaugos prioriteto zonai – konservavimo, restauravimo ir dalinio atkūrimo kryptys;
- urbanistinių vietovių apsaugos prioriteto zonai – konservavimo, su svarbių urbanistikos elementų išryškinimu ar daliniu atkūrimu kryptis;
- išlikusiai buv. Nedzingės dvaro sodybai – konservavimo ir restauravimo.

3.2.2. Kultūros paveldo vietovių tvarkymo programos

- 1) Etninės kultūros plėtros valstybinė programa patv. 2003 m. birželio 19 d. nutarimo Nr. 793. Jos tikslas – nustatyti etninės plėtros prioritetines kryptis, sudaryti finansines ir teises prielaidas, užtikrinti kultūros paveldo išsaugojimą, pažinimą ir naudojimą, plėtoti etnografinių regionų savitumą, gerinti etninės kultūros subjektams tinkamos veiklos sąlygas, didinti etninės kultūros vaidmenį bendrame kultūros vystymosi procese. Remiantis šia programa galimas nykstančios etninės kultūros gaivinimas. Tai aktualu Varėnos rajono etnografiniams kaimams ir sodyboms.
 - 2) Ilgalaikė dvarų paveldo objektų – istorinių želdynų (parkų) tvarkymo darbų programa (patv. 2005 m. sausio 10 d. KVAD (KPD) įsakymu Nr. Į-09. Įgyvendinant šią programą numatytas kompleksiškas dvarų kultūros puoselėjimas, galimas istorinio kraštovaizdžio atkūrimas. Ši programa aktualu buvusio Nedzingės dvaro sodybai. LR Vyriausybės nutarimas: Dėl dvarų paveldo išsaugojimo programos įgyvendinimo priemonių patvirtinimo (2003 m. balandžio 18 d. Nr. 481).
 - 3) Kultūrinio turizmo plėtros programa (Vilnius, 1998). Joje numatytos kultūrinio turizmo plėtros programos tikslai ir uždaviniai, programos realizavimo priemonės. Priemonių planui įgyvendinti Varėnos savivaldybėje turizmo infrastruktūros plėtrai numatoma įrengti objektus turistų apgyvendinimui ir aptarnavimui.
- Laukiami rezultatai įgyvendinant šias programas.

- sudaromos palankesnės sąlygos kultūros paveldo objektų išsaugojimui;
- efektyvesnis ES fondų ir kitos tarptautinės paramos panaudojimas;
- sudaromos palankesnės sąlygos valstybės ekonominei, socialinei ir kultūrinei raidai.

3.2.3. Kultūros paveldo vertybių pritaikymas

Varėnos rajono savivaldybės kultūros paveldo apsauga realizuojama, jį pritaikant viešajam naudojimui, ir kultūriniam bei pažintiniam (vietiniam bei tarptautiniam) turizmui vystyti, etnokultūros puoselėjimui ir propagavimui.

Statiniai ir statinių kompleksai gali būti naudojami tik apžiūrėjimui, apžiūrėjimui ir infrastruktūros plėtrai, gyvenamajai, švietimo funkcijoms. Juose gali vykti įvairūs renginiai. Objektų pritaikymas detalizuojamas specialiuosiuose planuose.

Urbanistinio paveldo vietovėse turi būti išsaugotos visos būdingos miestelių funkcijos. Kad miesteliai tinkamai vystytųsi, būtina jiems parengti specialiuosius planus, kurie reglamentuotų naujas statybas kultūros vertybių teritorijose ir jų apsaugos zonose.

Būtina pritraukti investuotojus, norinčius pritaikyti kultūros vertybes šiandieniniam naudojimui – kultūrinėms, komercijos, aptarnavimo, turizmo reikmėms, taip pat investuotojus, norinčius įsigyti ar išsinuomoti ilgesniam laikui ir galinčius restauruoti, atkurti kultūros paveldo vertybes.

Kultūros paveldo išsaugojimui ir tausojančiam naudojimui labai svarbus informacijos skleidimas ir visuomenės švietimas. Informacija turi būti visuomenei prieinama ir tinkamai pateikta.

Reikia išvystyti informacijos infrastruktūrą. Strategiškai patogiose vietose išdėstyti informacinės sistemos ženklus. Plėtoti informacijos apie kultūros paveldo objektus leidybą ir platinimą.

Ypač didelį dėmesį skirti problematiškiausiam, regiono savitumą sąlygojančiam etnografiniam paveldui.

3.3. Sprendinių įgyvendinimo prioritetai

Pagrindinis Varėnos rajono savivaldybės kultūros paveldo išsaugojimo prioritetas, remiantis Lietuvos Respublikos teritorijos ir Alytaus apskrities teritorijos bendraisiais planais teiktinas kultūros paveldo teritorijų integravimo į krašto gyvenimą užtikrinimas, tinkamas naudojimas ir priežiūra.

Įgyvendinant kultūros paveldo objektų ir jų teritorijų apsaugą užtikrinančius bendrojo plano sprendinius, išskirtos būdingiausios rajono savivaldybei kultūros paveldo rūšys – etnografinis ir archeologinis.

1. Saugant būdingiausią savivaldybei etnografinį paveldą reikia parengti etnografinių kaimų specialiuosius tvarkymo planus, kuriuose būtų nustatytos teritorijų ir apsaugos zonų ribos, saugojimo ir tvarkymo režimai, išskirti saugomi elementai, pritaikant šį specifinį paveldą šiuolaikinėms reikmėms, užtikrinančioms šių objektų gyvybingumą. Numatytos tvarkymo priemonės ir pritaikymas turi išryškinti, sudaryti sąlygas tinkamai eksponuoti ir propaguoti tradicinę architektūrą ir nematerialųjį paveldą.
Inicijuoti etnografinio paveldo objektų paskelbimą valstybės saugomais (žiūr. 3.2.1.1 lentelę).
2. Saugant regiono archeologinį paveldą – senovės gyvenvietes, sudaryti sąlygas moksliniams tyrinėjimams, nustatyti lankytinus objektus ir informuoti turistus apie kultūros vertybes, esančias turistinėse trasose.
Eksponuotiems piliakalniams – Liškiavos, Merkinės (jau sutvarkyti), Dubičių, Krūminių – parengti specialiuosius planus ir paveldotvarkos projektus, sudarant sąlygas juos lankyti ir gauti išsamią informaciją apie šiuos objektus (žr. 3.2.1.1 lentelę).
3. Savivaldybėje esantiems nacionaliniu mastu svarbiems urbanistikos paveldo objektams Merkinės ir Valkininkų miesteliams parengti specialiuosius planus, kur būtų numatytos priemonės ne tik išsaugoti kultūros paveldo vertybių kompleksus šiuose objektuose, bet ir naujos statybos galimybės ir sudarytų sąlygas miesteliams funkcionuoti.
Valkininkų miestelį ir Čižiūnų etnografinį kaimą, rengiant specialiuosius planus ir numatant apsaugos bei tvarkymo priemones, traktuoti kaip vientisą urbanistikos ir etnoarchitektūros paveldo objektą.

4. REKREACINIŲ TERITORIJŲ VYSTYMAS

4.1. Rekreacinio naudojimo teritorijų plėtros galimybės

4.1.1. Rekreaciniai arealai, rekreacinės teritorijos ir vietovės

Varėnos rajonas yra patrauklus poilsiui ir to paties pobūdžio verslui (rekreacinių paslaugų teikimui) plėtoti, kraštas su sveika aplinka ir gražiu kraštovaizdžiu. Čia palanku plėtoti ne tik vietinį, bet ir tarptautinį turizmą.

Svarbiausi rekreacijos^{§§§} ir turizmo teritorinio vystymo tikslai turėtų užtikrinti racionalų gamtinių rekreacinių išteklių naudojimą ir apsaugą, plėsti gamtinėje aplinkoje rekreacijai reikalingų specializuotų teritorijų tinklą, plėtoti infrastruktūrą, intensyvuoti turizmo, ypač pažintinio – kultūrinio, plėtrą ir stiprinti jo potencialą, užtikrinti gamtinių ir kultūrinių rekreacinių išteklių naudojimo ir apsaugos efektyvumą bei optimalumą, išnaudoti poilsio kaimiškoje aplinkoje potencialą ekonomiškai silpnų rajonų gaivinimui.

Varėnos rajono savivaldybės teritorija savo rekreaciniu potencialu yra labai nevienoda. Remiantis Alytaus apskrities teritorijos bendruoju (generaliniu) planu bei Varėnos rajono savivaldybės teritorijos esamos būklės analize, joje išskirti keturių kategorijų rekreaciniai arealai, nuo aukšto potencialo (pietvakarinėje dalyje) ir vidutinio (šiaurės vakarų dalyje) iki gana mažo (šiaurės rytinėje dalyje) ir mažo (pietryčių dalyje) rekreacinio potencialo. Šie arealai atspindi skirtingą turistinį, pažintinį bei gamtinį, poilsinį šių arealų patrauklumą turizmo ir rekreacijos poreikiams tenkinti.

Pirmąjį – aukšto potencialo arealą sudaro didžiausia savivaldybės teritorijos dalis, apimanti pietvakarinę jos dalį. Šis arealas apima Merkinės miestelį, Marcinkonis, Liškiavą bei tarp šių centrų išsidėsčiusias vietoves. Tai aukštu gamtiniu, rekreaciniu, turistiniu, taip pat kultūriniu ir pažintiniu potencialu pasižyminti savivaldybės teritorijos dalis. Joje yra ne tik daug lankytinų objektų, įdomių savo kultūrine ir pažintine prasme, bet ir įvairaus pobūdžio rekreacinių teritorijų, kurių dauguma yra išsidėstę prie Nemuno, Merkio ir Ūlos upių bei Liškiavio ežero.

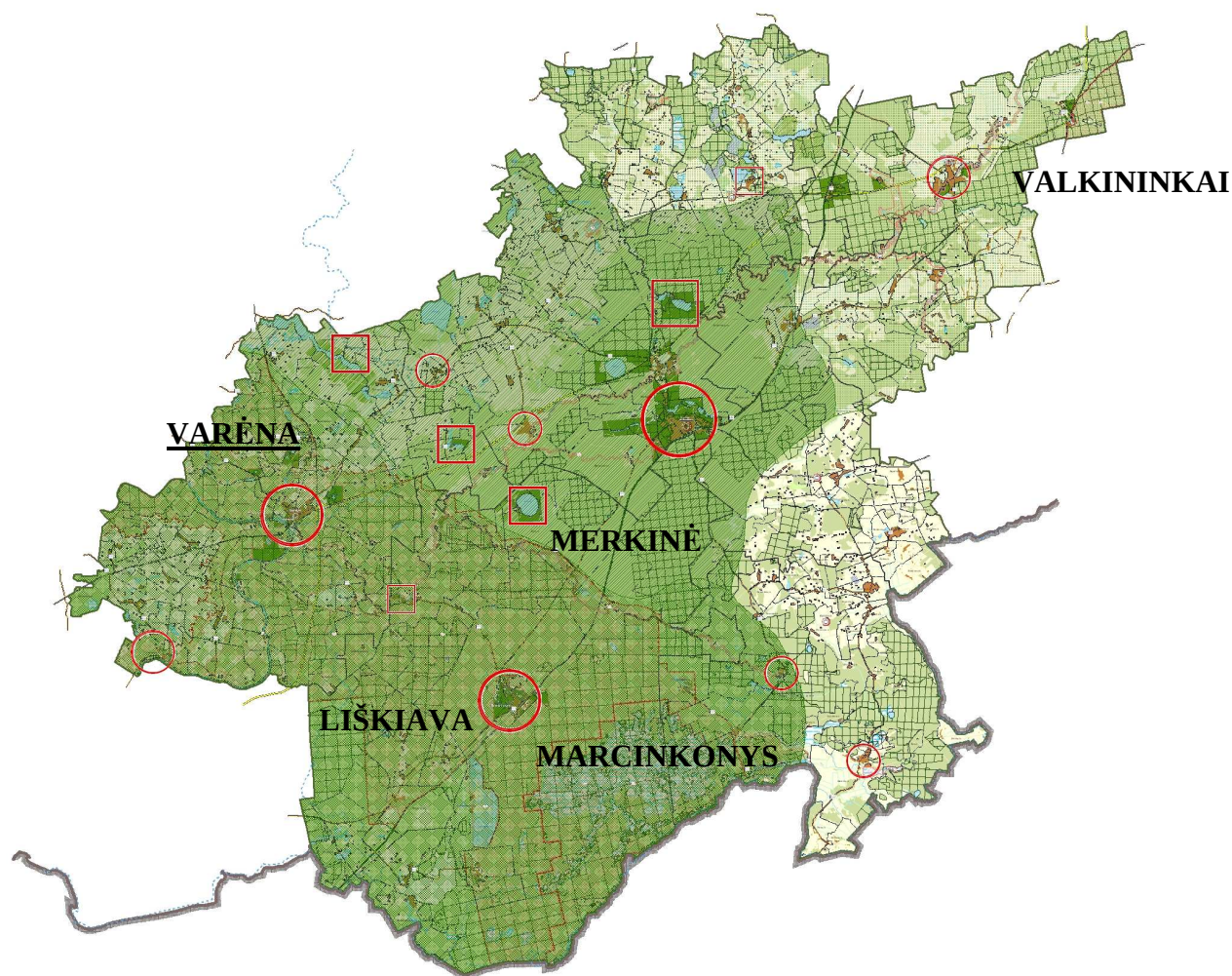
Antrasis – vidutinio potencialo arealas apima vakarinę ir centrinę savivaldybės teritorijos dalį su Varėnos miestu, Perlojos, Nedzingės gyvenamosiomis vietovėmis, taip pat Glūko, Lavysos, Burokaraisčio ir Ilgio rekreacinėmis vietovėmis. Ši dalis išsiskiria savo ypač aukšto rekreacinio potencialo pasiūla. Didžiausi pagrindiniai savivaldybės ežerai – Glūkas, Lavysas, Ilgis ir Burokaraistis, naudojami rekreacijai bei Nedingis ir Glėbas – saugomų teritorijų sudėtyje, susikongravę būtent šiame areale. Čia neblogai išvystyta rekreacijos ir turizmo aptarnavimo infrastruktūra, neblogas aptarnavimo paslaugų pasirinkimo spektras.

Trečiasis – gana mažo potencialo rekreacinis arealas apima šiaurės rytinę savivaldybės teritorijos dalį. Pagrindinis šio arealo turistinis centras yra Valkininkų miestelis. Gamtinius resursus sudaro Lieluko, Netečiaus ir Pabezninkų ežerai, taip pat Merkio ir Šalčios upės.

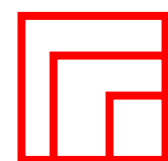
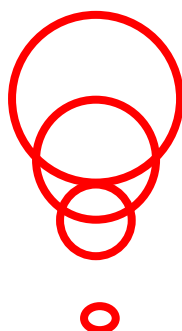
Ketvirtasis arealas apima likusią – rytinę savivaldybės teritorijos dalį ir yra mažo rekreacinio potencialo. Svarbiausias turizmo centras čia yra Dubičių kaimas, gamtiniai resursai gana menki ir atskirai neišskiriami. Šis arealas nepasižymi ir išskirtinėmis pažintinėmis savybėmis (yra vos keli kultūros paveldo objektai), taip pat neturi geresnių gamtinių išteklių, tinkamų naudoti turistų poreikiams tenkinti.

Šie rekreaciniai arealai nustatyti remiantis daugeliu aspektų. Tai esamos turizmo infrastruktūros lygiu, kultūrinio – pažintinio turizmo galimybėmis, gamtinio potencialo turtingumu bei įvairove ir kt.

^{§§§} *Rekreacija* – žmogaus fizinių ir dvasinių jėgų atgavimo procesas, žmogaus laisvalaikio veikla, kurios tikslas – poilsiauti, keliauti bei gydytis sanatorijose, kurortuose.

Rekreaciniai arealai:

	Aukšto potencialo
	<u>Rekreacijos:</u>
	Vidutinio potencialo
	1 lygmens
	Gana mažo potencialo
	2 lygmens
	Mažo potencialo
	3 lygmens

Aptarnavimo centrai:Turizmo:

1 lygmens

2 lygmens

3 lygmens

4 lygmens

1 pav. Varėnos rajono savivaldybės teritorijos rekreaciniai arealai bei turizmo ir rekreacijos aptarnavimo centrai

Varėnos rajonas turi nedaug stambesnių turizmo požiūriu atraktyvių objektų, todėl unikali gamta, gamtos ir kultūros paveldo objektai gali sudaryti realias prielaidas rajono teritorijos

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai

ekonominiam ir socialiniam vystymui, plėtojant rekreaciją, turizmą, taip pat kaimo turizmą ir tuo didinant užimtumą, gyventojų aktyvumą ir gyvenimo kokybę.

Pagrindinis rekreacinis – turistinis planuojamos teritorijos centras, neabejotinai yra Varėnos miestas. Kitus svarbius pacentrius atstovauja Merkinės miestelis bei Marcinkonys, aptarnaujantys Dzūkijos nacionalinio parko rekreacinių išteklių naudojimą. Šios trys gyvenamosios vietovės tarsi formuoja Varėnos rajono savivaldybės teritorijos rekreacinio vystymo žiedą, kurio atskirose atkarpose yra kitos rekreacinių bei pažintinių turistinių požiūriu svarbios vietovės, tokios kaip Nedzingė, Burokaraistis, Perloja, Senoji Varėna, Lavysas, Žiūrai, Puvočiai ir t.t.

Minėtą rekreacinį žiedą papildo jo pietrytinis rekreacinis lankstas, sujungiantis Varėną ir Marcinkonis per Rudnią, Kriokšlį ir Lynežerį. Visos aukščiau minėtos vietovės formuoja centrinę savivaldybės teritorijos rekreacinio aktyvumo zoną, apjungiančią labiausiai natūralias miškingas ežeruotas ar upėtas jos teritorijas.

Savivaldybės teritorijos išorinių rekreacinių ryšių ašys formuojasi Merkinės – Alytaus (per Ilgio ežerą), (taip pat paminėtinas ryšys su Alytumi per Ryliškius, Makniūnus Nemuno kryptimi), Merkinės – Druskininkų (per Liškiavą), Varėnos – Daugų (per Glūko ežerą) ir Varėnos – Rūdininkų (per Valkininkus) kryptyse.

Savivaldybės teritorijoje formuojama svarbiausia regione rekreacinio vystymo žiedo pietrytinė dalis: Merkinė – Marcinkonys – Lavysas – Varėna.

Varėnos savivaldybėje esamų ir numatomų rekreacinių teritorijų ir vietovių bendras plotas sudaro apie 5500 ha (4.1.1.1 lentelė).

4.1.1.1 lentelė. Esamos ir numatomos rekreacinės teritorijos ir vietovės

Eil. Nr.	Rekreacinė vietovė ir jos sudėtis	Vietovės adresas	Esama	Numatoma plėtra	Bendras plotas, ha
1	2	3	4	5	6
1.	Lavyso poilsio vietovė: - rekreacinis miškas, - Lavyso ežeras, - pliažai.	Marcinkonių sen.	x	x	510
2.	Glūko poilsio vietovė: - rekreacinis miškas, - Glūko ežeras, - pliažai.	Varėnos sen.	x	x	400
3.	Ilgio ir Žiežulio poilsio vietovė: - rekreacinis miškas, - Ilgio ir Žiežulio ežerai, - pliažai.	Varėnos sen.	x	x	700
4.	Derėžnyčios tvenkinių poilsio vietovė: - rekreacinis miškas, - Derėžnyčios tvenkiniai, - pliažai.	Varėnos sen.	x	x	440
5.	Merkinės poilsio vietovės: - rekreacinis miškas su Mergelės Akelių ežerais, - Dubaklonio rekreacinis miškas,	Merkinės sen.	x	x	100 230

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai

	- Pliažai.				
6.	Subartonių poilsio vietovės: - Pakelinio poilsio vietovė su mišku ir ežeru, - Gilšės poilsio vietovė su ežeru, - Pliažai.	Merkinės sen.	x		90 8
7.	Liškiavos poilsio vietovė: - Liškiavio ež., - pliažai.	Merkinės sen.	x	x	60
8.	Marcinkonių poilsio vietovė: - rekreaciniai miškai, - Kastinio ežeras, - pliažai.	Marcinkonių sen.	x		330
9.	Valkininkų poilsio vietovės: - rekreaciniai miškai, - Merkio upė.	Valkininkų sen.	x		370
10.	Burokaraiščio poilsio vietovė: - rekreaciniai miškai; - Burokaraiščio ežeras; - pliažai.	Merkinės sen.	x		87
11.	Ilgio poilsio vietovė: - rekreaciniai miškai; - Ilgio ežeras; - pliažai.	Merkinės sen.	x	x	1110
12.	Netečiaus poilsio vietovė: - rekreaciniai miškai; - Netečiaus ežeras, - pliažai.	Jakėnų sen.		x	210
13.	Pabehninkų poilsio vietovė: - rekreaciniai miškai; - Pabehninkų ežeras, - pliažai.	Jakėnų sen.		x	140
14.	Lieluko poilsio vietovė: - rekreaciniai miškai; - Lieluko ežeras; - pliažai.	Jakėnų sen.		x	650
Iš viso:					5435

Kadangi ne visos potencialios rekreacinės vietovės šiuo metu yra pilnai išnaudojamos, reikalinga jas formuoti ir tvarkyti.

Šis aspektas labiausiai paliečia šiaurinės savivaldybės teritorijos dalies potencialias rekreacines vietoves – Lieluko, Netečiaus ir Pabehninkų ežerus. Šias rekreacines vietoves reikalinga formuoti išnaudojant palankų ir gan turtingą gamtinį potencialą. Tam tikslui būtina sutvarkyti minėtų ežerų aplinką, pašalinant menkaverčius gamybinius pastatus (prie Pabehninkų ež.), įrengiant maudymosi vietas (esami paplūdimiai pateikiami 4.1.1.2 lentelėje) bei apželdinant teritoriją, būtina formuoti rekreacinius miškus bei plėtoti turizmo ir poilsio infrastruktūrą.

Rekreacinių miškų plotą taip pat siūloma išplėsti prie Lavysio ežero, padidinant jų teritoriją vakarinėje ežero dalyje. Ypač svarbūs naujai numatomi rekreaciniai miškai prie Ilgio ežero. Tai ežero pakrantės supantys gausūs miškai, kuriuos būtina sutvarkyti ir pritaikyti poilsui.

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai

4.1.1.2 lentelė. Varėnos rajono savivaldybės visuomenės poreikiams naudojamų paplūdimių sąrašas

Nr.	Adresas	Vandens telkinys	Plotas, ha
Varėnos seniūnija			
1.	Glūko k.	Glūko ežeras	0,20
2.	Glūko k.	Glūko ežeras	0,20
3.	Glūko k.	Glūko ežeras	2,5
4.	Mergerio k.	Žiezulio ežeras	0,4
5.	Senosios Varėnos k.	Glėbo ežeras	0,7
6.	Senosios Varėnos k.	Glėbo ežeras	~0,4
7.	Senosios Varėnos k.	Glėbo ežeras	~0,4
8.	Senosios Varėnos k.	Merkio upė	0,2
9.	Senosios Varėnos k.	Varėnės upės tvenkinys	0,40
10.	Senosios Varėnos k., Mokyklos g.	Varėnės upė	0,05
11.	Senosios Varėnos k., Varėnės g.	Varėnės upė	0,12
12.	Senosios Varėnos k., Vilniaus g.	Varėnės tvenkinys	0,13
13.	Senosios Varėnos k., Vytauto g.	Merkio upė	0,13
14.	Perlojos k.	Ežeras į šiaurę nuo Merkinės - Varėnos kelio	Nėra duomenų
15.	Žvejų g., Perlojos k.	Merkio upė	0,30
16.	Varėna	Varėnos I tvenkinys	Nėra duomenų
17.	Varėna	Varėnos II tvenkinys	Nėra duomenų
Merkinės seniūnija			
18.	Subartonių k.	Pakelinio ežeras	0,24
19.	Samūniškių k.	Ešerinio ežeras	0,5
20.	Subartonių k.	Gilšės ežeras	1,2
21.	Vilkiautinio k.	Liškiavio ežeras	0,34
22.	Mardasavo k.	Glyno ežeras	0,5
23.	Papiškių k.	Papiškio ežeras	0,10
24.	Merkinės vienk.	Mergelės akelių ežeras	0,36
25.	Merkinės vienk.	Mergelės akelių ežeras	1,8
26.	Merkinės vienk.	Mergelės akelių ežeras	2,0
27.	Pilvingių k.	Kampio ežeras	0,80
28.	Ilgininkų k.	Ilgio ežeras	0,30
Marcinkonių seniūnija			
29.	Marcinkonių k.	Kastinio ežeras	2,8
30.	Marcinkonių k.	Duobupio tvenkinys	1,0
31.	Lavyso k.	Lavyso ežeras	2,25
32.	Žiūrų k.	Ūlos upė	1,20
Jakėnų seniūnija			
33.	Puodžių k.	Netečiaus ežeras	0,4
34.	Kalėnų k.	Lieluko ežeras	0,35
35.	Norvydiškių k.	Juodžiuko ežeras	0,15
Matuizų seniūnija			
36.	Molių k.	Šarkiškių tvenkinys	0,85
37.	Matuizų k.	Matuizų tvenkinys	0,78
38.	Pošalčių k.	Šalčios upė	0,12
39.	Pošalčių k.	Šalčios upė	0,40
Valkininkų seniūnija			
40.	Užuperkasio k.	Šalčios upė	1,5

Vydenių seniūnija			
41.	Krivilių k.	Krivilių tvenkinys	0,40
Kaniavos seniūnija			
42.	Panočių k.	Panočių tvenkinys	2,5

4.1.2. Rekreacijos aptarnavimo centrai

Pagal organizavimo pobūdį rekreacija gali būti skirstoma į: 1) poilsį keliaujant (mobilus poilsis arba turizmas) ir 2) poilsį pasirinktoje vietoje (stacionarus poilsis).

Atsižvelgiant į šias rekreacijos rūšis, jų funkcionavimui Varėnos rajone numatomi turizmo centrai, kurie išdėstomi rajono administraciniame centre bei kitose svarbiausiose gyvenamosiose vietovėse, ir rekreacijos centrai, išdėstomi gamtiniu bei poilsio požiūriais tinkamiausiose vietovėse.

Varėnos rajone numatomi šie turizmo centrai, suskirstyti pagal jų svarbą:

1 lygmens – Varėna ir Senoji Varėna – tai svarbiausias administracinis ir turistinis savivaldybės centras;

2 lygmens – Merkinė, Marcinkonys – tai labai svarbūs savivaldybės ir svarbiausi Dzūkijos nacionalinio parko turizmo centrai, atraktyvūs teikiamų pramogų ir rekreacinių turistinių paslaugų aspektu;

3 lygmens – Valkininkai ir Liškiava – tai gana svarbūs savivaldybės turizmo centrai;

4 lygmens – Perloja, Nedzingė, Rudnia, Dubičiai – tai vietinio lygmens turizmo ir rekreacijos centrai, papildantys formuojamų centrų tinklą.

Pirmąją vietą turizmo centrų hierarchijoje užimanti Varėna atspindi ne tik savivaldybės administracinio centro, bet ir teikiamų paslaugų gausos ir kokybės funkcijas. Antrojo ir trečiojo lygmens turizmo centrai yra atitinkamai mažesnės svarbos gyvenamosios vietovės, tačiau palyginus yra stambūs ir svarbūs Varėnos savivaldybėje. Likę – ketvirto lygmens centrai jau yra daugiau vietinės reikšmės ir savo svarba žymiai nusileidžia pirmiesiems.

Rajone numatomi šie svarbiausi rekreacijos centrai:

1 lygmens – Glūkas – kaip vienas iš stambiausių savivaldybės ežerų, su jau sukurta rekreacine infrastruktūra, gausiai lankomas ir naudojamas;

2 lygmens – Ilgis, Lavysas, Burokaraistis, Liškiavis – stambūs ir gražūs savivaldybės ežerai, turintys kai kurią rekreacinę infrastruktūrą, kurią reikėtų papildyti, tobulinti ir vystyti;

3 lygmens – Puvočiai, Puodžiai – tai potencialūs perspektyviniai rekreaciniai centrai, kuriuos reikalinga formuoti ir vystyti.

Kitos rekreacinės vietovės yra dar smulkesnės – vietinio lygmens. Rekreaciniai centrai ir vietovės taip pat yra išdėstyti pagal svarbą savivaldybėje ir gamtinį bei kultūrinį potencialą.

Be minėtų rekreacijos ir turizmo centrų, poilsui taip pat būtina panaudoti kaimo aplinką, kuriant kaimo turizmo sodybas tam tikslui tinkamose ir patraukliose kaimo vietovėse. Tokiam poilsui vystyti tinkamiausi yra senieji etnografiniai kaimai, pasižymintys liaudies architektūra ir ypatingai savita aplinka, o taip pat rekreaciniai kaimai, išsidėstę prie vandens telkinių – ežerų, upių bei rekreacinių miškų.

Varėnos rajono teritorijoje kaimo turizmui galėtų būti naudojami šie svarbiausi ir žinomiausi kaimai:

Etnografiniai kaimai: Dargužiai, Čičiūnai, Dubininkas, Kašėtos (prie Grūdų up.), Zervynos, Lynežeris, Musteika, Trasninkas, Rudnia (prie Skroblaus up.).

Rekreaciniai kaimai: Laukininkėliai ir Pilvingiai, Burokaraistis, Lavysas, Glūkas, Puvočiai.

Kaimiškos aplinkos potencialo panaudojimas poilsui gali žymiai pagerinti ekonominę situaciją kaimo vietovėse, ypač ekonomiškai silpną arealą.

4.2. Turizmo trasų ir maršrutų sistema

Varėnos rajono savivaldybę su aplinkinėmis teritorijomis, o taip pat ir jos viduje sieja stiprus turistinių trasų tinklas, kurių bendras ilgis viršija 1300 km. Esamos ir siūlomos išplėsti trasos pateikiamos 4.2.1 lentelėje.

4.2.1 lentelė. Esamos ir planuojamos automobilių, dviračių ir vandens turizmo trasos savivaldybės teritorijos ribose

Autoturizmo trasos:		Ilgis, km
<i>Esamos (arba numatytos kituose projektuose) trasos</i>		
1.	Regioninė autoturizmo trasa „Dainavos žiedas“	125
2.	Alytus - Daugai - Varėna	16
3.	Vilnius - Valkininkai - Urkionys - Matuizos - Varėna - Marcinkonys	64
4.	Ūta - Meškučiai - Pamusiai - Pamusėliai - Pavarėnis - Aleksandrava	10
5.	Panėdėgys - Kucakėmis - Perloja	8
6.	Senoji Varėna - Babriškės - Geidukonys - Doškonys	17
7.	Norvydiškės - Žiliniai - Kareivonys - Radžiūnai - Ginakėmis	9
8.	Valkininkų glž. st. - Maskauka - Perloja	25
8.	Merkinė - Kurmiškė - Masališkės - Gudaraistis - Ilgininkai - Kampai	13
10.	Dubičiai - Paąžuolė - Bagočiai - Panočiai - Kaniava - Rudnia - Krokšlys	24
11.	Marcinkonys - Darželiai - Margionys - Šklėriai - Kabeliai - Musteika	24
12.	Matuizos - Voriškės - Urkionys - Daržininkai	19
<i>Planuojamos trasos</i>		
13.	Varėna - Panočiai	16
14.	Merkinė - Lazdijai	13
15.	Aleksandrava - Puodžiai - Valkininkų gelž. st.	12
Iš viso autoturizmo trasų:		395
Dviračių turizmo:		
<i>Esamos (arba numatytos kituose projektuose) trasos</i>		
16.	Eurovelo-11	60
17.	„Ežeryno maršrutas“ šiaurės-pietų kryptimi	85
18.	„Ežeryno maršrutas“ šiaurės-pietų kryptimi	44
19.	„Karališkų girių maršrutas“ vakarų-rytų kryptimi	33
20.	Jungiamasis maršrutas	23
21.	Dzūkijos nacionalinio parko dviračių trasa	30
22.	Dzūkijos nacionalinio parko dviračių trasa	23
23.	Dzūkijos nacionalinio parko dviračių trasa	23
24.	Dzūkijos nacionalinio parko dviračių trasa	15
25.	Dzūkijos nacionalinio parko dviračių trasa	10
26.	Dzūkijos nacionalinio parko dviračių trasa	8
27.	Dzūkijos nacionalinio parko dviračių trasa	6
<i>Planuojamos trasos</i>		
28.	Merkinės - Liškiavos žiedas	32
29.	Nedzingė - Ilgai	7
30.	Marcinkonys - Lynežeris - Krokšlys - Rudnia	17
31.	Rudnia - Dubičiai - Panočiai - Kaniava	29
32.	Panočiai - Vydeniai	8
33.	Zervynos - Rudnia	13
34.	Valkininkai - Jakėnai - Tolkūnai	31
35.	Aukštakalnis - Žiliniai	7
36.	Puodžiai - Žiliniai - Onuškis	12
37.	Alytus - Varėna senuoju geležinkelio pylimu	19

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai

38.	Šklėriai - Kabeliai - Musteika - Marcinkonys	25
39.	Kaniavėlė – Kriviliai - Kijučiai	7
40.	Čepkelių rezervato teritorijos pietvakarine dalimi iki Musteikos	17
Iš viso dviračių turizmo trasų:		584
Vandens turizmo:		
<i>Esamos (arba numatytos kituose projektuose) trasos</i>		
41.	Merkinė-Nemunaitis-Alytus vandens turistų trasa	8
42.	Dzūkijos nacionalinio parko vandens turistų trasa	40
43.	Merkio vandens turistų trasa	182
44.	Šalčios vandens turistų trasa	63
<i>Planuojamos trasos</i>		
45.	Dubičiai - Krokšlys - Rudnia - Pauosupė	25
46.	Merkinė - Liškiava Nemunu	23
Iš viso vandens turizmo trasų:		341
Pėsčiųjų turizmo:		
<i>Esamos (arba numatytos kituose projektuose) trasos</i>		
47.	Alkūnės kampo pažintinis takas	Nėra duomenų
48.	Zackagirio gamtinis takas	
49.	Girinio sveikatingumo takas	
50.	Senovinės bitininkystės takas	
51.	Krokšlys - Dubičiai	
52.	Aplink Varėnos tvenkinius	
53.	Varėna – Žiežulio ežeras (Žiežulio takas)	
54.	Varėna – Giraitė - Mergežeris	
Iš viso esamų (arba numatytų kituose projektuose) trasų:		1007
Iš viso planuojamų trasų:		313
Bendras esamų ir planuojamų turizmo trasų ilgis:		1320

Autoturizmo trasos.

Autoturizmo maršrutai jungia ne tik Varėnos savivaldybės centrą – Varėnos miestą, Merkinę bei Marcinkonis, bet ir nutolusias, mažesnes gyvenvietes bei kaimo vietas. Svarbiausias savivaldybę juosiantis turistinis maršrutas yra regioninio lygmens „Dainavos žiedas“, kurio ilgis savivaldybėje yra 125 km. Jis apima pagrindinį savivaldybės rekreacinį žiedą – Varėną-Marcinkonis-Merkinę, įjungdamas ir kitas atraktvias gyvenamąsias vietas – Dubičius, Rudnią, Lynežerį, Zervynas, Puvočius.

Išorinių savivaldybės teritorijos ryšių stiprumą parodo trasos, jungiančios Varėną su Daugais ir Alytumi, Varėną per Valkininkus su Vilniumi, Varėną per Merkinę su Druskininkais, per atitinkamas jų trasose išsidėsčiusias rekreacines poilsio ir atraktvias turizmui teritorijas.

Vietinės autoturizmo trasos formuoja tankų tinklą, įjungdamos mažesnes gyvenamąsias vietas: nuo Senosios Varėnos šiaurės kryptimi: Ūtą, Meškučius, Pamusius, Aleksandravą, šiaurės vakarų kryptimi: Babriškes, Doškonis, nuo Puodžių šiaurės kryptimi: Žilinus, Ginakiemį, nuo Merkinės šiaurės kryptimi Masališkes, Ilgininkus. Į pietrytinę rekreacinio vystymo žiedo dalį, vietinės trasos įjungia ir Matuizas, Krokšlį, Margionis, Kabelius, Musteiką ir kt. Bendras šių maršrutų ilgis sudaro apie 354 km, papildomai projektuojamos jungtys – dar apie 41 km.

Dviračių turizmo trasos.

Dviračių trasos Varėnos rajono savivaldybės teritorijoje sudaro gana tankų tinklą ir apima visas kultūrinių, pažintinių ir rekreacinių požiūriu įdomias vietas. Esamų dviračių trasų ilgis yra 360 km, siūloma jas papildyti dar 224 km naujų dviračių takų jungčių.

Dviračių turizmas Varėnos rajone ypač patrauklus – čia tarp gamtinių teritorijų esančius etnografinius kaimus galima pasiekti gerais keliais, einančiais vaizdingomis vietovėmis. Gausus trasų tinklas neaplenkia ne tik savivaldybės gilumoje esančių turistinių – rekreacinių požiūriu įdomių vietovių, bet ir nutolusių – tokių kaip Pirčiupiai, Dubičiai ar Liškiava. Pagrindinis ir

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai

svarbiausias dviračių turizmo maršrutas yra nacionalinės reikšmės dviračių trasa Eurovelo-11, einanti pietvakarine savivaldybės dalimi per Nedzingę, Merkinės miestelį, Puvočius, Marcinkonis, Margionis link Druskininkų.

Naujai numatomas dviračių takas Čepkelių rezervato pietvakarinėje dalyje, siūlomas įrengti atsižvelgiant į esamas galimybes, bei su griežta Dzūkijos nacionalinio parko ir Čepkelių rezervato priežiūra ir reglamentavimu.

Vandens turizmo trasos.

Vandens turizmui savivaldybėje išnaudojamos visos stambesnės upės – tai Nemunas, Merkys, Ūla, Šalčia. Daugelis šių vandens kelių yra žinomi ir mėgiami vandens turistų ne tik savivaldybėje ir apskrityje, bet ir visoje Lietuvoje. Todėl vertėtų numatyti galimybes Nemuno, Merkio ir Ūlos vandens turizmo trasas padaryti nacionalinio lygmens. Prie Nemuno vandens trasos yra įrengtos ir veikia dvi mobilios prieplaukos – Merkinės mst. ir Liškiavos k.

Bendras šių vandens turizmo trasų ilgis – 341 km, iš kurių apie 50 km yra naujai numatomos.

Šalia automobilių, dviračių, vandens ir pėsčiųjų turistinių trasų išsidėsčiusios gyvenamosios vietovės galėtų teikti įvairias turizmo ir rekreacijos aptarnavimo paslaugas. Tačiau vertėtų numatyti ne linijinių tokių objektų išdėstymą (šalimais praeinančių trasų), bet kompleksiską, tolygų teritorijų vystymą ir turistinio rekreacinio potencialo kėlimą, kuomet aptarnaujantys ir atraktyvūs objektai įsikuria ir šalimais, ir atokiau praeinančių turistinių trasų.

4.3. Rekreacinės infrastruktūros plėtros konkretizavimas

Rekreacijos ir turizmo aptarnavimo infrastruktūrą sudaro įvairių įstaigų tinklas. Tai turizmo informacijos centrai, nakvynės, maitinimo ir pramogų paslaugas teikiančios įstaigos.

Varėnos savivaldybėje, be esamų objektų, numatoma išplėsti infrastruktūros objektus naujais viešbučiais, moteliais, kaimo turizmo sodybomis, kempingais, stovyklavietėmis, kurių pagrindu būtų teikiamos ne tik nakvynės, bet ir maitinimo paslaugos. Naujas viešbutis numatomas Merkinėje, moteliai – Senojoje Varėnoje ir Čižiūnų kaime, poilsio namai – Ilgininkų ir kituose kaimuose. Numatomi kempingai koncentruoti prie stambių ežerų, aukštą gamtinį potencialą turinčių gamtinių vietovių – tai Ilgio ežero pietvakarinės pakrantės, Netečiaus ežero pietinės pakrantės, Dargužių kaime bei Puvočiuose prie Merkio (žr. 4.3.1 lentelę).

4.3.1 lentelė. Esama ir numatoma* rekreacijos ir turizmo aptarnavimo infrastruktūra

Nr.	Objekto pavadinimas	Vietovė	Objektų skaičius		Iš viso
			esami	numatomi*	
1.	Viešbutis	Burokaraistėlės k.	1	-	1
		Merkinė	-	1	1
		Iš viso:	1	1	2
2.	Svečių namai	Pirčiupių k.	1	-	1
		Glūko k.	1	-	1
		Burokaraisčio k.	1	-	1
		Marcinkonių k.	1	-	1
		Liškiavos k.	1	-	1
		Iš viso:	5	-	5
3.	Poilsio namai	Glūko k. -1	1	-	1
		Ilgininkų k.	-	1	1
		Iš viso:	1	1	2
4.	Įstaigos, teikiančios apgyvendinimo paslaugas	Varėna	3	-	3
		Iš viso:	3	-	3
5.	Kaimo turizmo sodyba	Margionių k.	1	-	1
		Marcinkonių k.	1	-	1
		Kapiniškių k.	1	-	1
		Puvočių k.	1	-	1
		Mardasavo k.	2	-	2
		Žiūrų k.	1	-	1
		Trakiškių k.	1	-	1
		Rodukos k.	1	-	1
		Aukštakalnio k.	1	-	1
		Butvydonių k.	1	-	1
		Milioniškių k.	2	-	2
		Senoji Varėna	1	-	1
		Lavyso k.	1	-	1
		Kirkliūnų k.	1	-	1
		Pamerkių k.	3	-	3
		Perlojos k.	1	-	1
		Burokaraistėlės k.	1	-	1

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai

		Kampų k.	1	-	1
		Jonionių k.	1	-	1
		Valkininkų glž. st.	1	-	1
		Mančiagirės k.	1	-	1
		Pakaršio k.	-	1	1
		Liškiavos k.	-	1	1
		Zervynų k.	-	1	1
		Maksimonių k.	-	1	1
		Cibonių k.	-	1	1
		Valkininkai	-	1	1
		Iš viso:	25	6	31
6.	Kempingas	Ilgio ež.	-	1	1
		Puvočių k.	-	1	1
		Jakėnų k.	-	1	1
		Dargužių k.	-	1	1
		Iš viso:	-	4	4
7.	Stovyklavietė	Glūko ež.	1	-	1
		Gilšės ež.	1	-	1
		Merkio ir Grūdų santaka	1	-	1
		Grūdų up.	1	-	1
		Kastinio ež.	1	-	1
		Mekšrinio ež.	1	-	1
		Ūlos up.	2	-	2
		Merkio up.	1	-	1
		Pakelinio ež.	1	-	1
		Uosupio up.	1	-	1
		Nemuno up.	1	-	1
		Merkio ir Ūlos santaka	1	-	1
		Ešerinio ež.	1	-	1
		Kalėnų ež.	1	-	1
		Mergelės Akelių ež.	1	-	1
		Lieluko ež.	-	1	1
		Pabezninkų ež.	-	1	1
		Pamerkių k.	-	1	1
		Ilgio ež.	-	1	1
		Ilgio ir Žiezulio ež.	-	1	1
		Lavyso ež.	-	1	1
		Perlojos km.	-	1	1
		Kampio ež.	-	1	1
		Iš viso:	16	8	24
8.	Turistinės stovyklos	Vilkiautinio k.	1	-	1
		Milioniškės k.	1	-	1
		Krokšlio k.	1	-	1
		Pauosupės k.	1	-	1
		Iš viso:	4	-	4
9.	Golfo laukų aikštynas	Gudžių k.	-	1	1
		Iš viso:	-	1	1

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai

10.	Grybų parkas su muziejumi	Varėna	-	1	1
Iš viso:			-	1	1
11.	Daugiafunkcinis sporto ir pramogų centras	Varėna	-	1	1
Iš viso:			-	1	1
12.	Medicinos ir sveikatingumo centras su parku	Varėna	-	1	1
Iš viso:			-	1	1
13.	Hipodromas	Varėna	-	1	1
Iš viso:			-	1	1

Numatomi* objektai turėtų minimaliai papildyti susiklosčiusią infrastruktūrą ir nenumato galutinės rekreacinių ir turizmo objektų infrastruktūros plėtros. Atsiradus poreikiui tikslinės žemės naudojimo paskirtys turi būti keičiamos pagal Žemės naudojimo ir apsaugos reglamentų brėžinyje numatytas galimybes.

Labai svarbus ir atraktyvus pramogų objektas bus golfo laukų aikštynas, numatomas šiaurinėje savivaldybės dalyje, prie Gudžių kaimo.

Ypač savitas ir unikalus pramogų bei pažintinis objektas gali būti Varėnoje numatomas Grybų parkas. Šią įstaigą turėtų sudaryti daug įvairių komponentų – grybų muziejus, parkas, restoranas, informacinis centras ir pan.

Kaip atraktyvūs esami objektai, paminėtini savivaldybės muziejai - Drevinės bitininkystės, Marcinkonių etnografijos, Merkinės kraštotyros, taip pat Margionių klijimo teatras ir kiti panašaus pobūdžio objektai, turėtų būti prižiūrimi bei įtraukiami į ekskursijų planus.

Rekreacinė infrastruktūra, numatyta Varėnos rajono savivaldybės bendrajame plane, turėtų būti derinama su šiuo metu rengiamais Kapiniškių kraštovaizdžio draustinio, Mergelės akelių rekreacinės zonos, Ūlos valstybinio kraštovaizdžio draustinio tvarkymo planais.

4.4. Sprendinių įgyvendinimo prioritetai

Varėnos rajono rekreacinės sistemos vystymo sprendinių įgyvendinimo prioritetai nustatomi šiais požūriais: teritorinio vystymo, turistinių trasų plėtojimo bei rekreacinės infrastruktūros organizavimu.

Pagrindinis rajono teritorijos rekreacinės plėtos prioritetas yra svarbiausių esamų rekreacinių teritorijų (Glūko, Lavyso bei Burokaraisčio) aplinkos gerinimas. Taip pat naujų labai aukšto rekreacinio potencialo teritorijų (visų pirma prie Ilgio ežero esančių teritorijų) įsisavinimas, formuojant rekreacinius miškus, įrengiant maudymosi vietas bei tvarkant aplinką. Gana svarbus teritorinės rekreacinės plėtos klausimas yra ir mažesnio rekreacinio potencialo teritorijų (Lieluko, Netečiaus, Pabehninkų ežerų teritorijos) įsisavinimas, čia formuojant reikalingą rekreacinę aplinką.

Siekiant įsisavinti rekreacines teritorijas visą pirma būtina įrengti turistinių trasų sistemą. Be pagrindinių funkcionuojančių automobilių kelių bei dviračių trasų („Dzūkijos žiedas“, Eurovelo-11), būtina įrengti naujas trasas, jungiančias su naujai įsisavinamomis rekreacinėmis teritorijomis (Ilgio, Lieluko, Netečiaus, Pabehninkų ežerais). Taip pat turi būti naujai kuriama bei gerinama turistinių trasų aptarnavimo infrastruktūra.

Labai svarbus prioritetas yra rekreacijos aptarnavimo infrastruktūros kūrimas bei aktyvaus poilsio objektų statyba. Iš tokių, visų pirma paminėtini viešbučio Merkinėje, kempingo Puvočiuose, golfo laukų Gudžiuose įrengimas. Ypač būtų svarbus Varėnos rajonui vienintelio šalyje, unikalaus Grybų parko įkūrimas.

5. TECHNINĖS INFRASTRUKTŪROS VYSTYMAS

5.1. Susisiekimo infrastruktūra

Moderni susisiekimo infrastruktūra yra viena iš pagrindinių sėkmingo regionų ekonomikos, pramonės, ūkio šakų vystymo veiksnių bei socialinių ir visuomeninių poreikių tenkinimo sąlygų. Lietuvai tapus ES nare, atsiradus naujoms ekonomikos plėtojimo galimybėms, stebimas ir ateityje prognozuojamas didėjantis krovinių srautas bei pervežamų keleivių skaičius. Augantis transportinis aktyvumas, motorizacijos bei automobilizacijos lygis skatins susisiekimo infrastruktūros plėtrą, o ES Regioninės plėtros bei Sanglaudos fondų teikiama parama suteikia naujas galimybes tai realizuoti.

Varėnos rajono susisiekimo sistema turi tenkinti ne tik savivaldybės gyventojų bei įmonių poreikius, bet ir užtikrinti gerus viso regiono transportinius ryšius su Lietuvos ir Europos Sąjungos susisiekimo tinklu, prisidėti prie savivaldybės ekonominio ir socialinio patrauklumo stiprinimo. Todėl Varėnos savivaldybės susisiekimo sistemos vystymo nuostatos turi būti orientuotos į visų susisiekimo lygmenų (nacionalinės, regioninės, vietinės reikšmės) infrastruktūros tobulinimą.

Varėnos rajono teritorijos transporto infrastruktūros vystymo sprendiniai rengiami įvertinus esamą savivaldybės susisiekimo sistemos būklę, pagrindinių jos vystymą skatinančių veiksnių tendencijas, vadovaujantis Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo planu (patvirtintas Lietuvos Respublikos Seimo 2002 metų spalio 29 d. nutarimu Nr. IX-1154), Alytaus apskrities teritorijos bendrojo planu, Varėnos rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano koncepcija, Ilgalaike (iki 2025 metų) Lietuvos transporto sistemos plėtros strategija (patvirtinta 2005 metų birželio 23 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 692) bei „2002-2015 metų patikslinta Lietuvos Respublikos valstybinės reikšmės kelių priežiūros ir plėtros programa“.

5.1.1. Automobilių keliai

5.1.1.1. Pagal Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano sprendinius, formuojant tarptautinį Pietryčių transporto koridorių Lazdijai-Alytus-Vilnius-Utena (greito ir tiesioginio susisiekimo kryptimi Vilnius-Varšuva užtikrinimas), numatoma funkcionuojančio krašto kelio Nr. 128 Valkininkų geležinkelio stotis-Daugai reikšmę didinti iki magistralinio kelio reikšmės (numatoma po planuojamo laikotarpio).

5.1.1.2. Sutinkamai su Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano sprendiniais, formuojant naują krašto kelių jungtį Aukštadvaris-Onuškis-Babriškės, numatoma rajoninės reikšmės keliui Nr. 4701 Jurgionys-Babriškės suteikti krašto kelio reikšmę (numatoma po planuojamo laikotarpio).

5.1.1.3. Numatoma rekonstruoti nepakankamų parametrų, labiausiai apkrautus, avaringiausius krašto bei rajoninių kelių ruožus (žr. lentelę Nr. 5.1.1.);

5.1.1.4. Gerinant susisiekimo kokybę tarp savivaldybės centro bei seniūnijų centrų, mažinant žvyrkelių dalį savivaldybės susisiekimo sistemoje, numatomas rajoninių bei vietinių kelių ruožų asfaltavimas (žr. lentelę Nr. 5.1.1.);

5.1.1.5. Siekiant didinti savivaldybės automobilių kelių rišlumą bei susisiekimą tarp savivaldybės centro, seniūnijų centrų bei gyvenviečių, siūloma įrengti transportinius tiltus per Merkio upę Perlojoje ir Matuizų seniūnijoje Bartelių-Pamerkių ruože. (Tiltų vietos turi būti tikslinamos žemesnio lygmens planais).

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai

5.1.1.6. Plečiantis ir formuojantis vientisai Varėnos ir Senosios Varėnos urbanizuotai teritorijai, augant transporto srautams krašto kelyje Nr. 127 Babriškės-Varėna-Eišiškės ruože Varėna - Senoji Varėna, atsiras aplinkkelio poreikis. Šiam tikslui, bendrojo plano sprendinių galiojimo laikotarpiu, numatoma rezervuoti esamą seną geležinkelio linijos sankasą už Varėnos miesto rytinės ribos. Aplinkkelio įrengimas numatomas po planuojamo laikotarpio (po 2017 metų).

Konkretizuojant Varėnos rajono savivaldybės teritorijos automobilių kelių sistemos sprendinius, jų modernizavimo ir plėtros priemonės pateikiamos 5.1.1. lentelėje.

5.1.1. lentelė. Automobilių kelių plėtros ir modernizavimo sprendiniai

Eil. Nr.	Kelio (kelio ruožo) numeris ir pavadinimas	Įgyvendinimo priemonės	Trasa
VALSTYBINĖS REIKŠMĖS KELIAI			
1	Varėnos rytinis aplinkkelis	Kelio tiesimas	Nauja/ Esama
2	Nr. 128 Valkininkų geležinkelio stotis-Daugai	Reikšmės keitimas į magistralinio kelio reikšmę	Esama
3	Nr. 4701 Jurgionys-Babriškės	Reikšmės keitimas į krašto kelio reikšmę	Esama
4	Nr. 4701 Jurgionys-Babriškės	Kelio ruožų rekonstrukcija ir asfaltavimas	Esama
5	Nr. 133 Merkinė-Leipalingis	Kelio ruožų rekonstrukcija	Esama
6	Nr. 176 Pirčiupiai-Jašiūnai	Kelio ruožų rekonstrukcija	Esama
7	Nr. 127 Babriškės-Varėna-Eišiškės	Kelio ruožų rekonstrukcija	Esama
8	Nr. 5004 Varėna-Matuizos-Valkininkai	Kelio ruožų rekonstrukcija	Esama
9	Nr. 5009 Varėna-Nedzingė-Merkinė	Kelio ruožų rekonstrukcija	Esama
10	Nr. 4724 Onuškis-Žiliniai-Puodžiai	Kelio ruožų asfaltavimas	Esama
11	Nr. 5005 Pošalčiai-Naujadvaris	Kelio ruožų asfaltavimas	Esama
12	Nr. 5020 Krokšlys-Lynežeris	Kelio ruožų asfaltavimas	Esama
13	Nr. 5008 Vydeniai-Dubičiai-Rakai	Kelio ruožų asfaltavimas	Esama
14	Nr. 5009 Varėna-Nedzingė-Merkinė	Rekonstravimas, asfaltavimas	Esama
15	Nr. 5022 Gudžiai-Geidukonys	Kelio ruožų asfaltavimas	Esama
16	Nr. 5014 Varėna-Rudnia-Pamarėlis-Katra	Asfaltavimas, ruožas Rudnia-Krokšlys, Varėna-Rudnia	Esama
17	Nr. 2519 Druskininkai-Liškiava-Panara-Jonionys	Asfaltavimas, ruožas Žeimiai-Panara-Jonionys	Esama
18	Nr. 2518 Žeimiai-Liškiava	Kelio ruožų asfaltavimas	Esama
19	Nr. 5021 Kampai-Ryliškiai-Merkinė	Asfaltavimas, ruožas Ryliškiai-Merkinė	Esama
20	Nr. 5010 Babriškės-Tolkūnai	Kelio ruožų asfaltavimas	Esama
VIETINĖS REIKŠMĖS KELIAI IR KITA INFRASTRUKTŪRA			
21	Vietinis kelias Varėna-Perloja	Kelio ruožų asfaltavimas	Esama
22	Vietinis kelias Rudnia-Kaniava-Panočiai	Kelio ruožų asfaltavimas	Esama
23	Vietinis kelias Lynežeris-Marcinkonys	Kelio ruožų asfaltavimas	Esama
24	Vietinis kelias Puodžiai-Žilinėliai-Karpiškės	Kelio ruožų asfaltavimas	Esama
25	Vietinis kelias Žiūrai-Mardasavas-Puvočiai	Kelio ruožų asfaltavimas	Esama
26	Vietinis kelias Žiūrai-Lavysas-Perloja	Kelio ruožų asfaltavimas	Esama
27	Tiltas per Merkio upę Perlojoje	Tilto įrengimas	Nauja
28	Tiltas per Merkio upę Bartelių-Pamerkių ruože	Tilto įrengimas	Nauja

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai**Pastabos:**

1. Bendrojo plano sprendinių galiojimo laikotarpiu, valstybinių automobilių kelių plėtros sprendiniai numatomi atsižvelgiant į 2006 m. patvirtintą „2002-2015 metų patikslintą Lietuvos Respublikos valstybinės reikšmės kelių priežiūros ir plėtros programą“. Valstybinių automobilių kelių plėtros sprendiniai, kurie nėra numatyti šioje programoje, gali būti realizuojami patikslinus minėtą programą bei finansavimą, po 2015 metų.

2. Automobilių kelių plėtros ir modernizavimo sprendiniams įgyvendinti reikalinga parengti konkrečių objektų projektus (specialiuosius, detaliuosius, techninius projektus).

Įvertinant esamą situaciją, atsižvelgiant į susisiekimo sistemos raidos tendencijas, vadovaujantis parengtu Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo planu, 2002-2015 metų patikslinta automobilių kelių priežiūros ir plėtros programa, 5.1.2. lentelėje pateikiamas rekomenduojamas Varėnos rajono automobilių kelių sistemos plėtros etapiškumas.

5.1.2. lentelė. Rekomenduojamas automobilių kelių plėtros ir modernizavimo etapiškumas

Eil. Nr.	Kelio (kelio ruožo) numeris ir pavadinimas	Įgyvendinimo metai		
		2007- 2010	2010- 2015	Po 2015 m.
VALSTYBINĖS REIKŠMĖS KELIAI				
1	Varėnos rytinis aplinkkelis			+
2	Nr. 128 Valkininkų geležinkelio stotis-Daugai			+
3	Nr. 4701 Jurgionys-Babriškės			+
4	Nr. 4701 Jurgionys-Babriškės			+
5	Nr. 133 Merkinė-Leipalingis	+		
6	Nr. 176 Pirčiupiai-Jašiūnai		+	
7	Nr. 127 Babriškės-Varėna-Eišiškės	+		
8	Nr. 5004 Varėna-Matuizos-Valkininkai	+		
9	Nr. 5009 Varėna-Nedzingė-Merkinė			+
10	Nr. 4724 Onuškis-Žiliniai-Puodžiai		+	
11	Nr. 5005 Pošalčiai-Naujadvaris	+		
12	Nr. 5020 Krokšlys-Lynežeris	+		
13	Nr. 5008 Vydeniai-Dubičiai-Rakai		+	
14	Nr. 5009 Varėna-Nedzingė-Merkinė	+		
15	Nr. 5022 Gudžiai-Geidukonys			+
16	Nr. 5014 Varėna-Rudnia-Pamarėlis-Katra			+
17	Nr. 2519 Druskininkai-Liškiava-Panara-Jonionys			+
18	Nr. 2518 Žeimiai-Liškiava			
19	Nr. 5021 Kampai-Ryliškiai-Merkinė			+
20	Nr. 5010 Babriškės-Tolkūnai			+
VIETINĖS REIKŠMĖS KELIAI IR KITA INFRASTRUKTŪRA				
21	Vietinis kelias Varėna-Perloja		+	+
22	Vietinis kelias Rudnia-Kaniava-Panočiai		+	+
23	Vietinis kelias Lynežeris-Marcinkonys		+	+
24	Vietinis kelias Puodžiai-Žilineliai-Karpiškės		+	+
25	Vietinis kelias Žiūrai-Mardasavas-Puvočiai		+	+
26	Vietinis kelias Žiūrai-Lavysas-Perloja		+	+
27	Tiltas per Merkio upę Perlojoje			+
28	Tiltas per Merkio upę Bartelių-Pamerkių ruože			+

5.1.2. Pakelės aptarnavimo infrastruktūra

Vienas svarbiausių pakelės aptarnavimo infrastruktūros objektų yra degalinės, pritaikytos automobilių bei keleivių aptarnavimui. Varėnos rajono savivaldybės teritorijoje degalinių tinklas gana retas. Jo minimali plėtra numatoma „Degalinių išdėstymo Varėnos rajono savivaldybės teritorijoje“ specialiajame plane. Pagal šį planą, Varėnos savivaldybės teritorijoje numatoma nauja degalinė Merkinės seniūnijoje, prie magistralinio kelio A4 Vilnius-Varėna-Gardinas bei krašto kelių Nr. 129 Antakalnis-Jieznas-Alytus-Merkinė ir Nr. 133 Merkinė-Leipalingis sankryžos.

Tolesnei degalinių tinklo plėtrai, Varėnos rajono savivaldybės teritorijos bendrajame plane, numatomos vietos degalinėms Marcinkonyse, prie krašto kelių Nr. 128 ir Nr. 127 sankirtos ties Babriškėmis, Pirčiupiuose, Perlojoje, Valkininkų geležinkelio stoties gyvenvietėje.

5.1.3. Geležinkelių infrastruktūra

Varėnos rajono savivaldybės teritoriją kertanti tarptautinė geležinkelio linija „Sankt Peterburgas-Vilnius-Varšuva“ šiuo metu praradusi tarptautinio geležinkelio funkcijas, jos rišlumas su Baltarusijos Respublika nutrauktas, o vietinis keleivių ir krovinių eismas nežymus. Tačiau sparčiai augant automobilių srautams keliuose, didėjant avaringumui bei aplinkos užterštumui, geležinkelių infrastruktūra turėtų būti vystoma kaip perspektyvi alternatyva krovinių bei keleivių pervežimams, sprendžiant aplinkosauginės problemas. Tam būtinas infrastruktūros modernizavimas bei ženklus susisiekimo greičio padidinimas.

Siekiant užtikrinti Lietuvos geležinkelių konkurencingumą transporto sektoriuje bei linijų rišlumą, remiantis Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo planu (patvirtintas Lietuvos Respublikos Seimo 2002 metų spalio 29 d. nutarimu Nr. IX-1154), taip pat Alytaus apskrities teritorijos bendrojo planu, Varėnos rajono savivaldybės teritorijos bendrajame plane numatomi šie sprendiniai:

5.1.3.1. Naujos geležinkelio linijos Valkininkai-Alytus tiesimas;

5.1.3.2. Naujos geležinkelio šakos Kabeliai-Druskininkai tiesimas.

Modernizavus esamą, atstačius geležinkelio infrastruktūrą Marcinkonys-Kabeliai, bei nutiesus minėtas naujas geležinkelio linijas, Alytus ir Druskininkai būtų tiesiogiai sujungti geležinkelio linijomis su Vilniaus regionu, kas paskatintų ne tik krovinių bet ir keleivių pervežimus šiuo geležinkeliu. Atliekant galimybių studijas, rengiant specialiuosius planus, turėtų būti ieškoma optimalių šių geležinkelio trasų variantų.

Pastaba: Lietuvos Respublikos Susisiekimo ministerijos bei AB „Lietuvos geležinkeliai“ planuose tiesti šių geležinkelio šakų Varėnos rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendinių galiojimo laikotarpiu nenumatoma, todėl siūloma šias trasas numatyti kaip perspektyvines ir įvertinti rengiant sprendinius vėlesniais etapais (po 2017 metų).

5.1.4. Vidaus vandenų transportas

Varėnos rajono savivaldybės teritorijos vakarinę dalį kerta svarbiausio Lietuvos vidaus vandens kelio Nemuno ruožas, įtrauktas į valstybinės reikšmės vidaus vandens kelių sąrašą. Varėnos rajono savivaldybės gamtiniai rekreaciniai aplinkos ištekliai yra ir ateityje bus svarbiausi veiksniai pritraukiant turistų srautus bei vystant turistinę rekreacinę infrastruktūrą. Vidaus vandenų

panaudojimas bei infrastruktūros plėtra ateityje labiausiai priklausys nuo pramogų verslo bei nacionalinio turizmo raidos. Šiuo metu daugelis Varėnos rajono savivaldybės upių intensyviai naudojamos vandens turizmo tikslais, kelionėms plaustais ir baidarėmis. Tuo tarpu Nemuno upės potencialas šioje srityje nėra pakankamai išnaudojamas, todėl tikslinga vystyti infrastruktūrą, skatinant turizmą šiuo vidaus vandens keliu.

Savivaldybės teritorijoje, Nemuno trasoje, yra įrengtos prieplaukos Liškiavoje ir Merkinėje. Toliau vystant šio vidaus vandens kelio infrastruktūrą, numatoma įrengti mobilią prieplauką Žeimiuose.

5.1.5. Pasienio kontrolės punktai

Remiantis 2006 metų gegužės 29 d. Vyriausybės nutarimu Nr. 477 patvirtintu atnaujintu Pasienio kontrolės punktų plėtros strateginiu planu, Varėnos rajono savivaldybės teritorijoje, 2008-2010 metų etape, numatomas įsteigti Rakų PKP (vietinio eismo sienos perėjimo punktas), kurio tiksli vieta bei plėtros terminai bus nustatomi pasirašant atitinkamas sutartis su Baltarusijos Respublika.

Sienos apsaugai bei tarptautinio eismo aptarnavimui reikalinga geresnė pasienio kelių infrastruktūra. Šiuo tikslu Varėnos rajono teritorijos Bendrajame plane numatomas rajoninio kelio Nr. 5008 Vydeniai-Dubičiai-Rakai, ruožo Dubičiai-Rakai asfaltavimas.

5.2. Ekoinžinerinė infrastruktūra

5.2.1. Vandentieka

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymu numatoma, kad ne mažiau kaip 95 % Varėnos rajono gyventojų būtų aprūpinami viešojo vandens tiekėjo tiekiamu vandeniu. Tuo tikslu turi būti plečiami esami vandentiekio tinklai ir įrengiamos naujos modernios vandens tiekimo sistemos.

Varėnos rajono savivaldybės teritorijos bendrajame plane numatoma, kad visas tiekiamas vanduo atitiks dabar galiojančią higienos normą HN 24:2003 „Geriamo vandens saugos ir kokybės reikalavimai“. Tuo tikslu turi būti renovuojama dalis eksploatuojamo skirstomojo vamzdyno, bei statomi nauji vandens gerinimo įrenginiai.

Norint įgyvendinti šiuos siekius Varėnos rajono savivaldybės teritorijos bendrajame plane numatoma:

- Plėsti esamus Varėnos vandentiekio tinklus į užstatytas ir naujai užstatomas teritorijas, eksploatuoti esamą vandenvietę ir esant būtinybei įsisavinti rezervinę vandenvietę pietinėje miesto dalyje;
- Plėsti esamus Senosios Varėnos vandentiekio tinklus, apjungti Varėnos ir Senosios Varėnos vandentiekių sistemas;
- Plėsti esamus Perlojos ir Merkinės vandentiekio tinklus, palaikyti vandenvietę ir vandens gerinimo įrenginius gerame techniniame stovyje;
- Plėsti esamus Vilkiautinio vandentiekio tinklus, rekonstruoti esamą vandenvietę įrengiant papildomą gręžinį, palaikyti vandens gerinimo įrenginius gerame techniniame stovyje;
- Plėsti esamus Gudžių, Sarapiniškių, Tolkūnų, Panočių, Marcinkonių, Kabelių, Matuizų ir Panaros vandentiekio tinklus, rekonstruoti esamas vandenvietes įrengiant papildomus gręžinius;
- Plėsti esamus Nedzingės, Pamusių, Dubičių, Pilvingių ir Vydenių vandentiekio tinklus, rekonstruoti esamas vandenvietes įrengiant papildomus gręžinius, pastatyti vandens gerinimo įrenginius;
- Plėsti esamus Žilinių, Puodžių ir Valkininkų gel. st. vandentiekio tinklus, esamas vandenvietes palaikyti gerame techniniame stovyje;
- Valkininkuose rekonstruoti vandenvietę įrengiant papildomus gręžinius, vandentiekio tinklus išplėsti į gretimus kaimus: Užuperkasį, Paklėštara, Čižiūnus;
- Druckūnuose, Pakaršyje, Rudnioje, Krokšlyje, Musteikoje, Puvočiuose, Zervynose, Krūminiuose, Pamerkiuose, Urkionyse, Kibyšiuose, Gudakiemyje, Dargužiuose, Pirčiupiuose, Kriviliuose ir Kijučiuose įrengti vandenvietes, pastatyti vandens gerinimo įrenginius, pakloti vandentiekio tinklus;
- Kareivonyse įrengti vandentiekio tinklus ir prijungti juos prie Žilinių vandentiekio sistemos;
- Jauskuose įrengti vandentiekio tinklus ir prijungti juos prie Panočių vandentiekio sistemos;
- Ašasninkuose įrengti vandentiekio tinklus ir prijungti juos prie Kabelių vandentiekio sistemos;
- Giraitėje įrengti vandentiekio tinklus ir prijungti juos prie Matuizų vandentiekio sistemos;
- Rakams ir Balbutams įrengti vieną bendrą vandenvietę, pastatyti vandens gerinimo įrenginius, pakloti vandentiekio tinklus;

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai

- Voriškėms ir Jurgiškėms įrengti vieną bendrą vandenvietę, pastatyti vandens gerinimo įrenginius, pakloti vandentiekio tinklus;

5.2.1.1 lentelė. Vandentiekio plėtra Varėnos rajone.

Seniūnija	Gyvenvietė	Numatoma vandentiekio įrenginių pertvarka	Numatoma tinklų plėtra (km)
Varėnos sen.	Varėna	Palaikyti vandenvietę geram techniniam stovyje	8
	Senoji Varėna	Apjungti su Varėnos vandentiekio sistema	5
	Perloja	Palaikyti vandenvietę ir vandens gerinimo įrenginius gerame techniniame stovyje	2
	Gudžiai	Rekonstruoti vandenvietę įrengiant papildomą gręžinį	2
	Nedzingė	Pastatyti naujus 50m ³ /p vandens gerinimo įrenginius, įrengti papildomą gręžinį	2
	Sarapiniškės	Rekonstruoti vandenvietę įrengiant papildomą gręžinį	-
	Tolkūnai	Rekonstruoti vandenvietę įrengiant papildomą gręžinį	1
	Druckūnai	Pastatyti naujus 20m ³ /p vandens gerinimo įrenginius, įrengti naują vandenvietę	1
	Pakaršys	Pastatyti naujus 20m ³ /p vandens gerinimo įrenginius, įrengti naują vandenvietę	1
	Pamusiai	Pastatyti naujus 20m ³ /p vandens gerinimo įrenginius, įrengti papildomą gręžinį	-
Jakėnų sen.	Žiliniai	Rekonstruoti vandenvietę	2
	Puodžiai	Rekonstruoti vandenvietę	2
	Kareivonys	Jungti prie Žilinių	2
Kaniavos sen.	Dubičiai	Pastatyti naujus 50m ³ /p vandens gerinimo įrenginius, įrengti papildomą gręžinį	2
	Panočiai	Rekonstruoti vandenvietę įrengiant papildomą gręžinį	2
	Rudnia	Pastatyti naujus 20m ³ /p vandens gerinimo įrenginius, įrengti naują vandenvietę	1
	Rakai, Balbutai	Pastatyti naujus 50m ³ /p vandens gerinimo įrenginius, įrengti naują vandenvietę	3
	Jasauskai	Jungti prie Panočių	1,5
	Krokšlys	Pastatyti naujus 20m ³ /p vandens gerinimo įrenginius, įrengti naują vandenvietę	1
Marcinkonių sen.	Marcinkonys	Rekonstruoti vandenvietę įrengiant papildomą gręžinį	7
	Kabeliai	Rekonstruoti vandenvietę įrengiant papildomą gręžinį	2
	Musteika	Pastatyti naujus 20m ³ /p vandens gerinimo įrenginius, įrengti naują vandenvietę	1
	Ašašninkai	Jungti prie Kabelių	2
	Puvočiai	Pastatyti naujus 20m ³ /p vandens gerinimo įrenginius, įrengti naują vandenvietę	1
	Zervynos	Pastatyti naujus 20m ³ /p vandens gerinimo įrenginius, įrengti naują vandenvietę	1
Matuizų sen.	Matuizos	Rekonstruoti vandenvietę įrengiant papildomą gręžinį	1
	Krūminiai	Pastatyti naujus 50m ³ /p vandens gerinimo įrenginius, įrengti naują vandenvietę	2
	Pamerkiai	Pastatyti naujus 30m ³ /p vandens gerinimo įrenginius, įrengti naują vandenvietę	2
	Urkionys	Pastatyti naujus 30m ³ /p vandens gerinimo įrenginius, įrengti naują vandenvietę	2
	Voriškės Jurgiškės	Pastatyti naujus 50m ³ /p vandens gerinimo įrenginius, įrengti naują vandenvietę	4
	Giraitė	Jungti prie Matuizų	2
Merkinės sen.	Merkinė	-	1
	Vilkiautinis	Rekonstruoti vandenvietę įrengiant papildomą gręžinį	2
	Panara	Rekonstruoti vandenvietę įrengiant papildomą gręžinį	1

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai

	Pilvingiai	Pastatyti naujus 50m³/p vandens gerinimo įrenginius, įrengti papildomą gręžinį	2
	Kibyšiai	Pastatyti naujus 50m³/p vandens gerinimo įrenginius, įrengti naują vandenvietę	3
	Gudakiemis	Pastatyti naujus 50m³/p vandens gerinimo įrenginius, įrengti naują vandenvietę	2
Valkininkų sen.	Valkininkų gel. st.	Rekonstruoti vandenvietę	1
	Valkininkai Užuperkasis Paklėštarė Čižiūnai	Rekonstruoti vandenvietę įrengiant papildomą gręžinį	8
	Dargužiai	Pastatyti naujus 50m³/p vandens gerinimo įrenginius, įrengti naują vandenvietę	3
	Pirčiupiai	Pastatyti naujus 20m³/p vandens gerinimo įrenginius, įrengti naują vandenvietę	2
Vydenių sen.	Kriviliai	Pastatyti naujus 80m³/p vandens gerinimo įrenginius, įrengti naują vandenvietę	4
	Vydeniai	Pastatyti naujus 80m³/p vandens gerinimo įrenginius, įrengti papildomą gręžinį	2
	Kijučiai	Pastatyti naujus 30m³/p vandens gerinimo įrenginius, įrengti naują vandenvietę	2

- Numatoma, kad visos Varėnos rajono vandenvietės bus įrengtos pagal higienos normos HN 44:2006 „Vandenviečių apsaugos zonų nustatymas ir priežiūra“ arba jį pakeisiančio norminio akto reikalavimus. Tuo tikslu bus įregistruotos vandenviečių apsauginės sanitarinės zonos, o jose ribojama ūkinė veikla;
- Numatoma likviduoti visus nebenaudojamus gręžinius;
- Numatoma, kad visi plečiami vandentiekiai bus pritaikyti gaisrų gesinimui: sukurta žiedinė struktūra, parinkti reikiama vamzdynų diametrai, įrengti priešgaisriniai hidrantai. Teritorijose, kur nėra numatytas vandentiekis, pagal priešgaisrinius reikalavimus turi būti įrengti priešgaisriniai rezervuarai, privažiavimai prie atvirų vandens telkinių;
- Numatoma vykdyti tolesnį eksploatuojamų požeminių vandens monitoringą;
- Numatoma vykdyti tiekiamo vandens kokybės kontrolę ir apie jos rezultatus sistemingai informuoti vietinės savivaldos organus bei visuomenę;
- Numatoma vykdyti naudojamų šulinių vandens kokybės stebėseną, išaiškinti zonas su užterštu gruntiniu vandeniu. Tose zonose įrengti vandens tiekimo sistemas iš gilesnių horizontų;
- Numatoma parengti vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros planą, kuriame numatyti viešojo vandens tiekimo teritorijas.

Projekto grafinėje dalyje vaizduojamos visos esamos, numatytos rekonstruoti ir rezervinės vandenvietės, bei nustatytos jų sanitarinės apsaugos zonos, esami ir rekonstruojami vandens gerinimo įrenginiai. Numatytos naujai įrengti vandenvietės ir vandens gerinimo įrenginiai vaizduojami tik preliminarai. Tikslesnė šių inžinerinių įrenginių vieta turi būti nustatoma rengiant specialiuosius ir detaliuosius planus, atlikus reikiamus geologinius tyrimus.

5.2.2. Vandenvala

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymu numatoma, kad ne mažiau kaip 95 % Varėnos rajono gyventojų būtų teikiamos nuotekų tvarkymo paslaugos. Tuo tikslu turi būti plečiami esami nuotekų surinkimo tinklai ir įrengiamos naujos nuotekų surinkimo sistemos.

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai

Išleidžiamų į paviršinius vandenis nuotekų kokybė turi tenkinti ES „Miestų nuotekų valymo direktyvą“ 91/271/EEC reikalavimus. Tam, kad užsibrėžti tikslai būtų įgyvendinti, Varėnos rajone turi būti statomi nauji ir rekonstruojami esami nuotekų valymo įrenginiai.

Atsižvelgiant į tai, kad direktyva 91/271/EEC įsigalioja Lietuvai nuo 2010 m., visi sprendiniai sietini su vandenvala įgauna prioritetinį statusą.

Pertvarkant Varėnos rajono vandenvalos ūkį numatoma:

- Plėsti esamus Varėnos nuotekų surinkimo tinklus į užstatytas ir naujai užstatomas teritorijas, palaikyti esamus nuotekų valymo įrenginius gerame techniniame stovyje;
- Prie Varėnos miesto nuotekų surinkimo sistemos prijunti Senosios Varėnos gyvenvietes;
- Plėsti esamus Perlojos ir Gudžių nuotekų surinkimo tinklus, palaikyti esamus nuotekų valymo įrenginius gerame techniniame stovyje;
- Plėsti esamus Matuizų, Merkinės, Vilkiautinio, Valkininkų gel. st. ir Vydenių nuotekų surinkimo tinklus, rekonstruoti esamus nuotekų valymo įrenginius;
- Plėsti esamus Panočių, Puodžių, Dubičių ir Tolkūnų nuotekų surinkimo tinklus, pastatyti naujus nuotekų valymo įrenginius;
- Nedzingėje, Sarapiniškėse, Druckūnuose, Pamusiuose, Žilinuose, Rudnioje, Krokšlyje, Marcinkonyse, Kabeliuose, Musteikoje, Puvočiuose, Zervynose, Krūminiuose, Pamerkiuose, Urkionyse, Panaroje, Pilvingiuose, Kibyčiuose, Gudakiemyje, Valkininkuose, Dargužiuose, Pirčiupiuose, Kriviliuose ir Kijučiuose įrengti nuotekų surinkimo sistemas ir pastatyti nuotekų valymo įrenginius;
- Rakuose ir Balbutuose įrengti nuotekų surinkimo tinklus ir pastatyti bendrus nuotekų valymo įrenginius;
- Voriškėse ir Jurgiškėse įrengti nuotekų surinkimo tinklus ir pastatyti bendrus nuotekų valymo įrenginius;
- Prie Valkininkų nuotekų surinkimo sistemos prijungti Užuperkasio, Paklėstarės ir Čižiūnų gyvenvietes;
- Kareivonyse įrengti nuotekų surinkimo tinklus ir nuotekas nukreipti į Žilinių NVĮ;
- Jauskuose įrengti nuotekų surinkimo tinklus ir nuotekas nukreipti į Panočių NVĮ;
- Ašasninkuose įrengti nuotekų surinkimo tinklus ir nuotekas nukreipti į Kabelių NVĮ;
- Giraitėje įrengti nuotekų surinkimo tinklus ir nuotekas nukreipti į Matuizų NVĮ;
- Pakaršyje nuotekas rinkti į rezervuarus ir išvežti į artimiausius NVĮ

5.2.2.1 lentelė. Nuotekų surinkimo sistemų ir valymo įrenginių plėtra Varėnos rajone.

Seniūnija	Gyvenvietė	Numatoma Vandenvalos įrenginių pertvarka	Numatoma tinklų plėtra (km)
Varėnos sen.	Varėna	Esami 3000m ³ /p	5
	Senoji Varėna	Jungti prie Varėnos	5
	Perloja	Esami 30 m ³ /p	3
	Gudžiai	Esami 25,6 m ³ /p	3
	Nedzingė	Numatomi nauji 50m ³ /p	4
	Sarapiniškės	Numatomi nauji 50m ³ /p	4
	Tolkūnai	Numatomi nauji 50m ³ /p	2
	Druckūnai	Numatomi nauji 30m ³ /p	1
	Pakaršys	Numatomi septiniai rezervuarai	1
	Pamusiai	Numatomi nauji 20m ³ /p	3

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai

Jakėnų sen.	Žiliniai	Numatomi nauji 100m³/p	4
	Puodžiai	Numatomi nauji 80m³/p	2
	Kareivonys	Jungti prie Žilinių	2
Kaniavos sen.	Dubičiai	Numatomi nauji 80m³/p	2
	Panočiai	Numatomi nauji 80m³/p	2
	Rudnia	Numatomi nauji 20m³/p	1
	Rakai, Balbutai	Numatomi nauji 50m³/p	3
	Jasauskai	Jungti prie Panočių	1,5
	Krokšlys	Numatomi nauji 20m³/p	1
Marcinkonių sen.	Marcinkonys	Numatomi nauji 150m³/p	6
	Kabeliai	Numatomi nauji 50m³/p	4
	Musteika	Numatomi nauji 20m³/p	1
	Ašašninkai	Jungti prie Kabelių	2
	Puvočiai	Numatomi nauji 20m³/p	1
	Zervynos	Numatomi nauji 20m³/p	1
Matuizų sen.	Matuizos	Numatoma rekonstruoti 68050m³/p	3
	Krūminiai	Numatomi nauji 50m³/p	2
	Pamerčiai	Numatomi nauji 30m³/p	2
	Urkionys	Numatomi nauji 30m³/p	2
	Voriškės	Numatomi nauji 50m³/p	4
	Jurgiškės		
Merkinės sen.	Giraitė	Jungti prie Matuizų	2
	Merkinė	Numatoma rekonstruoti 300m³/p	3
	Vilkiutinis	Esami 20,5 m³/p	3
	Panara	Numatomi nauji 50m³/p	5
	Pilvingiai	Numatomi nauji 50m³/p	4
	Kibyčiai	Numatomi nauji 50m³/p	3
Valkininkų sen.	Gudakiemis	Numatomi nauji 50m³/p	2
	Valkininkų gel. st.	Numatoma rekonstrukcija 100m³/p	1
	Valkininkai	Numatomi nauji 200m³/p	6
	Užuperkasis		
	Paklėštaraė Čižiūnai		
	Dargučiai	Numatomi nauji 50m³/p	3
Vydenių sen.	Pirčiupiai	Numatomi nauji 20m³/p	2
	Kriviliai	Numatomi nauji 100m³/p	4
	Vydeniai	Numatoma rekonstrukcija 100m³/p	3
	Kijučiai	Numatomi nauji 50m³/p	2

- Numatoma vykdyti išleidžiamų į paviršinius vandenį nuotekų kontrolę;
- Numatoma vykdyti gyventojų, neprisijungusių prie centralizuotų tinklų, nuotekų išvežimo apskaitą;
- Numatoma Varėnoje įrengti lietaus vandens valymo įrenginius;
- Numatoma parengti savivaldybės vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros planą, kuriame numatyti centralizuoto nuotekų surinkimo teritorijas.

Projekto grafinėje dalyje vaizduojami visi esami ir numatomi rekonstruoti nuotekų valymo įrenginiai. Naujai statomi valymo įrenginiai vaizduojami tik preliminarai. Tikslesnė šių įrenginių vieta turi būti nustatoma rengiant specialiuosius ir detaliuosius planus.

5.2.3. Atliekų valdymas

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai

Atsižvelgiant į Varėnos rajono socialinių, ekonominių rodiklių prognozes, akivaizdu, kad susidarantys atliekų kiekiai augs. Numatomas bendras atliekų susidarymo kiekio augimas skaičiuojamuoju laikotarpiu 30%-40%. Augančių atliekų srautų tvarkymui Varėnos rajono savivaldybės teritorijos bendrajame plane numatomi šie sprendiniai:

- Varėnos rajone numatoma uždaryti esamus sąvartynus;
- Rekultivuoti uždaromus sąvartynus ir atliekomis užterštas teritorijas;
- Mišrias komunalines ir buitines atliekas šalinti regioniniame sąvartyne;
- Buitinių atliekų surinkimui naudoti konteinerinę sistemą. Plėsti konteinerinių atliekų surinkimo aikštelių tinklą;
- Biodegraduojančias (žaliasias) atliekas atskirti nuo bendro komunalinių atliekų srauto;
- Praplėsti Varėnos didžiųjų ir kitų* atliekų surinkimo aikštelės teritoriją, numatant joje įrengti biodegraduojančių atliekų kompostavimo aikštelę**;
- Esamo Varėnos sąvartyno vietoje įrengti viso rajono biodegraduojančių atliekų kompostavimo aikštelę;
- Varėnoje eksploatuoti esamą, o Merkinėje ir Paklėštarės kaime Valkininkų sen. įrengti naujas didžiųjų ir kitų* atliekų surinkimo aikšteles;
- Kitose savivaldybės gyvenvietėse stambiagabarites atliekas rinkti apvažiavimo būdu;
- Matuizose įrengti statybinių atliekų perdirbimo aikštelę;
- Sukurti specializuotų buityje susidarančių pavojingų atliekų surinkimo tinklą;
- Išvystyti konteinerinių aikštelių skirtų atliekų rūšiavimui tinklą, rūšiuojamoms atliekoms naudoti specializuotus konteinerius;
- Statybos ir griovimo atliekas nukreipti į Alytaus ir Vilniaus atitinkamas atliekas perdirbančias įmones.

* Kitos atliekos – buityje susidarančios pavojingos atliekos (liuminescencinės lempos, akumulatoriai ir pan.)

** Numatyta Varėnos rajono savivaldybės reikalavimu rengiamų dokumentų pagrindu.

Projekto grafinėje dalyje yra vaizduojami numatomi rekultivuoti sąvartynai, numatoma biodegraduojančių atliekų kompostavimo aikštelė. Konteinerinių aikštelių skirtų atliekų rūšiavimui vietos nurodytos nekonkrečiai, o tik nurodomi miestai ir gyvenvietės kur tokie infrastruktūros objektai būtini. Tikslesnė šių objektų vieta turi būti nustatoma rengiant specialiuosius ir detaliuosius planus.

5.3. Energetikos infrastruktūra

5.3.1. Elektros energijos tiekimas

Varėnos rajone, kaip ir visoje Lietuvoje, sumažėjus gamybos apimtims, sumažėjo ir elektros energijos panaudojimas. Augantis BVP akivaizdžiai skatins elektros sunaudojimą, tačiau esamas aukštos įtampos elektros perdavimo tinklas yra pakankamas išlaikyti būsimas apkrovas.

- Numatoma išlaikyti esamą 110 kV, 35 kV elektros perdavimo tinklą, atnaujinant susidėvėjusius įrengimus;
- Numatoma modernizuoti esamą elektros energijos skirstomąjį tinklą (10kV-0,4kV), keičiant susidėvėjusius įrengimus ir optimizuojant transformatorinių galias;
- Numatoma plėsti elektros energijos skirstomąjį tinklą, užtikrinant pilną elektros energijos paslaugos prieinamumą gyventojams ir ūkio subjektams;
- Rekonstruoti ir plėsti miestų ir kaimo gyvenviečių gatvių apšvietimą;
- Pagal galimybes maksimaliai kabeliuoti elektros energijos paskirstymo tinklus miestų ir gyvenviečių teritorijose.

Projekto grafinėje dalyje vaizduojamos esamos 110 kV, 35 kV elektros perdavimo linijos, esamos transformatorinės pastotės. Skirstomasis elektros tinklas dėl pasirinkto mastelio nėra vaizduojamas. Jo tolimesnis vystymas turi būti numatytas specialiuoju planu.

5.3.2. Gamtinių dujų tiekimas

Varėnos rajonas nėra dujofikuotas. Planuojamu periodu numatoma sukurti ir skirstomųjų dujotiekių tinklą.

Numatoma nuo Butrimonių dujų skirstymo stoties iki Varėnos ir toliau iki Matuizų nutiesti skirstomąjį dujotiekių.

Projekto grafinėje dalyje vaizduojamas numatomas skirstomasis dujotiekis.

5.3.3. Centralizuotas šilumos tiekimas

Plečiant dujotiekių tinklą numatoma rekonstruoti centralizuotos šilumos ūkį pritaikant jį gamtinėms dujoms bei siekiant mažesnių šiluminių nuostolių.

- Rekonstruoti Varėnos rajoninę katilinę pritaikant gamtinių dujų kurui ir numatant rezervinį kurą iš atsinaujinančių energijos šaltinių;
- Parengti galimybių studiją kombinuotai šilumos ir elektros energijos gamybai Varėnos rajoninėje katilinėje;
- Rekonstruoti šilumines trasas, panaudojant bekanalius vamzdinius;
- Rekonstruoti esamus gyvenamuosius ir visuomeninius pastatus, modernizuojant šildymo sistemas ir gerinant pastatų šilumines charakteristikas.

5.3.4. Ryšių infrastruktūra

Ryšių, telekomunikacinių sistemų ir ypač internetinio ryšio tinklo plėtra yra svarbus uždavinys kuriant informacinę ir žinių visuomenę. Šiuolaikinės informacinės technologijos leidžia efektyviai apdoroti, saugoti ir perduoti informaciją. Tai užtikrina labai spartų jų plitimą į visas

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai

mokslo, gamybos ir privataus gyvenimo sritis. Pasiiekti, kad šios ryšio priemonės būtų prieinamos visiems potencialiems vartotojams būtų pagrindinis ryšių sistemos vystymo tikslas perspektyvoje.

- Plėsti mobilaus daugiakanalio ryšio tinklą, sudarant konkurencines sąlygas mobilaus ryšio operatoriams;
- Sukurti kaimiškųjų vietovių informacinių technologijų plačiajuostį tinklą.
- Išlaikyti esamą pašto skyrių tinklą. Neprastinti pašto skyrių tinklo mažėjant gyventojams kaimiškose vietovėse.

Rengiant sprendinius yra atsižvelgta į mobilaus ryšio operatorių planus, Lietuvos plačiajuosčio ryšio infrastruktūros plėtros strategiją, RAIN projektą.

Projekto grafinėje dalyje vaizduojami esami ir numatomi mobilaus ryšio bokštai ir stiebai, pašto skyriai. Plačiajuosčio greitojo internetinio ryšio mazgai ir numatomos šviesolaidinės ryšio linijos vaizduojamos schematiškai.

5.4. SPRENDINIŲ ĮGYVENDINIMO PRIORITETAI

5.4.1. Susisiekimo infrastruktūra

Varėnos rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendinių galiojimo laikotarpiu (iki 2017 metų), susisiekimo sistemos plėtros sprendinių prioritetai numatomi atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos bendrojo plano sprendinius, ilgalaikės Lietuvos transporto sistemos plėtros strategijos prioritetus, kitų strateginių planų bei sektorinių programų numatomas priemonės. Taip pat remiantis savivaldybės susisiekimo sistemos esamos būklės analizės išvadomis, infrastruktūros vystymą skatinančių veiksnių tendencijomis bei prognozėmis.

Bendrojo plano sprendinių galiojimo laikotarpiu, numatomi prioritetai:

I-asis prioritetas numatomas automobilių kelių techninės būklės gerinimui, jų rekonstrukcijos projektų rengimui, žvyrkelių asfaltavimui, kaip tai numatyta 2002-2015 metų Lietuvos Respublikos valstybinės reikšmės kelių priežiūros ir plėtros programoje.

II-asis Prioritetas numatomas geležinkelio infrastruktūros modernizavimo bei plėtros projektų rengimui.

5.4.2. Ekoinžinerinė infrastruktūra

Vandentiekos ir nuotekų šalinimo srityje Varėnos rajono savivaldybės teritorijos bendrajame plane numatomi šie ilgalaikės perspektyvos prioritetai:

- Nuotekų surinkimo tinklų plėtra ir rekonstrukcija, naujų valymo įrenginių statyba. Tai prioritetinė veiklos kryptis, sietina su ES „Miestų nuotekų valymo direktyva“ 91/271/EEC, kurios vykdymas Lietuvai yra atidėtas iki 2010 m.;
- Vartotojams tiekiamo geriamo vandens kokybės gerinimas, siekiant higienos normos HN 24:2003 atitikimo;
- Kompleksinių vandentiekos ir vandenvalos projektų rengimas, ieškant optimalių problemų sprendimų ir lėšų panaudojimo;

Atliekų šalinimo srityje Varėnos rajono savivaldybės teritorijos bendrajame plane numatomi šie ilgalaikės perspektyvos prioritetai:

- Esamų sąvartynų uždarymas bei rekultivavimas;
- Pavojingų atliekų surinkimo sistemos iš gyventojų sukūrimas;
- Išvystyti konteinerinių aikštelių skirtų atliekų rūšiavimui tinklą.

5.4.3. Energetikos infrastruktūra

Energetikos srityje Varėnos rajono bendrajame plane numatomi šie ilgalaikės perspektyvos prioritetai:

- Gamtinių dujų vamzdynų tinklo plėtra;
- Rekonstruoti Varėnos RK;
- Rekonstruoti šilumines trasas, panaudojant bekanalius vamzdynus;
- Renovuoti skirstomojo elektros tinklą.

6. SOCIALINĖS IR KULTŪRINĖS INFRASTRUKTŪROS VYSTYMAS

6.1. Socialinė infrastruktūra

6.1.1. Švietimo infrastruktūros vystymas

- Toliau optimizuoti mokyklų tinklą, tobulinti jų valdymą, didinti valdymo decentralizavimą.
- Gerinti vaikų užimtumą, didinti neformaliojo švietimo prieinamumą.
- Gerinti moksleivių mokymosi turinio individualizavimo galimybes, profesinį moksleivių orientavimą ir informavimą bendrojo lavinimo ir neformalaus švietimo mokyklose.

Varėnos rajono savivaldybės teritorijos bendrajame plane siūloma švietimo įstaigų pertvarka paremta Varėnos savivaldybės mokyklų tinklo pertvarkos bendruoju planu, kuris patvirtintas Varėnos rajono savivaldybės tarybos 2004 m. birželio 22 d. sprendimu Nr. TV – 339.

Mokyklų tinklo pertvarkos iki 2012 metų bendrojo plano pagrindinis tikslas: sudaryti prielaidas ir sąlygas daug aukštesnės kokybės švietimui bei veiksmingesniam išteklių paskirstymui.

Varėnos rajono savivaldybės teritorijoje švietimo įstaigų tinklas pakankamas, tačiau neoptimalus. Dėl to reikia toliau vykdyti mokyklų tinklo pertvarką, kuri leis racionaliau panaudoti švietimui skiriamas lėšas ir sudarys galimybę finansuoti papildomas ugdymo programas ir paslaugas.

Siūloma:

1. Mokyklas, kuriose ryškiai mažėja vaikų skaičius reorganizuoti į didesnių mokyklų skyrius, organizuojant vaikų vežiojimą į artimiausias mokyklas
2. Steigti modernius daugiafunkcinius centrus, pritaikant atsilaisvinusias patalpas vaikų ir suaugusių neformaliai švietimui, kultūrinei vietos bendruomenių veiklai.
3. Gerinti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo prieinamumą kaimiškose vietovėse.

Švietimo įstaigų tinklas pateiktas 6.1.1.1 lentelėje ir 6.1.1 pav.

6.1.1.1 lentelė. Švietimo įstaigų tinklas

Seniūnijos pavadinimas	Įstaigos pavadinimas	Siūloma perspektyvoje iki 2012 m.
Jakėnų	Varėnos r. Žilinių pagrindinė m-la	Varėnos r. Žilinių pagrindinė m-la
	Varėnos r. Žilinių pagrindinės m – los Puodžių skyrius	Likviduojamas Puodžių skyrius
Kaniavos	Varėnos r. Panočių vidurinė m-la	Varėnos r. Panočių vidurinė m-la
	Rudnios specialioji m-la	Rudnios specialioji m-la
	Varėnos r. Dubičių pagrindinė m-la	Varėnos r. Panočių vidurinės mokyklos Dubičių skyrius
Marcinkonių	Varėnos r. Marcinkonių pagrindinė m-la	Varėnos r. Marcinkonių pagrindinė m-la
	Varėnos r. Marcinkonių pagrindinės m-los Kabelių skyrius	Likviduojamas Kabelių skyrius
Matuizų	Varėnos r. Matuizų vidurinė m-la	Varėnos r. Matuizų vidurinė m-la
	Varėnos r. Merkinės Vinco Krėvės	Varėnos r. Merkinės Vinco Krėvės

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai

Merkinės	gimnazija	gimnazija
	Varėnos r. Liškiavos pagrindinė m-la	Varėnos r. Liškiavos pagrindinė m-la
	Varėnos r. Merkinės pagrindinė m-la	Varėnos r. Merkinės pagrindinė m-la
	Merkinės vaikų lopšelis – darželis	Varėnos r. Merkinės Vinco Krėvės gimnazijos ikimokyklinis skyrius
Valkininkų	Varėnos r. Valkininkų vidurinė m-la	Varėnos r. Valkininkų vidurinė m-la
	Varėnos r. Valkininkų pagrindinė m-la	Varėnos r. Valkininkų sanatorinė m-la
	Vaikų lopšelis – darželis „Žibutė“	Vaikų lopšelis – darželis „Žibutė“
	Vaikų lopšelis – darželis „Aguonėlė“	Vaikų lopšelis – darželis „Aguonėlė“
Varėnos	Varėnos r. Senosios Varėnos Andriaus Ryliškio vidurinė m-la	Varėnos r. Senosios Varėnos Andriaus Ryliškio vidurinė m-la
	Senosios Varėnos Andriaus Ryliškio vidurinės m-los Sarapiniškių skyrius	Likviduojamas Sarapiniškių skyrius
	Varėnos r. Nedzingės pagrindinė m-la	Varėnos r. Nedzingės pagrindinė m-la
	Varėnos r. Nedzingės pagrindinės m-los Tolkūnų skyrius	Likviduojamas Tolkūnų skyrius
	Varėnos r. Gudžių pagrindinė m-la	Varėnos r. Senosios Varėnos Andriaus Ryliškio vidurinės m-los Gudžių skyrius
	Varėnos r. Perlojos pagrindinė m-la	Varėnos r. Perlojos pagrindinė m-la
	Vaikų lopšelis – darželis „Nykštukas“	Vaikų lopšelis – darželis „Nykštukas“
	Vaikų lopšelis – darželis „Pasaka“	Vaikų lopšelis – darželis „Pasaka“
Varėnos miesto	Vaikų lopšelis – darželis „Žilvytis“	Vaikų lopšelis – darželis „Žilvytis“
	Varėnos „Ažuolo“ vidurinė m-la	Varėnos „Ažuolo“ vidurinė m-la (steigėjas nepriėmęs sprendimo dėl gimnazijos steigimo konkrečioje miesto mokykloje)
	Varėnos „Ryto“ vid. m-la	Varėnos „Ryto“ vidurinė m-la (steigėjas nepriėmęs sprendimo dėl gimnazijos steigimo konkrečioje miesto mokykloje)
	Varėnos „Šaltinėlio“ pradinė m-la	Varėnos „Šaltinėlio“ pradinė m-la
	Varėnos technologijos ir verslo mokykla	Varėnos technologijos ir verslo mokykla su gimnazijos skyriumi
	Varėnos r. Vydenių pagrindinė m-la	Varėnos r. Vydenių pagrindinė m-la
Vydenių	Varėnos r. Krivilių pagrindinė m-la	Varėnos r. Panočių vidurinės mokyklos Krivilių skyrius

Profesinio lavinimo m-los

Varėnos verslo ir technologijos mokykloje numatoma steigti suaugusiųjų klases, bei technologinės gimnazijos klases.

Siūloma:

1. Tobulinti suaugusiųjų profesinį mokymą
2. Plėtoti profesinio mokymo institucijų ir darbdavių bendradarbiavimą

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai

3. Steigti viešuosius Interneto prieigos taškus.
4. Įdiegti ir remti modernų nuotolinį mokymąsi, suteikiant rajono gyventojams siekti aukštojo mokslo.

6.1.2. Sveikatos priežiūros ir socialinių paslaugų infrastruktūros vystymas

Varėnos rajono savivaldybės teritorijoje asmens sveikatos priežiūros įstaigos reformuojamos pagal Sveikatos priežiūros įstaigų restruktūrizacijos strategiją^{****} ir jos pagrindinius tikslus:

- Reformuoti visuomenės sveikatos sistemą, priartinti ją prie bendruomenės. Sukurti bendrą asmens ir visuomenės sveikatos paslaugų teikimo modelį pirminės sveikatos priežiūros grandyje.
- Skatinti steigti ambulatorinius diagnostikos centrus. Siekti, jog daugelis visų sveikatos problemų būtų išspręsta ambulatoriniu lygiu.
- Modernizuoti socialinių paslaugų teikimo sistemą ir tobulinti jų finansavimo mechanizmą.
- Siekiant sumažinti stacionariose globos įstaigose globojamų vaikų skaičių ir kuo labiau paskatinti jų globą šeimose bei šeimynose, reformuoti vaikų globos sistemą, gerinti darbą su probleminėmis šeimomis.

Varėnos rajono savivaldybės teritorijoje esamas asmens sveikatos priežiūros įstaigų tinklas pakankamas ir pateiktas 6.1.2.1 lentelėje ir 6.1.1 pav.

Siūloma:

1. Išlaikyti optimalų valstybinių sveikatos priežiūros įstaigų tinklą.
2. Skatinti privačios praktikos asmens sveikatos priežiūros įstaigų plėtrą.
3. Įsteigti SPA – medicinos centrą Varėnos mieste.
4. Skatinti bendruomenių slaugos namų kūrimą.

6.1.2.1 lentelė. Asmens sveikatos priežiūros įstaigų tinklas

Teikiančios pirminio lygio sveikatos priežiūros paslaugas				
	Poliklinikos	Ambulatorijos	Medicinos punktai	BPG kabinetai
Jakėnų			Puodžių	Puodžių
			Žilinių	
Kaniavos			Panočių	Panočių
			Dubičių	
			Rudnios	
Marcinkonių		Marcinkonių	Kabelių	
Matuizų			Matuizų	
			Krūminių	Matuizų
Merkinės		Merkinės	Pilvingių	
			Panaros	
			Vilkiautinio	
			Kibyšių	
			Masališkių	
Valkininkų		Valkininkų	Pirčiupių	
Varėnos			Sarapiniškių	
			Gudžių	
			Nedzingės	

**** Žin., 2003, Nr.28 – 1147, nutarimas Nr. 335

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai

			Tolkūnų	
			Perlojos	
	Varėnos PSPC poliklinika		Senosios Varėnos	
Vydenių			Krivilių	
			Vydenių	
Teikiančios antrinio lygio sveikatos priežiūros paslaugas				
	Ligoninės ir sanatorijos			
Merkinės	Merkinės palaikomojo gydymo ir slaugos ligoninė			
Valkininkų	Valkininkų slaugos ligoninė			
	VŠĮ Valkininkų sanatorija			
	Vaikų ligoninė „Pušėlė“			
Varėnos	VŠĮ Varėnos ligoninė			

Socialinių paslaugų įstaigų infrastruktūrą apsprendžia socialinių paslaugų poreikiai. Varėnos rajono savivaldybės teritorijoje yra 17 socialinės paskirties įstaigų, teikiančių bendrąsias ir specialiąsias socialines paslaugas rajono gyventojams. Socialinių paslaugų įstaigos rajono teritorijoje išsidėstę netolygiai. Daugiausiai socialinių paslaugų įstaigų yra Varėnos mieste. Esamas ir ateityje didėjantis senyvo amžiaus žmonių skaičius, formuoja poreikį socialinėms paslaugoms ir slaugai namuose. Senstanti visuomenė, daugėjantis neigalių asmenų skaičius, blogėjanti gyventojų sveikatos būklė, lemia socialiai remtinų žmonių skaičiaus didėjimą, tuo pačiu socialinių paslaugų poreikį.

Siūloma:

1. Plėtoti socialinės globos asmens namuose paslaugas
2. Steigti socialinių paslaugų centro filialus Jakėnų, Kaniavos, Matuizų, Marcinkonių, Vydenių seniūnijų teritorijose.
3. Skatinti nevyriausybinę organizacijų dienos socialinės globos paslaugų plėtrą.

Esamos ir siūlomos socialinių paslaugų įstaigos pateikiamos 6.1.2.2 lentelėje ir 6.1.1 pav.

6.1.2.2 lentelė. Socialinių paslaugų įstaigų tinklas

Seniūnijos pavadinimas	Įstaigos pavadinimas
Jakėnų	Socialinių paslaugų centro filialas*
Kaniavos	Socialinių paslaugų centro filialas*
	Rudnios specialioji mokykla
Merkinės	Merkinės globos namai
	Katalikų bendrija „Pilnų namų bendruomenė“
Marcinkonių	Socialinių paslaugų centro filialas*
Matuizų	Socialinių paslaugų centro filialas*
Varėnos seniūnija	Viešoji įstaiga „Naujoji gyvybė“
Varėnos miestas	Varėnos bendruomenės centras „Dobilas“

	Varėnos dekanato Varėnos parapijos visuomeninė labdaros organizacija „Caritas“
	Lietuvos Samariečių bendrijos Varėnos skyrius
	Varėnos globos namai
	Varėnos vaikų lopšelio „Pasaka“ ikimokyklinio amžiaus vaikų grupė
	Vaikų su protine negalia klasė „Ąžuolo“ mokykloje
	Vaikų dienos centras „Versmė“
	Socialinių paslaugų centras*
Valkininkų	Vaikų globos namai „Spengla“
Vydenių	Socialinių paslaugų centro filialas*

* Siūlomos

6.2. Kultūrinė infrastruktūra

Kultūrai tenka svarbus vaidmuo kuriant atvirą visuomenę. Tarptautiniai kultūros ryšiai intensyvina ir įvairina šalies kultūrinį gyvenimą, didina krašto populiarumą, skatina visuomenės kultūrinę veiklą ir turizmą. Kultūros sklaida užsienyje sudaro galimybes formuoti patrauklų Lietuvos įvaizdį.

Siekiant plėtoti visų šalies regionų kultūrą, rengiamos ir įgyvendinamos regionų kultūros plėtros programos.

Krašto gyventojų, ypač vaikų ir jaunimo dalyvavimas mėgėjų kūrybinėje veikloje, folkloro, amatų puoselėjimas sudaro sąlygas išsaugoti tautines tradicijas.⁺⁺⁺

Varėnos rajono savivaldybės teritorijoje veikiančių kultūros įstaigų tinklas nėra modernus ir atitinkantis šiuolaikinius bei perspektyvinius reikalavimus. Rajone veikia gana daug kaimo bendruomenių, jaunimo organizacijų bei sporto klubų, kuriuos vienija aistra savo krašto kultūros puoselėjimui. Dauguma šių visuomeninių organizacijų neturi patalpų.

Siūloma:

1. Sudaryti kultūros įstaigų modernizavimo programą.
2. Kurti modernias daugiav funkcines kultūros įstaigas.
3. Siekti, kad naujuose prekybos centruose atsirastų patalpos kultūriniam renginiams.
4. Siekti, kad bibliotekose gyventojams būtų prieinama informacija apie pasaulį ir jo kultūrą.
5. Skatinti kurti visuomeninius muziejus.
6. Modernizuoti savivaldybės muziejus, sudaryti juose tinkamas sąlygas kaupti ir saugoti istorijos, kultūros, gamtos ir mokslo, etnokultūros, paveldo vertybes.
7. Užtikrinti krašto etninės kultūros vertybių perimamumą, apsaugą ir populiarinimą, tenkinant visuomenės kultūrinius poreikius.

Kultūros įstaigų tinklas pateiktas 6.2.1 lentelėje ir 6.1.1 pav.

6.2.1 lentelė. Kultūros įstaigų tinklas

Seniūnijos pavadinimas	Varėnos rajono savivaldybės kultūros centras ir jo filialai, muziejai	Varėnos savivaldybės viešoji biblioteka ir jos filialai	Bendruomenių namai
Jakėnų	Žilinių laisvalaikio ir pramogų centras	Žilinių filialas	Žilinių

⁺⁺⁺ Lietuvos Respublikos Vyriausybės
2001 m. gegužės 14 d. nutarimas Nr. 542

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai

		Puodžių filialas	Puodžių
Kaniavos	Kaniavos laisvalaikio ir pramogų centras		
	Dubičių laisvalaikio centras	Dubičių filialas	Dubičių
		Kaniūkų filialas	Rudnios
	Poeto Anzelmo Matučio drevė Pauosupės kaime		
	Panočių pagrindinės m-ls kraštotyros muziejus		
Marcinkonių	Dubičių skulptūrų ansamblis ir kryžius 1861m. sukilimo vado Teodoro Narbuto žuvimo vietoje Dubičių kaime		
	Marcinkonių laisvalaikio ir pramogų centras	Marcinkonių filialas	Marcinkonių
	Kabelių laisvalaikio centras	Kabelių filialas	Kabelių
			Žiūrų
			Zervynų
			Mardasavo
	Dzūkijos nacionalinio parko Marcinkonių etnografijos muziejus		
Matuizų	Čepkelių rezervato Tado Ivanausko zoologijos muziejaus padalinys		
	Matuizų laisvalaikio ir pramogų centras	Matuizų filialas	Matuizų
	Krūminių laisvalaikio centras	Krūminių filialas	
Merkinės	Matuizų vidurinės mokyklos kraštotyros muziejus		
	Merkinės laisvalaikio ir pramogų centras	Merkinės filialas	Merkinės
	Vilkiautinio laisvalaikio ir pramogų centras		Vilkiautinio
	Kibišių laisvalaikio centras	Kibišių filialas	
	Panaros laisvalaikio ir pramogų centras	Panaros filialas	Panaros
		Pilvingių filialas	Pilvingių
		Masališkių filialas	
		Liškiavos filialas	Liškiavos
		Gudakiemio filialas	Gudakiemio
			Subartonių
			Maksimų
	Vinco Krėvės-Mickevičiaus memorialinis muziejus		
	Merkinės kraštotyros ir genocido muziejus		
	Dzūkijos nacionalinio parko Merkinės lankytojų centro Merkinės apylinkių meno meistrų darbų muziejus		
Valkininkų	Panaros laisvalaikio ir pramogų centro etnografijos muziejus		
	Valkininkų laisvalaikio ir pramogų centras	Valkininkų filialas	
	Valkininkų gelež. stoties laisvalaikio centras	Valkininkų gelež. stoties filialas	Valkininkų gelež. stoties

		Pirčiupių filialas	
		Dargužių filialas	Dragužių
		Daržininkų filialas	
	Martino Vainilaičio sodyba-muziejus Vaitakarčio kaime		
	Varėnos kultūros centro kino ir parodų salė		
	Senosios Varėnos laisvalaikio centras	Senosios Varėnos filialas	Senosios Varėnos
	Gudžių laisvalaikio ir pramogų centras	Gudžių filialas	Gudžių
	Sarapiniškių laisvalaikio ir pramogų centras	Sarapiniškių filialas	Sarapiniškių
	Nedzingės laisvalaikio centras	Nedzingės filialas	Nedzingės
	Perlojos laisvalaikio centras	Perlojos filialas	Perlojos
	Tolkūnų laisvalaikio centras	Tolkūnų filialas	
	Varėnos krašto muziejus: Gamtos kūrinių muziejaus filialas		
	Perlojos kraštotyros muziejaus filialas		
	Gudžių laisvalaikio ir pramogų centro etnografijos muziejus-seklyčia		
	Nedzingės pagrindinės mokyklos kraštotyros ir literatūros muziejus		
Varėnos			
	Vydenių laisvalaikio ir pramogų centras	Vydenių filialas	Vydenių
Vydenių	Krivilių laisvalaikio ir pramogų centras	Krivilių filialas	Krivilių

6.3. Sprendinių įgyvendinimo prioritetai

1. Steigti modernius daugiafunkcinius centrus, pritaikant atsilaisvinusias patalpas vaikų ir suaugusių neformaliai švietimui, etninės kultūros perimamumui, apsaugai ir populiarinimui, bendruomenių vaidmens ir įtakos stiprinimui, saugant vietos tradicinę kultūrą ir kitai kultūrinei vietos bendruomenių veiklai.
2. Modernizuoti savivaldybės muziejus, sudaryti juose tinkamas sąlygas kaupti, saugoti ir pristatyti visuomenei istorijos, kultūros, gamtos ir mokslo, etnokultūros, paveldo objektus.
3. Steigti viešuosius Interneto prieigos taškus.
4. Skatinti pirminės sveikatos priežiūros infrastruktūros plėtrą kaimo vietovėse.
5. Skatinti bendruomenių slaugos namų kūrimą.

7. ŽEMĖS NAUDOJIMO PASKIRTIS IR TVARKYMO REGLAMENTAI

7.1. Varėnos rajono savivaldybės teritorijos reglamentavimo metodologinės nuostatos

Šiuo metu galiojanti pagrindinė tikslinė žemės naudojimo paskirties, būdų ir pobūdžių nustatymo sistema⁺⁺⁺, labiau yra pritaikyta sklypų planavimo lygmeniui, todėl rajonų planavime dažnai negali būti panaudota tiesiogiai. Jos naudojimas rajoniniame lygmenyje neišvengiamai reikalauja tam tikro adaptavimo šiam planavimo lygmeniui bei kai kurių būtinų papildymų.

Šiuo metu jau sukauptas nemažas kompleksinį (įvairaus pobūdžio) naudojimą turinčių stambių teritorijų – valstybinių parkų – naudojimo ir apsaugos reglamentavimo patyrimas, o LR Vyriausybės 2004 metais buvo patvirtinti jų tipiniai reglamentai^{ssss}, kurie įvardinti kaip kraštovaizdžio tvarkymo zonų, nustatomų planavimo dokumentuose, kraštovaizdžio apsaugos, naudojimo ir tvarkymo reikalavimai. Pačios minėtus reglamentus diferencijuojančios kraštovaizdžio tvarkymo zonos sudaro kraštotvarkinę teritorijų sistemą ir yra išskiriamos atsižvelgiant į pagrindinę tikslinę žemės naudojimo paskirtį bei teritorijos naudojimo ir apsaugos pobūdį. Nustatomas kraštovaizdžio tvarkymo pobūdis nepriklauso nuo žemės nuosavybės formos ir taikomas visiems žemės savininkams, valdytojams ir naudotojams.

Kraštovaizdžio tvarkymo zonų sistema apimdama ir konkretizuodama įvairias žemės naudojimo paskirtis iš esmės tinka bet kurios rajono savivaldybės planavime, o ypač perspektyvi ji yra Varėnos rajono savivaldybėje, kurioje daugiau nei ketvirtadalį viso jos ploto užima saugomos ir rekreacinės teritorijos.

Varėnos rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendinių konkretizavimo stadijoje nustatant teritorijos naudojimo ir apsaugos reglamentus parengta 1: 50 000 kartografavimo masteliui pritaikyta ir funkcinė kraštovaizdžio tipologija paremta ši kraštovaizdžio tvarkymo zonų sistema:

KONSERVACINIO KRAŠTOVAIZDŽIO ZONOS

Ypač saugomas gamtinis konservacinis kraštovaizdis - **1**

ŽEMĖS ŪKIO KRAŠTOVAIZDŽIO ZONOS

Ekstensyviai naudojamas agrarinės aplinkos rekreacinis kraštovaizdis - **2a1**

Intensyviai naudojamas agrarinės aplinkos rekreacinis kraštovaizdis - **2a2**

Saugomas žemės ūkio kraštovaizdis - **2b**

Tausojamai naudojamas žemės ūkio kraštovaizdis - **2c**

Intensyviai naudojamas žemės ūkio kraštovaizdis - **2d**

MIŠKŲ ŪKIO KRAŠTOVAIZDŽIO ZONOS

Ekstensyviai naudojami rekreaciniai miškai - **3a1**

Intensyviai naudojami rekreaciniai miškai - **3a2**

Saugomas miškų ūkio kraštovaizdis - **3b**

Apsauginių miškų sklypai - **3c**

Ūkinių miškų sklypai - **3d**

⁺⁺⁺ Dėl žemės sklypų pagrindinės tikslinės žemės naudojimo paskirties, būdų ir pobūdžių specifikacijos patvirtinimo pakeitimo. Valstybės žinios, 2006, Nr.45-1633

^{ssss} Saugomų teritorijų tipiniai apsaugos reglamentai. Valstybės žinios, 2004, Nr.131-4704.

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai

VANDENS ŪKIO KRAŠTOVAIZDŽIO ZONOS

Rekreaciniai vandens telkiniai - **4a**Ekosistemas saugantys vandens telkiniai - **4b**Bendro naudojimo vandens telkiniai - **4c**

GYVENAMŲ VIETOVIŲ KRAŠTOVAIZDIS

Urbanizuotas gyvenamų vietovių kraštovaizdis - **5a**Saugomų teritorijų gyvenamų vietovių kraštovaizdis - **5b1**Ekstensyvaus užstatymo gyvenamų vietovių kraštovaizdis - **5b2**

URBANIZUOTAS REKREACINIS KRAŠTOVAIZDIS

Urbanizuotos aplinkos rekreacinis kraštovaizdis - **5d**

TECHNOLOGINIO KRAŠTOVAIZDŽIO ZONOS

Eksploatuojamų karjerų kraštovaizdis - **5c**Atliekų saugojimo, rūšiavimo ir utilizavimo teritorijos - **5e**

Ūkinės veiklos reglamentavimui ir Varėnos rajono savivaldybės teritorijos tvarkymui administracinėse ribose numatomas savivaldybės teritorijos suskaidymas atskiromis kraštovaizdžio tvarkymo zonomis, turinčiomis bendrumo požymių pagal vyraujančią tikslinę žemės naudojimo paskirtį ir planuojamą prioritetinę ūkinę veiklą. Kiekvienai tvarkymo zonai nurodoma skaitiklyje žemės tikslinės paskirties naudojimo būdai, vardiklyje vyraujančios teritorijos naudojimo ir apsaugos reglamento indeksas (kraštovaizdžio tvarkymo zonos). Naudojimo būdai išreikšti didžiosiomis raidėmis pagal tikslinę žemės paskirtį ir skaičiumi; kraštovaizdžio tvarkymo zonos išreikštos skaičiais ir raidiniais indeksais (žiūrėti Žemės naudojimo ir apsaugos reglamentų brėžinyje). Tvarkymo reglamentai nustatomi individualiai kiekvienai tvarkymo zonai. Pateikiami kiekvienos kraštovaizdžio tvarkymo zonos teritorijos naudojimo turinys ir apsaugos reglamentai pateikti 7.1.1 lentelėje. Žemės naudojimo tikslinė paskirtis ir apsaugos reglamentai.

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai

7.1.1 lentelė. Žemės naudojimo tikslinė paskirtis ir apsaugos reglamentai.

Eil. Nr.	Žemės tikslinė paskirtis	Naudojimo būdas	Teritorijos naudojimo ir apsaugos reglamento indeksas (kraštovaizdžio tvarkymo zonos)	Teritorijos naudojimo turinys ir apsaugos reglamentas	Papildomos sąlygos ir pastabos
1.	C Konservacinės paskirties žemė	C1	Ypač saugomas gamtinis konservacinis kraštovaizdis-1	Žemės sklypai, įeinantys tiek į valstybinius rezervatus ir rezervatines apyrbes, tiek į valstybinių parkų ar biosferos stebėsenos (monitoringo) teritorijų rezervatus, gamtos paveldo objektus, kuriuose draudžiama ūkinė veikla.	Konservacinės paskirties teritorijos tvarkomos pagal parengtus saugomų teritorijų planavimo dokumentus.
2.	Z Žemės ūkio paskirties žemė	Z3	Ekstensyviai naudojamas agrarinės aplinkos rekreacinis kraštovaizdis-2a1	Rekreacinės agrarinės teritorijos – tai agrarinės funkcijos nepraradusios sodų bendrijų teritorijos, taip pat vaizdingos agrarinės paežerių ar paupių teritorijos (agroparkai), intensyviai naudojamos poilsiui. • prioritetas teikiamas visų formų tausojančios rekreacijos ir turizmo plėtrai. Skatinama kaimo turizmo plėtra Papildomas prioritetas teikiamas pažintinio turizmo plėtrai; • skatintinas vandens telkinių ir želdinių rekreacinio potencialo (kokybės gerinimas); • rekomenduojamas žemės ūkio paskirties žemių keitimas į miškų ūkio naudmenas bei agroželdinius, didinti teritorijos miškingumą; • ribojamas žemės ūkio žemės paskirties keitimas į kitą paskirtį gyvenamai statybai; ribojama intensyvaus žemės ūkio plėtra.	Galimas sodo bendrijų teritorijų formavimas ir esamų plėtra. Galimas ūkininkų ūkių sodybų formavimas, skatinamas kaimo turizmo sodybų kūrimas. Galimas tikslinės* žemės ūkio paskirties žemės sklypų, esančių gyvenamosiose vietovėse (kompaktiškai užstatytų kaimų teritorijose) paskirties keitimas į kitą paskirtį (gyvenamosios, komercinės paskirties objektų ir rekreacinės teritorijos).

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai

			Intensyviai naudojamas agrarinės aplinkos rekreacinis kraštovaizdis- 2a2	Žemės ūkio paskirties žemės sklypai, naudojami statinių kaimo turizmo paslaugoms teikti, statybai ar rekonstrukcijai. • prioritetas teikiamas kaimo turizmo, mėgėjiškos ir organizuotos rekreacijos formų plėtojimui ir su tuo susijusių statinių ir pastatų statybai; • galima žemės ūkio tikslinės žemės naudojimo paskirties konversija į kitos paskirties žemę.	Galimas sodo bendrijų teritorijų formavimas. Galimas ūkininkų ūkių sodybų formavimas (kaimo turizmo). Galimas tikslinės* žemės ūkio paskirties žemės sklypų paskirties keitimas į kitą paskirtį (rekreacinės teritorijos, ilgalaikio ir trumpalaikio poilsio statinių statybai). Galimas tikslinės* žemės ūkio paskirties žemės sklypų, esančių gyvenamosiose vietovėse (kompaktiškai užstatytų kaimų teritorijose) paskirties keitimas į kitą paskirtį (gyvenamosios, komercinės paskirties objektų ir rekreacinės teritorijos). Galimas tikslinės* žemės ūkio gamybiniais ir kitos paskirties pastatais užstatytų teritorijų (sklypų) paskirčių keitimas detaliaisiais planais į kitą paskirtį (rekreacinės teritorijos) arba šių teritorijų performavimas į ūkininko ūkio sodybas (kaimo turizmo).
		Z4	Saugomas žemės ūkio kraštovaizdis- 2b	Veiklą reglamentuoja saugomų teritorijų planavimo dokumentai.	
			Tausojamai naudojamas žemės ūkio kraštovaizdis- 2c	• intensyvų žemės ūkį rekomenduojama keisti (transformuoti) į tausojantį ūkininkavimą; • rekomenduojama žemės ūkio naudmenas (ypač nenašias) keisti į miškų ūkio naudmenas bei agroapsauginius želdinius, pirmiausia	Galimas ūkininkų ūkių sodybų formavimas. Galimas tikslinės* žemės ūkio paskirties žemės sklypų, esančių gyvenamosiose vietovėse (kompaktiškai užstatytų kaimų teritorijose) paskirties keitimas į

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai

				gamtinio karkaso teritorijose; • didinami želdynų plotai saugomose teritorijose numatant apmiškinimą neapželdintuose plotuose; • ribojamas žemės ūkio paskirties žemės keitimas į kitą paskirtį; • urbanizacija galima tik esamose gyvenamose vietovėse; • ribojamas tradicinės žemdirbystės keitimas intensyviu šaliai nebūdingu žemės ūkiu.	kitą paskirtį (gyvenamosios, komercinės paskirties objektų ir rekreacinės teritorijos).
			Intensyviai naudojamas žemės ūkio kraštovaizdis-2d	plėtojamas esamas tradicinis žemės ūkis, iš esmės nekeičiantis įprastos agrarinio kraštovaizdžio struktūros. • prioritetas teikiamas intensyviai žemės ūkio plėtrai; • urbanizacija galima tik esamose gyvenamose vietovėse; • ribojamas žemės ūkio paskirties žemės keitimas į kitą paskirtį .	Galimas ūkininkų ūkių sodybų formavimas. Galimas tikslinės* žemės ūkio paskirties žemės sklypų, esančių gyvenamosiose vietovėse (kompaktiškai užstatytų kaimų teritorijose) paskirties keitimas į kitą paskirtį (gyvenamosios, komercinės paskirties objektų ir rekreacinės teritorijos). Galimas žemės ūkio gamybinių ir kitos paskirties žemės ūkio objektų statyba pagal parengtus specialiuosius ir detaliuosius planus.
3.	M Miškų ūkio paskirties žemė	M2	Ekstensyviai naudojami rekreaciniai miškai - 3a1	Rekreaciniai miškai (miško parkai, miesto miškai, valstybinių parkų rekreaciniai miško sklypai ir kiti miškai, naudojami gyventojų poilsiui). Tai miškai, kurių svarbiausia funkcija yra žmogaus rekreacinių poreikių tenkinimas ir poilsavimo sąlygų sudarymas. Rekreaciniuose miškuose taikomi teisės aktų,	Negalimas miškų ūkio paskirties žemės sklypų paskirčių keitimas į kitą.

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai

			reglamentuojančių naudojimą IIB grupės miškuose, reikalavimai. • prioritetas teikiamas visų formų tausojančios rekreacijos ir turizmo plėtrai; • rekomenduojamas žemės ūkio naudmenų keitimas į miškų ūkio naudmenas; • gerinamas miškų rekreacinis potencialas ir kokybė.	
		Intensyviai naudojami rekreaciniai miškai - 3a2	• rekomenduojama miško parkų formavimas, želdinių sistemų kūrimas, trumpalaikio poilsio vietų ir stovyklaviečių įrengimas; • negalimas miškų ūkio žemės paskirties keitimas į kitą paskirtį gyvenamai statybai; • ribojama intensyvi miškų ūkio plėtra.	Galimas tikslinės* miškų ūkio paskirties žemės sklypo/sklypų/teritorijų besiribojančių su vandens telkiniais paskirties keitimas į kitą paskirtį (rekreacinės teritorijos, ilgalaikio ir trumpalaikio poilsio statinių statybai), užstatymą numatant esamose laukymėse arba medžiais retai apaugusiose teritorijoje.
	M1-M3	Saugomas miškų ūkio kraštovaizdis-3b	Veiklą reglamentuoja saugomų teritorijų planavimo dokumentai.	
	M3	Apsauginių miškų sklypai-3c	Apsauginius miškus – tai ekologinės apsaugos zonų, geologinių, geomorfologinių, hidrografinių ir kultūrinių draustinių, kraštovaizdžio draustinių miškai, kuriuose nėra biologinių vertybių, kitos gamtinio karkaso teritorijos. Apsauginiams miškams taikomi teisės aktų, reglamentuojančių naudojimą III grupės miškuose reikalavimai.	Negalimas miškų ūkio paskirties žemės sklypų paskirčių keitimas į kitą paskirtį. Galimas tikslinės* žemės ūkio paskirties žemės sklypų, esančių gyvenamosiose vietovėse (kompaktiškai užstatytų kaimų teritorijose) paskirties keitimas į kitą paskirtį (gyvenamosios ir

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai

				- intensyvių miškų ūkį rekomenduojama keisti (transformuoti) į tausojantį; - gyvenama statyba galima tik esamose sodybose; - miškai turi būti tvarkomi, naudojami ir atkuriami pagal miškotvarkos projektą	rekreacinės teritorijos). Galimas ūkininkų ūkių sodybų formavimas žemės ūkio paskirties žemės sklypuose.
		M4	Ūkinių miškų sklypai-3d	Ūkinių miškų zonose taikomi miškų ūkio veiklos reikalavimai, nustatyti teisės aktų, reglamentuojančių naudojimą IV grupės miškuose. - prioritetas teikiamas intensyviai miškų ūkio plėtrai; - papildomas prioritetas teikiamas pažintinio turizmo plėtrai; - gyvenama statyba galima tik esamose sodybose; - miškai turi būti tvarkomi, naudojami ir atkuriami pagal miškotvarkos projektą.	Negalimas miškų ūkio paskirties žemės sklypų paskirčių keitimas į kitą paskirtį. Galimas tikslinės* žemės ūkio paskirties žemės sklypų, esančių gyvenamosiose vietovėse (kompaktiškai užstatytų kaimų teritorijose) paskirties keitimas į kitą paskirtį (gyvenamosios ir rekreacinės teritorijos). Galimas ūkininkų ūkių sodybų formavimas žemės ūkio paskirties žemės sklypuose.

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai

4.	H Vandens ūkio paskirties žemė	H2	Rekreaciniai vandens telkiniai-4a	Rekreaciniai vandens telkiniai, kurie teisės aktų nustatyta tvarka naudojami plaukiojimo priemonėms, mėgėjiškai žūklei, vandens sportui, poilsiui, turizmui. • pakrantės parengiamos rekreaciniam naudojimui; • kuriama komfortiška vandens rekreacijos aplinka; • akvatorijos pritaikomos ypač intensyviai naudoti; • pakrantėse gali būti sukurta intensyvi rekreacinė inžinerinė infrastruktūra.	Numatant rekreacinės infrastruktūros objektų plėtrą šalia vandens telkinių, jų apsaugos zonos ir juostos nustatomos parengus specialiuosius ir detaliuosius planus.
		H3	Ekosistemas saugantys vandens telkiniai-4b	Ekosistemas saugantys vandens telkiniai, esantys saugomose teritorijose, kurių funkcijos susiję su ekosistemų apsauga. • nustatoma biologinės įvairovės apsaugos požįriu svarbiuose vandens telkiniuose, kurių hidrobiocenozės dėl žmogaus ūkinės veiklos paveiktos degradacijos procesų. Būtina parengti ir vykdyti specialias tokių vandens telkinių ekosistemų atkūrimo programas.	
		H4	Bendro naudojimo vandens telkiniai-4c	Kiti vandens ūkio paskirties žemės sklypai. • tai ypatingų apsaugos ar naudojimo priemonių nereikalingi vandens telkiniai.	
5.	K Kitos paskirties		GYVENAMŲ VIETOVIIŲ KRAŠTOVAIZDIS	Gyvenamų vietovių kraštovaizdis - tai miestų, miestelių ir kaimų užstatytos teritorijos. Juose siekiama išsaugoti istoriškai susiformavusio	

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai

	žemė			kultūrinio kraštovaizdžio, urbanistinių ir architektūrinių jo elementų vertės požymius.	
		K	Urbanizuotas gyvenamųjų vietovių kraštovaizdis- 5a	• įvertinus gamtines sąlygas galima dalinė intensyvaus užstatymo plėtra ir visos urbanizacijos formos; • kompleksiskai plėtojama urbanistinė planinė struktūra, susisiekimo sistema ir inžinerinė infrastruktūra; • palaikoma neperspektyvių ūkinių zonų konversija į gyvenamąją ar rekreacinę paskirtį; • palaikomas renovuojamas ir vystomas perspektyvios pramonės. sandėlių ir komunalinio ūkio teritorijos; • skatinama formuoti želdinių sistemą ir rekreacijos infrastruktūrą, plėtojamos poilsio ir sporto įrenginių zonos; • gamtinio karkaso teritorijose prioritetas teikiamas želdinių formavimui.	Galimas tikslinės* žemės naudojimo paskirties keitimas į kitą paskirtį. Tikslinės žemės naudojimo paskirties keitimas galimas tik parengus Varėnos miesto bendrąjį, kaimų specialiuosius ar detaliuosius planus. Kol šie planai neparengti, atlikti miesto, miestelio ar kaimo teritorijų atskirų dalių vystymo koncepcijas (detaliojo plano sudėtinė dalis), kurių pagrindu rengiami sklypo/sklypų/teritorijų detalieji planai. Sklypo detalų planą be vystymo koncepcijos galima rengti tuo atveju, jei gretimos teritorijos yra užstatytos, arba planuojamoje teritorijoje funkcionuoja inžineriniai tinklai ir sklypas yra prie esamo kelio (gatvės).
		G*	Saugomų teritorijų gyvenamųjų vietovių kraštovaizdis- 5b1	Veiklą reglamentuoja saugomų teritorijų planavimo dokumentai.	
			Ekstensyvaus užstatymo gyvenamųjų vietovių kraštovaizdis- 5b2	• prioritetas teikiamas ekstensyvaus (1-3 aukštų) užstatymo plėtrai, tradicinės planinės struktūros palaikymui; • skatinama gyvenamosios funkcijos konversiją į rekreacinę; • skatinama specializuotų ūkių plėtra ir	Galimas tikslinės* žemės naudojimo paskirties keitimas į kitą paskirtį. Tikslinės žemės naudojimo paskirties keitimas galimas parengus miestelių bendruosius ar specialiuosius, o kaimų

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai

				leidžiama žemės ūkio veiklos konversija, pakeitus pagrindinę tikslinę žemės naudojimo paskirtį į kitą paskirtį, įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka; • ribojama* pramonės įmonių bei veiklos rūšių, kurioms reikalingi taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimai, plėtra.	specialiuosius ar detaliuosius planus. Kol šie planai neparengti, atlikti miesto, miestelio ar kaimo teritorijų atskirų dalių vystymo koncepcijas (detaliojo plano sudėtinė dalis), kurių pagrindu rengiami sklypo/sklypų/teritorijų detalieji planai. Sklypo detalų planą be vystymo koncepcijos galima rengti tuo atveju, jei gretimos teritorijos yra užstatytos, arba planuojamoje teritorijoje funkcionuoja inžineriniai tinklai ir sklypas yra prie esamo kelio (gatvės).
			URBANIZUOTAS REKREACINIS KRAŠTOVAIZDIS		
		R	Urbanizuotos aplinkos rekreacinis kraštovaizdis -5d	• prioritetas teikiamas visų tikslinių žemės naudojimo paskirčių keitimui į kitą paskirtį rekreacinės paskirties statinių ir objektų statybai; • galimos visos rekreacijos formos, teritorijų pritaikymas kaimo turizmui; • galima sodininkų sodų teritorijų konversija į mažaaukščio gyvenamojo užstatymo teritorijas; • rekreacinių teritorijų apsaugos ir tvarkymo darbai vykdomi pagal specialiuosius ir detaliuosius planus, išskyrus naujų statinių statybą kaimo turizmo paslaugoms teikti, esamų individualių gyvenamųjų pastatų ir sodybų	Galimas sodo bendrijų kūrimas. Galimas ūkininkų ūkių sodybų formavimas. Galimas tikslinės* žemės ūkio paskirties žemės sklypų, esančių gyvenamosiose vietovėse (kompaktiškai užstatytų kaimų teritorijose) paskirties keitimas į kitą (gyvenamosios teritorijos). Galimas tikslinės* žemės ūkio paskirties žemės sklypų paskirties keitimas į kitą paskirtį (rekreacinės teritorijos, ilgalaikio ir trumpalaikio poilsio statinių statybai ir komercinės

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai

				rekonstravimą ir pritaikymą kaimo turizmo poreikiams pagal teisės aktų nustatyta tvarka parengtus ir patvirtintus projektus. Turi būti užtikrinamas šių teritorijų prieinamumas lankytojams, poilsiautojų saugumas, reikiamos poilsavimo sąlygos, negalima bloginti fizinių rekreacinių kraštovaizdžio savybių, naikinti jo estetinio potencialo, statyti su rekreacija nesusijusių pastatų ir įrenginių; • rekomenduojama stacionaraus poilsio objektų statyba, miško parkų formavimas, želdinių sistemų kūrimas agrarinėse vandens telkinių pakrantėse trumpalaikio poilsio vietų ir stovyklaviečių įrengimas.	paskirties objektų teritorijos, turizmo pastatų - viešbučių, motelių, sanatorijų, poilsio namų, kempingų statybai).
			TECHNOLOGINIO KRAŠTOVAIZDŽIO ZONOS		
		N	Eksplatuojamų karjerų kraštovaizdis 5c	Pagrindiniai dokumentai, reguliuojantys žemės gelmių naudojimą, yra: 1. Lietuvos Respublikos Žemės gelmių įstatymas (Žin., 1995, Nr. 63-1582; Žin., 2001, Nr. 36-1164); nuostatai (Žin., 2002, Nr. 36-1164); 2. Žemės gelmių registro 44-1676); 3. Administracinių teisės pažeidimų kodeksas (Žin., 2000, Nr. 22-552). 4. Leidimų naudoti naudingųjų iškasenų (išskyrus angliavandenilius), požeminio pramoninio bei mineralinio vandens išteklius ir žemės gelmių ertmes išdavimo tvarka, patvirtinta LRV 2002-02-11 nutarimu Nr. 198	Tikslinės žemės naudojimo paskirties keitimas reglamentuojamos Teritorijų planavimo įstatymo ir kitų norminių teisės aktų nustatyta tvarka.

Sprendinių konkretizavimas. 7. Žemės naudojimo paskirtis ir tvarkymo reglamentai

				(Žin., 2002, Nr., 16-607); 5. Leidimų tirti žemės gelmes išdavimo tvarka, patvirtinta LRV 2001-11-29 nutarimu Nr. 1433 (Žin., 2001, Nr. 102-3634); Leidimus naudoti naudingųjų iškasenų išteklius Lietuvos ir užsienio juridiniams asmenims, priklausomai nuo išteklių kiekio bei galimo poveikio kitos valstybės žemės gelmių būklei, išduoda Lietuvos Respublikos Vyriausybė arba Lietuvos geologijos tarnyba.	
		S	Atliekų saugojimo, rūšiavimo ir utilizavimo teritorijos - 5e	Atliekų saugojimo teritorijos, kuriose vykdomas neterminuotas atliekų (pavojingų, nepavojingų arba inertinių) kaupimas, laikymas neribotą laiką specialiaame tam skirtame įrenginyje ar teritorijoje, siekiant jas naudoti ar šalinti, rūšiuoti surinktas atliekas pagal medžiagas, siekiant jas perdirbti ar naudoti.	

Tikslinės* žemės naudojimo paskirties keitimas galimas parengus atskirų teritorijų specialiuosius planus. Kol šie planai neparengti, atlikti teritorijų atskirų dalių vystymo koncepcijas (detaliojo plano sudėtinė dalis), kurių pagrindu rengiami sklypo/sklypų/ teritorijų detalieji planai. Vystymo koncepcijoje būtina numatyti pagrindinius inžinerinių tinklų ir susisiekimo koridorius, funkcines zonas, orientacinius užstatymo rodiklius. Sklypo detalų planą be vystymo koncepcijos galima rengti tuo atveju, jei gretimos teritorijos yra užstatytos, arba planuojamoje teritorijoje funkcionuoja inžineriniai tinklai ir sklypas yra prie esamo kelio (gatvės).

Ribojama*. Saugomose teritorijose draudžiama pramonės įmonių ir kitų veiklos rūšių objektų statyba, kurioms reikalingi taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimai.

Pastaba. Siekiant plėtoti pakelių infrastruktūrą žemės ūkio paskirties žemės sklypų, esančių prie magistralinių ir krašto kelių, paskirtis gali būti keičiama į kitą (komercinės paskirties teritorijas).

Varėnos raj. savivaldybės teritorija tvarkoma pagal Žemės naudojimo ir apsaugos reglamentų brėžinyje nustatytas kraštovaizdžio tvarkymo zonas, kurios privestos prie žemės tikslinės paskirties ir naudojimo būdų. Pagal joms numatytas ūkinės bei kitokios veiklos galimybes ir apribojimus pateikiami šių zonų naudojimo ir apsaugos reglamentai.

7.2. Konservacinės paskirties teritorijos

1. Tai valstybės saugomi žemės plotai, kuriuose draudžiama bet kokia ūkinė veikla, nesusijusi su šių saugomų teritorijų specialia priežiūra, tvarkymu ir apsauga.
2. Konservacinės paskirties žemei Varėnos rajono savivaldybėje priskiriama Čepkelių gamtinis rezervatas ir Dzūkijos nacionalinio parko rezervatai: Skroblaus, Musteikos, Pavilnio. 2007 m. pradžioje Varėnos rajono savivaldybės teritorijoje konservacinės paskirties žemė sudarė -13196 ha
3. Čepkelių rezervatas bus tvarkomas pagal Čepkelių rezervato tvarkymo planą. Pagal šį planą visa Čepkelių rezervato teritorija suskirstyta į dvi zonas. Daugiau nei 90% patenka į griežtos apsaugos zoną. Joje ir toliau visi gamtos procesai vyks be tiesioginės žmogaus įtakos. Maždaug 2% rezervato ploto (230 ha) bus vykdomi tvarkymo darbai. Jie yra būtini, siekiant išsaugoti atviras pelkių, taip pat užliejamų pievų prie Katros upės bei menkai žolėmis apaugusias smėlio buveines.
4. Dzūkijos nacionalinio parko 3 gamtiniuose rezervatuose (Skroblaus, Musteikos, Pavilnio) yra griežčiausias apsaugos režimas. Juose nevykdoma jokia ūkinė veikla. Nacionalinio parko teritorija tvarkoma pagal Dzūkijos nacionalinio parko planavimo schemą.

7.3. Miškų ūkio paskirties teritorijos

7.3.1. Rajono savivaldybės miškų potencialo teritoriniai ypatumai

1. Varėnos rajono savivaldybės teritorija, pagal numatytas Lietuvos Respublikos bendrajame plane ir patikslintas Alytaus apskrities teritorijos generaliniame plane strategines miškininkystės plėtros zonas bei pozones, patenka į dvi miškų plėtros zonas.

- 1) Rytų Aukštaitijos ir Dzūkijos pušynų zonos, Pietų Dzūkijos žemo ir vidutinio našumo grynų pušynų pozonių. Varėnos rajono sav. teritorijoje šis pozonis apima dalį Valkininkų, Varėnos, Druskininkų miškų urėdijų ir Čepkelių valstybinio rezervato urėdiją. Čia miškų naudojimo intensyvumas yra žemas ($< 4,51 \text{ m}^3/\text{ha}$). Čepkelių rezervate miškai ūkinei veiklai nenaudojami. Čia gana mažai derlingi, nelabai tinkami žemdirbystei plotai, todėl į šią teritoriją patenkančių teritorijų miškingumas didelis. Šios zonos miškingumą tikslinga didinti 5,6-3,6% pagal VĮ Valstybinio žemėtvarkos instituto parengta Varėnos rajono savivaldybės miškų išdėstymo žemėtvarkos schemą.
- 2) Vidurio Aukštaitijos – Šiaurės vakarų Dzūkijos našių mišrių spygliuočių lapuočių miškų zonos, Šiaurės vakarų Dzūkijos našių pušies eglės miškų pozonis. Šios teritorijos miškingumas žemesnis į šį pozonių patenka šiaurinė rajono savivaldybės teritorijos dalis, kurios miškingumas mažesnis nei vidutiniškai rajono savivaldybės teritorijoje. Todėl pirmoje eilėje siūlome didinti miškingumą šioje zonoje. Šios zonos miškingumą Lietuvos Respublikos bendrajame plane buvo siūloma didinti 10%. Ši teritorija patenka į europinės svarbos Valdajaus - Baltijos - Pomeranijos aukštumų juostos Baltijos ežerotojo kalvyno geoeologinės takoskyros ruožą Akmenių - Metelių – Ilgininkų - Pivašiūnų atkarpoje.

2. Lietuvos miškingumo didinimo programoje numatyta pirmiausia želdytini plotai, kuriuose miško želdiniai atliktų priešerozines ar defliacines funkcijas, toliau – biologinės įvairovės išsaugojimo, gamtinio karkaso kompensacijos ir laukų apsaugos (geoeologines) funkcijas atliekantys plotai, taip pat plotai, esantys ūkinės veiklos poveikiams jautriose zonose. Varėnos rajono sav. ne miško žemėje miško įveisiamas numatomas pirmiausia – gamtinio karkaso teritorijose ir rekreacinėse teritorijose, po to – nusausintose apleistose ir dirvonuojančiose žemėse su mažos ūkinės vertės dirvožemiais. Regiono bendrąją erdvinę koncepciją formuojančioms svarbiausioms tokioms ekologinio stabilizavimo teritorijoms, turinčioms kompensuoti urbanistinio - ūkinio vystymo poveikį, paprastai priskiriamos geoeologinės takoskyros bei labiausiai išreikšti migraciniai koridoriai.

3. Varėnos rajono savivaldybės teritorijoje miškų plotus padidinti pirmoje eilėje siūlome:

- 1) europinės svarbos Valdajaus – Baltijos - Pomeranijos aukštumų juostą Baltijos ežerotojo kalvyno geoeologinės takoskyros ruože pačioje šiaurvakarinėje savivaldybės dalyje Ilgininkų apylinkėse;
- 2) regioninės svarbos Nemuno – Merkio - Katros takoskyros ruožą Merkinės-Kabelių-Dubičių atkarpoje;
- 3) naujai projektuojamose rekreacinio naudojimo teritorijose.

4. Numatomi naujai įveisti miškai pagal savo funkcijas priskirtini tai zonai ar miškų grupei, kuriai priskirti greta esantys miškai. Rekomenduotina, kad pirmasis miško sodinimas būtų planuojamas formuojant priešeroziniuose miškuose, laukų apsauginiuose miškuose ir vandens telkinių apsaugos zonų miškuose, gamtinio karkaso ir rekreacinio naudojimo teritorijose.

Sprendinių konkretizavimas.

7.3.1.1 lentelė. Varėnos raj. sav. projektuojami plotai miškui įveisti*.

Savivaldybė	Seniūnija	Miškų įveisiamas plotas ha	Projektuojamas teritorijos miškingumo padidėjimas %
1	2	3	4
Varėnos raj.	Varėnos	2261	8,8
	Merkinės	2710	7,1
	Jakėnų	2128	9,7
	Valkininkų	1352	8,9
	Matuizų	1473	7,3
	Marcinkonių	492	0,8
	Vydenių	741	1,3
	Kaniavos	886	3,4
Iš viso:		12043	4,5

* Pagal VĮ Valstybinio žemėtvarkos instituto parengtą Varėnos raj. savivaldybės miškų išdėstymo žemėtvarkos schemą.

5. Siekiant įgyvendinti Lietuvos miškų ūkio politikos įgyvendinimo strategiją ir padidinti šalies miškingumą 3% ir pagerinti šalies ekonominį tvarumą ir užtikrinti miškų bendrojoje kaimo plėtroje (pajamos, darbo vietos, socialinis ir ekonominis stabilumas), taip pat ekonomiškai racionalų dirvonuojančių ir menkaverčių žemių panaudojimą, atsižvelgiant į aplinkos apsaugos, kraštovaizdžio formavimo, kultūros paveldo išsaugojimo, turizmo plėtros ir kitus veiksnius. Varėnos rajono savivaldybėje 2007-2020 m. laikotarpyje numatyta želdinti mišku apie 3966 ha žemės ūkiui ir kitiems tikslams naudotų žemių, t. y kasmet miškas turi būti įveisiamas 233 ha plote (Žin. 2003, Nr.1-100). Numatomas miškų įveisimas žemės ūkio paskirties žemėje leis padidinti ekosistemų apsaugos (draustinių, priešerozinių) tiek apsauginių miškų (draustinių, valstybinių parkų apsaugos zonų, laukų apsauginių, vandens telkinių apsaugos zonų) miškų plotus.

Miškų ūkio paskirties žemę Varėnos rajono savivaldybėje valdo: 43,4% privatūs miškų savininkai, 57,6% visų rajono savivaldybės miškų valstybiniai. Žemės reformos metu dalis žemės ūkio veiklai grąžinamoje žemėje įsiterpusių miškų priskiriami žemės ūkio paskirties žemei (šiuo metu miškai privačioje žemės ūkio paskirties žemėje rajono savivaldybės teritorijoje sudaro – 4524,3 ha, o miškų ūkio urėdijų žemėje esančių žemės ūkio naudmenų plotas yra 542,8 ha, šie plotai gali būti priskiriami žemės ūkio paskirties žemei. Atsižvelgiant į žemės reformos įstatymu sudarytas sąlygas miškų privatizavimui, taip pat į galimybes žemės ūkiui netinkamas naudoti žemes apsauginti mišku iki žemės reformos pabaigos išliks privačių miškų didėjimo tendencijos.

7.3.2. Miškų teritorijų naudojimo būdai

6. Miškų išsaugojimas, naujų tvarių miškų veisimas ir subalansuotas, tausojantis jų naudojimas yra tarptautiniu mastu pripažinta prioritetinga miško ūkio plėtros strateginė nuostata. Miškų ir miško žemės priežiūra bei naudojimas turi būti tvarus turi palaikyti biologinę įvairovę, produktyvumą, gebėjimą atsikurti, gyvybingumą ir jų pajėgumą išpildyti dabar ir ateityje atitinkamas ekologines, ekonomines ir socialines funkcijas lokaliniu, nacionaliniu ir globaliniu lygiais ir nedaryti žalos kitoms ekosistemoms. Varėnos raj. sav. miškų ypač trūksta erdvinėje koncepcijoje numatytose intensyvios rekreacijos zonose prie Didžiulio ežero Padaugės k., prie Netečiaus ežero Puodžių k., prie Pabezninkų ežero Aukštakalnio k., prie Liškiavio ežero Vilkiautinio k.

7. Atlikus kertinių miško buveinių inventorizaciją, atsirado geresnės teisinės ir praktinės prielaidos miškus tvarkyti pagal tvaraus ir subalansuoto miškų ūkio principus, užtikrinant biologinės įvairovės išsaugojimą ir kraštovaizdžio stabilumą dabar ir ateityje. Miškas yra vienas iš svarbiausių kraštovaizdžio komponentų, lemiančių biologinės įvairovės, tvarių ekosistemų, kraštovaizdžio

Sprendinių konkretizavimas.

formavimą ir išsaugojimą. Miškai su itin laidžiais vandeniu dirvožemiais, taupiu drėgmės naudojimu garantuoja stabilią gruntinių ir požeminių vandenų mitybą, išsaugo šių vandenų gerą kokybę, reguliuoja upių nuotėkį ir oro sudėtį.

8. Miško konservacinės, apsauginės, rekreacinės ir įvairios socialinės - kultūrinės funkcijos pastaruoju metu dažniausiai vertinamos labiau nei iš jo gaunama mediena. Tačiau ir medienos poreikiai nuolat didėja.

9. Varėnos raj. sav. teritorijoje miškų teritorijų naudojimo būdai numatomi atsižvelgiant į:

- 1) gamtinį žemių bei miškų našumą;
- 2) esamą miškingumą ir jo didinimo potencialą;
- 3) miškų apsauginę ir rekreacinę svarbą kraštovaizdžio formavimui;
- 4) miškotvarkos duomenų analizę.

10. Vyraujantys miškų teritorijų naudojimo būdai Varėnos rajono savivaldybės teritorijoje pateikti (Žemės naudojimo ir apsaugos reglamentų brėžinyje) ir 7.1 lentelėje. Žemės naudojimo tikslinė paskirtis ir tvarkymo reglamentai

11. Suprojektuotas tausojantis ir daugiatis miško naudojimas užtikrina teigiamą miškų plotų didėjimo pakilimą, miško ekosistemų stabilumą, esamą gamtinių ir kultūrinių vertybių išsaugojimą, biologinės įvairovės palaikymą, ekonominių klausimų sprendimą.

12. Saugomų teritorijų miškuose ūkininkavimo reglamentavimas vykdomas atsižvelgiant į Saugomų teritorijų įstatymą, esamus saugomų teritorijų nuostatus, funkcinį zonavimą, apribojimus numatytus atitinkamuose ūkinės veiklos reglamentavimo dokumentuose (Specialiose žemės ir miško naudojimo sąlygose ir kt.).

13. Miškai tvarkomi, naudojami ir atkuriami pagal miškotvarkos projektus^{*****}. Savivaldybių teritorijų apželdinimas mišku vykdomas pagal parengtas VĮ Valstybinio žemėtvarkos instituto savivaldybių miškų išdėstymo žemėtvarkos schemas. Vyks ir savaiminis apaugimas mišku žemės ūkio ir kitų teritorijų.

14. Visų nuosavybės formų miškai turi būti tvarkomi pagal vienodus tvaraus ir subalansuoto miškų ūkio principus, užtikrinant racionalų miškų išteklių naudojimą.

15. Bendrojo plano sprendinių, įgyvendinančių miškų ūkio paskirties žemės ir miškų tvarkymą, planuojantys dokumentai yra miškų išdėstymo schemas ir vidinės miškotvarkos projektai. Jų rengimas, tikslinimas ir įgyvendinimas numatomas teisės aktų nustatyta tvarka.

16. Numatytos miško žemės naudojimo perspektyvos atitinka miškotvarkos planavimo dokumentuose iškeltus uždavinius: miškų plotų padidinimas, daugiatis miškų naudojimo skatinimas, miškų stabilumo išsaugojimas, miško funkcijų, saugant vandenį ir dirvožemį, užtikrinimas, iškirstų miškų atkūrimas, miškų rūšinės įvairovės išlaikymas.

17. Dzūkijos Nacionalinio parko teritorijoje miškų ūkio paskirties žemė tvarkoma pagal Dzūkijos nacionalinio parko planavimo schemą ir parengtus bei nustatytą tvarka suderintus ir patvirtintus miestelių ir kaimų detaliuosius (bendruosius) planus, nekilnojamųjų kultūros vertybių tvarkymo, miškotvarkos, žemėtvarkos, vandentvarkos, rekreacijos, kelių bei inžinerinių komunikacijų ir kitus projektus. Varėnos raj. sav. teritorijos (Žemės naudojimo ir apsaugos reglamentų brėžinyje)

***** Lietuvos Respublikos miškų įstatymo pakeitimo įstatymas. 2001-07-01, Nr.IX-240 (Žin., 2001, Nr.35-1161).

Sprendinių konkretizavimas.

pateikti siūlymai miškų ūkio teritorijoms patenkančioms į Dzūkijos nacionalinio parko teritoriją rekomendaciniai, siūloma atsižvelgti rengiant naują Dzūkijos nacionalinio parko planavimo schemą.

18. Projektuojamo Daugų regioninio parko teritorija bus tvarkoma pagal parengtą Daugų regioninio parko planavimo schemą ir parengtus bei nustatytą tvarka suderintus ir patvirtintus miestelių ir kaimų detaliuosius (bendruosius) planus, nekilnojamųjų kultūros vertybių tvarkymo, miškotvarkos, žemėtvarkos, vandentvarkos, rekreacijos, kelių bei inžinerinių komunikacijų ir kitus projektus. Varėnos raj. sav. teritorijos sprendinių siūlymai miškų ūkio teritorijoms patenkančioms į Daugų regioninio parko teritoriją rekomendaciniai.

7.4. Žemės ūkio paskirties teritorijos

7.4.1. Žemės ūkio veiklai naudotinų teritorijų zonavimas

1. Varėnos raj. savivaldybė patenka į: **Smėlingųjų lygumų ir smulkiai kalvotųjų aukštumų žemės ūkio specializacijos zoną**, šios zonos buvo suformuotos Alytaus apskrities teritorijos generaliniame plane ir atitinka Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame (generaliniame) plane nustatytas zonas:

1) **(Smėlingųjų lygumų) zona.** Į ją įeina šios seniūnijos ar didesnės seniūnijų dalys (skliausteliuose nurodomas Nekilnojamojo turto registre įregistruotų žemės sklypų vidutinis dirvožemio našumo balas): Jakėnų (34,2), Valkininkų (31,3), Kaniavos (35,5), Marcinkonių (24,5), Merkinės (34,1), Varėnos (36,5) ir Matuizų (32,7) .

Zonai būdingas lyguminis reljefas, vietomis banguotas arba kauburiuotas. Vyrauja dideli miškų masyvai. Dirvožemiai – smėlžemiai, vyraujanti granuliometrinė sudėtis – smėliai ir molingi priesmėliai tarp kurių įsiterpę stambūs bei smulkesni nusausinti durpžemiai bei puveningi dirvožemiai (juose įrengtos kultūrinės pievos). Visa zona priskirtina mažai palankioms ūkininkauti (didesnio nepalankumo) vietovėms. Zonos dalys, į kurias įeina daugiau sukultūrintų durpinių ir puveningų dirvožemių, naudotina pieno ir mėsos galvijininkystei vystyti (tinkamai sutvarkius ir eksploatuojant kultūrinių pievų žolynus). Augalininkystės produkcija turi būti naudojama pašarams, derinant prie gyvulininkystės poreikių, ir pardavimui (rugiai, bulvės, grikliai, lubinai ir kt.). Zonos dalis, kurioje mažiau kultūrinių pievų, naudotina augalininkystės ir kiaulininkystės specializacijai, užtikrinant ariamosios žemės dirvožemių humusingumo išsaugojimą ir kitų dirvožemio vertingųjų savybių gerinimą. Mažiau tinkami mechanizuotam dirbimui, paveikti vėjo erozijos, nenašūs, nutolę nuo sodybų ir įsiterpę į miškus žemės ūkio naudmenų sklypai, kurie ir šiuo metu jau yra apleisti, dirvonuojantys, turi būti panaudoti miškui įveisti, suformavus taisyklingas arba reljefo formas atitinkančias ribas tarp žemės ūkio naudmenų ir miško kontūrų.

2) **(Smulkiai kalvotųjų aukštumų) zona.** Į zoną įeina: Vydenių (36,6) seniūnija.

Zonai būdingas reljefas – smulkiai kalvotasis ir kauburiuotasis, vietomis banguotas. Vyraujantys dirvožemiai – balkšvažemiai, granuliometrinė sudėtis – priesmėliai ir lengvi smėlingi priemoliai. Žemės naudmenų sudėtis gana įvairi: gausu nedidelių miškų, natūralių ganyklų ir pievų, tarpukalvėse – pelkių ir vandens telkinių. Zonoje santykinai didelis vienkiemių skaičius, geros sąlygos plėtoti mažus ir vidutinio dydžio ūkius. Zona priskirtina mažai palankioms ūkininkauti (mažo nepalankumo) vietovėms. Rekomenduotina mišri gyvulininkystė – augalininkystės specializacija: gyvulininkystėje – pienininkystė, mėsinė galvijininkystė ir kiaulininkystė, augalininkystėje – pašarų auginimas gyvulininkystės poreikiams tenkinti, taip pat kita prekinė produkcija – miežiai, rugiai, kvietrugiai ir bulvės. Dalis kaimo gyventojų, kurių sodybos yra rekreaciniu požiūriu patraukliosiose vietose, turėtų užsiimti kaimo turizmu.

2. Visose zonose į atskirus pozonius išskirta žemė, įeinanti į gamtinio karkaso teritorijas. Šiose teritorijose žemės naudojimas reglamentuojamas įvertinant:

1) rekomenduojamą ekologinę įvairovę užtikrinančių žemės naudmenų sudėtį. Jeigu ekologinė įvairovė nepakankama, leistinas didesnis esamos padėties keitimas: miškų ir laukų bei vandens telkinių apsauginių želdinių įveisimas, tvenkinių įrengimas, daugiamečių žolynų užimtų plotų išdėstymo įvairovės didinimas;

2) gamtinio karkaso teritorijose rekomenduojama vystyti tik tausojamąjį arba ekologinį ūkininkavimą.

7.4.2. Žemės ūkio paskirties teritorijų vystymas

3. Prioritetine žemės naudotojų veikla rajono teritorijoje išlieka miškų ir žemės ūkis. Žemės ūkio paskirties žemėje žemės plotus numatoma panaudoti esant poreikiui plėsti užstatymui reikalingus plotus, eksploatuoti naudingąsias iškasenas, saugoti gamtos ir kultūros paveldo kompleksus bei objektus.

4. Žemės ūkio paskirties žemės išsaugojimas aktualesnis seniūnijose, kuriose yra našesnės žemės ir intensyvesnė žemės ūkio gamyba.

5. Žemės ūkio paskirties žemė mažėjimas ir miškų ūkio paskirties žemės didėjimas planuojamas daugiausia dėl miško įveisimo žemės ūkio naudmenose, gavus leidimą, taip pat dėl apleistų žemės ūkio naudmenų ir kitų naudmenų savaiminio apaugimo mišku. Kitos paskirties žemės plotų didėjimas numatytas dėl miestų ir gyvenviečių plėtros.

6. Nustatytos žemės ūkio paskirties žemės perspektyvinės ribos ir naudojimo būdas pateiktas (Žemės naudojimo ir apsaugos reglamentų brėžinyje). Šiais bendrojo plano sprendiniais privalo vadovautis kitų, žemesnio lygmens teritorijų planavimo, dokumentų rengėjai.

7. Nustatyti rekomenduojami žemės ūkio paskirties žemės naudojimo būdai, atsižvelgiant į geriausių dirvožemių savybių panaudojimą, žemės ūkio gamybos efektyvumą ir gamtos išteklių apsaugą. Rekomenduojama intensyvios žemės ūkio veiklos zonose plėtoti prekinę žemės ūkio gamybą ir siekti ūkio dydžio, ne mažesnio nei numatyta žemės ūkio ministro 2003 m. liepos 1 d. įsakymu Nr.3D-269 patvirtintose rekomendacijose. Rekomenduojami minimalūs racionalios žemėvaldos plotai tam tikros specializacijos ūkiams: tradicinio ūkininkavimo mišrios augalininkystės–gyvulininkystės specializacijos ūkiuose – 40 ha žemės ūkio naudmenų, kiaulininkystės specializacijos arba vien augalininkystės specializacijos ūkiuose – 100 ha žemės ūkio naudmenų. Rekomenduojama tobulinti norminius teisės aktus ir juose numatyti žemės naudojimą skatinant: visų pirma – valstybės paramos priemonėmis, jas diferencijuojant taip, kad prioritetas teikti paramą būtų teikiamas veiklai, atitinkančiai zonos ypatumams arba žemėtvarkos planavimo dokumentus (jeigu to nedraudžia ES reglamentai ir direktyvos). Prioritetinės valstybės paramos priemonės turėtų būti:

- 1) priemiestinėse teritorijose bei rekreacijai ir kaimo turizmui galimose panaudoti teritorijose - ekologinis ūkininkavimas, standartų laikymasis, pusiau natūrinių restruktūrizuojamų ūkių rėmimas;
- 2) geros ūkinės vertės ir lengvose žemėse – investicijos į žemės ūkio valdas, jaunųjų ūkininkų įsikūrimas, ankstyvas pasitraukimas iš prekinės žemės ūkio gamybos, žemės ūkio vandentvarka, žemės sklypų perskirstymas;
- 3) vidutinės ūkinės vertės žemėse – investicijos į žemės ūkio valdas, jaunųjų ūkininkų įsikūrimas, standartų laikymasis, pusiau natūrinių restruktūrizuojamų ūkių rėmimas, žemės ūkio ir artimų ekonominės veiklos sektorių įvairinimas, kaimo turizmo ir amatų skatinimas, žemės ūkio paskirties žemės apželdinimas mišku;
- 4) ekologiškai jautrioje žemėse žemės ūkio ir artimų ekonominės veiklos sektorių įvairinimas, kaimo turizmo ir amatų skatinimas, žemės ūkio paskirties žemės apželdinimas mišku;
- 5) žemėse, įeinančiose į saugomų teritorijų ribas priklausomai nuo jų naudojimo intensyvumo: ekologinio ūkininkavimo programa, kraštovaizdžio tvarkymo programa, vietovės su aplinkosaugos apribojimais, standartų laikymasis (Nitrato direktyva).

7.4.3. Žemės ūkio teritorijų naudojimo reglamentai

8. Žmogaus ūkinės ir kitos veiklos, susijusios su žemės (teritorijos) naudojimu reglamentavimas pagal bendrąjį planą pasireiškia privalomų sąlygų nustatymu specialiesiems ir detaliesiems planams. Išduodamas planavimo sąlygas, bendrojo plano organizatorius (savivaldybės taryba arba savivaldybės administracijos direktorius) gali nustatyti sąlygas derinti teritorijų planavimo dokumentą su bendrojo plano sprendiniais, užfiksuotais savivaldybės tarybos nutarime dėl bendrojo plano patvirtinimo. Be to, turi būti vadovaujama si įstatymų ir Vyriausybės nutarimų nuostatomis.

Svarbiausios iš jų:

1. Teritorija gyvenamosios ir kitos paskirties objektų statybai (urbanizuotų teritorijų plėtrai, naudingųjų iškasenų telkinių eksploatavimui, gali būti parinkta ir projektuojama tik vadovaujantis bendrojo plano sprendiniais.

2. Žemės ūkio paskirties žemėje esančios žemės ūkio naudmenos ir žemė, su veikiančiais melioracijos įrenginiais, turi būti saugoma nuo jų ploto sumažėjimo, vadovaujantis Žemės įstatymo 22 straipsnio nuostata: „Ariamoji žemė, kurios dirvožemio našumas didesnis už vidutinį šalyje taip pat žemė, kurioje yra eksploatuojamos melioracijos sistemos, turi būti naudojama taip, kad nesumažėtų jų plotas, išskyrus ekologiškai nuskurdintose gamtinio karkaso teritorijose, ir nepablogėtų dirvožemio savybės“. Gamtinio karkaso teritorijos pažymėtos (Kraštovaizdžio ekologinės apsaugos brėžinyje), tačiau kurios iš jų yra ekologiškai nuskurdintos, gali būti nustatyta tik pagal Aplinkos ministerijos parengtus teisės aktus, atitinkamais skaičiavimais įrodžius, jog šiose teritorijose miškų ir kitų natūralių biocenozų plotas neužtikrina vietovės ekologinio stabilumo.

3. Gamtinio karkaso teritorijose ūkinė veikla ribojama vadovaujantis Saugomų teritorijų įstatymo 22 straipsnio 6 dalies nuostatomis: „Gamtinio karkaso rekreacinės, miškų ūkio ir agrarinės paskirties teritorijose draudžiama statyti pramonės įmones, kurioms reikalingi taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimai, ir gyvenamuosius kvartalus. Leidžiama tokia veikla, kuri užtikrina kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą ir ekosistemų stabilumą, atkuria pažeistas ekosistemas, yra vykdoma pagal teritorijų planavimo dokumentus“.

4. Vietinės reikšmės viešųjų kelių tinklas turi atitikti bendrojo plano sprendinius – jo brėžiniuose suprojektuotą valstybinių ir vietinės reikšmės kelių išdėstymą.

9. Žemės panaudojimas pastatų statybai reglamentuojamas vadovaujantis teisės aktų reikalavimais. Savivaldybių teritorijų bendruosiuose planuose numatytoje teritorijose gyvenamųjų vietovių plėtrai turi būti leidžiama statyba.

10. Ūkininkų ūkių registre įregistruotų asmenų žemėvaldose galima statyti ūkininko ūkio sodybą (su gyvenamuoju namu ir ūkiniais pastatais), teisės aktų nustatyta tvarka parinkus vietą statybai ir parengus statinių projektus. Statyba galima privačios žemės ūkio paskirties žemės sklypuose, nerengiant detaliojo plano. Minimalų ūkio dydį, kuriam esant leidžiama statyba, nustato teisės aktai.

11. Savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendiniai negali tiesiogiai reglamentuoti žemės naudojimo ir teritorijos tvarkymo sąlygų, tačiau teisės aktų nustatyta tvarka turi poveikį specialiųjų ir detaliųjų planų rengimui.

12. Bendrojo plano sprendinių įgyvendinimui žemės ūkio paskirties žemėje reikalinga rengti kaimo plėtros žemėtvarkos projektus (jų atmainą – atskirų seniūnijų kompleksinius žemės ūkio ir kaimo plėtros projektus) ir žemės konsolidacijos projektus.

Sprendinių konkretizavimas.

Pagrindiniai šių žemėtvarkos teritorijų planavimo dokumentų sprendiniai, turintys ilgalaikes pasekmes ir būtini spręsti įvertinant svarbiausius žemės ūkio gamybos plėtrą bei kaimo kraštovaizdžio formavimą įtakančius veiksnius:

1. vietinės reikšmės kelių tinklo išdėstymas;
2. stambiųjų ūkių centrų išdėstymas bei gamybos apimčių juose nustatymas;
3. sausinimo sistemų remonto ar rekonstrukcijos poreikio nustatymas;
4. miško želdinių detalesnio išdėstymo ir jų funkcijų nustatymas;
5. žemės ūkio naudmenų laukų masių, tinkamų naudoti tam tikroms augalų grupėms, formavimas;
6. žemės gerinimo priemonių suplanavimas;
7. natūralių kraštovaizdžių, dirvožemio ir vandens apsaugos priemonių suplanavimas.

13. Nacionalinio parko teritorijoje žemės ūkio paskirties žemė tvarkoma pagal Dzūkijos nacionalinio parko planavimo schemą ir parengtus bei nustatytą tvarka suderintus ir patvirtintus miestelių ir kaimų detaliuosius (bendruosius) planus, nekilnojamųjų kultūros vertybių tvarkymo, miškotvarkos, žemėtvarkos, vandentvarkos, rekreacijos, kelių bei inžinerinių komunikacijų ir kitus projektus. Varėnos raj. sav. teritorijos (Žemės naudojimo ir apsaugos reglamentų brėžinyje) pateikti siūlymai miškų ūkio teritorijoms patenkančioms į Dzūkijos nacionalinio parko teritoriją rekomendaciniai, rengiant naują Dzūkijos nacionalinio parko planavimo schemą.

14. Projektuojamo Daugų regioninio parko teritorija bus tvarkoma pagal parengtą Daugų regioninio parko planavimo schemą ir parengtus bei nustatytą tvarka suderintus ir patvirtintus miestelių ir kaimų detaliuosius (bendruosius) planus, nekilnojamųjų kultūros vertybių tvarkymo, miškotvarkos, žemėtvarkos, vandentvarkos, rekreacijos, kelių bei inžinerinių komunikacijų ir kitus projektus. Varėnos raj. sav. teritorijos sprendinių siūlymai žemės ūkio teritorijoms patenkančioms į Daugų regioninio parko teritoriją rekomendaciniai.

7.5. Vandens ūkio paskirties teritorijos

1. Dauguma Varėnos rajono savivaldybės teritorijos ežerų turi rekreacinę bei mėgėjiškos žūklės reikšmę. Tik rajono pietuose esantys Grybaulios tvenkiniai Marcinkonių sen. sovietmečio bei pirmaisiais nepriklausomybės metais turėjo verslinės žuvininkystės reikšmę. Tačiau šiuo metu jie yra nusausinti.
2. Vertingiausi ekologiniu, rekreaciniu, gamtosauginiu ir kitais aspektais paviršinio vandens telkiniai yra įtraukti į valstybinės reikšmės vidaus vandens telkinių sąrašą (Žin., 2003, Nr.98 – 4394).
3. Vandens ūkio paskirties žemėje išskirti 3 naudojimo būdai (rekreaciniai, ekosistemas saugantys ir bendro naudojimo vandens telkiniai, žiūrėti 7.1 lentelėje. Žemės naudojimo tikslinė paskirtis ir tvarkymo reglamentai ir (brėžinyje Žemės naudojimo ir apsaugos reglamentai) .
4. Prie paviršinių vandens telkinių, esančių Varėnos rajono savivaldybės teritorijoje išskirtos apsaugos juostos ir zonos, kurios sumažina galimybę patekti į vandens telkinius pavojingoms medžiagoms. Jos tvarkomos Vadovaujantis Vyriausybės patvirtintomis Specialiųjų žemės ir miško naudojimo sąlygų XXIX skyriumi „Vandens telkinių apsaugos juostos ir zonos“.
5. Kaip ir visoje Lietuvoje Varėnos raj. savivaldybės teritorijoje vis didesnis dėmesys bus skiriamas mėgėjiškos žvejybos organizavimui ir plėtrai. Ši veiklos forma bus derinama su žemės ūkio ir kita veikla, ypač su kaimo turizmu. Valstybės institucijų uždaviniai žuvininkystės sektoriaus plėtrai apima šias priemones:
 - žvejybos reglamentavimas valstybiniuose ir privačiuose vandens telkiniuose;
 - žuvų išteklių atkūrimas. Upes ir kitus žuvininkystei galimus naudoti vandens telkinius reikalinga praturtinti vertingomis, patraukliomis žuvų rūšimis;
 - gerinti žuvų migracijos kelius ir žuvų neršto apsaugos sąlygas;
 - gerinti žuvų išteklių kontrolę ir apsaugą.

7.6. Kitos paskirties teritorijos

7.6.1. Pramonės ir verslo teritorijos

Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas numatė pramonės ir verslo zonas suformuoti Alytuje, o Lazdijų, Varėnos raj. savivaldybėse skatinti smulkų ir vidutinį verslą, ne žemės ūkio sferoje.

Varėnos rajono ekonominę plėtrą, turėtų paskatinti 2007 – 2013 m. ES struktūrinių fondų paramos lėšų pritraukimas. Ruošiamas Varėnos rajono savivaldybės strateginis planas sąlygos sėkmingesnį savivaldybės teritorijoje esančių verslo įmonių, organizacijų, socialinių ir ekonominių partnerių dalyvavimą projektuose pagal Bendrąjį programavimo dokumentą, suteikianti didesnes galimybes pasinaudoti ES struktūrinėmis finansinėmis priemonėmis.

Steigti naujų pramonės įmonių Varėnos rajono teritorijoje 2007 – 2017 metų laikotarpyje nenumatoma. Rajono verslo struktūroje dominuoja rajono centras Varėna, kurio reikšmė išlieka ir perspektyviniame laikotarpyje. Jame siūlomas esamo ekonominio potencialo stiprinimas.

Matuizų seniūnijoje esančios uždarnosios akcinės bendrovės „Matuizų dujų silikatas“ ir „Matuizų plytinė“ turi gamybines teritorijas ir plėtros nenumato. Varėnos miesto pramonės rajone esamas teritorijas, kuriose nevykdoma gamyba, siūlome rezervuoti perspektyviniam laikotarpiui.

7.6.2. Naudingų iškasenų teritorijos

Varėnos rajono savivaldybės teritorijoje statybos paslaugas teikia apie 18 ūkio subjektų. Vykdomų statybos darbų apimtys per paskutinių trijų metų laikotarpį išaugo 37,0 proc. Rajono teritorijoje eksploatuojami žvyro, smėlio, durpių karjerai pateikiami 7.6.2.1 lentelėje ir brėžinyje „Žemės naudojimo ir apsaugos reglamentai“.

7.6.2.1 lentelė. Karjerų eksploatavimo teritorijos

Savivaldybė	Vietovė	Naudinga iškasena	Būklė
Varėnos raj. sav.	Kazimieravas	Žvyras ir smėlis	Eksploatuojama
	Kaniūkai	Žvyras ir smėlis	Eksploatuojama
	Kuršiai	Žvyras	Eksploatuojama
	Giraitė I, III	Smėlis	Eksploatuojama
	Giraitė II	Smėlis	Bus eksploatuojama
	Burbonys	Durpės	Eksploatuojama
	Puodžiai	Durpės	Eksploatuojama
	Janionys	Žvyras	Bus eksploatuojama
	Juodžiuko durpynas	Durpės	Bus eksploatuojama
	Barčiai	Žvyras, smėlis	Bus eksploatuojama
	Derėžnyčia	Smėlis	Bus eksploatuojama
	Maceliai	Durpės	Bus eksploatuojama
	Grūda	Durpės	Bus eksploatuojama
	Kabeliai	Durpės Žvyras-smėlis	Bus eksploatuojama Parengtinai išžvalgyta
	Krukliai I	Žvyras	Eksploatuojama
	Krukliai II	Žvyras	Bus eksploatuojama
	Sandrupis*	Smėlis	Bus eksploatuojama

*Sandrupio smėlio karjeras įtrauktas Varėnos rajono savivaldybės reikalavimu

7.7. Sprendinių įgyvendinimo prioritetai

Konservacinės paskirties teritorijų tvarkymo prioritetai:

- 1) Čepkelių rezervatas bus tvarkomas pagal Čepkelių rezervato tvarkymo planą;
- 2) Dzūkijos nacionalinio parko 3 gamtiniai rezervatai (Skroblaus, Musteikos, Povilnio) tvarkoma pagal Dzūkijos nacionalinio parko planavimo schemą ir tvarkymo planą.

Miškų ūkio teritorijų tvarkymo prioritetai:

- 1) miškų ūkio veiklą diferencijuoti pagal numatytą miškų ūkio teritorijų naudojimo būdą užtikrinant optimalesnį miško naudojimą;
- 2) sudaryti sąlygas naudoti miško žemę kitiems gyventojų poreikiams tenkinti (medžioklei, turizmui, šalutiniam miško išteklių naudojimui). Skatintų efektyvų ir racionalų miško išteklių naudojimą, biologinės įvairovės miškuose išsaugojimą, rekreacinio miškų potencialo didinimą;
- 3) Varėnos rajono savivaldybės teritorijoje miškų plotus padidinti pirmoje eilėje siūlome: Europinės svarbos Valdajaus-Baltijos-Pomeranijos aukštumų juostą Baltijos ežerotojo kalvyno geoekologinės takoskyros ruože pačioje šiaurvakarinėje savivaldybės dalyje Ilgininkų apylinkėse; regioninės svarbos Nemuno-Merkio-Katros takoskyros ruožą Merkinės-Kabelių-Dubičių atkarpoje; naujai projektuojamose rekreacinio naudojimo teritorijose. teritorijos, kurių perspektyvinis panaudojimas – miškų ūkio veiklai, turi būti planuojamos ir tvarkomos skatinant miško įveisimą bei kitas miškotvarkos priemones.

Žemės ūkio teritorijų tvarkymo prioritetai:

- 1) teritorijos, kurių perspektyvinis panaudojimas – ilgalaikė žemės ūkio veikla, turi būti planuojamos gerinti ir tvarkyti taip, kad jų naudojimas būtų intensyvus, užtikrinantis efektyvią gamybą;
- 2) į gamtinį karkasą įeinančiose ekologiškai jautriose teritorijose teikti prioritetą ir paramą ekologinio ir tausojamojo ūkininkavimo sistemas diegiantiems ūkiams;
- 3) išskirti arealus miško įveisimui ne miško žemėje, laikantis teisės aktų, leidžiančių įveisti mišką, reikalavimų ir miško įveisimo prioritetų (pirmiausia – gamtinio karkaso teritorijose, po to – nenusausintose apleistose ir dirvonuojančiose žemėse su mažos ūkinės vertės dirvožemiais);
- 4) prioritetiniai darbai turėtų būti atliekami vystant perspektyvias kaimo gyvenamąsias vietas, intensyviai rekreacinei veiklai skirtas teritorijas (rekreacinius arealus), taip pat žemės ūkio paskirties teritorijose su našiais dirvožemiais, kuriose rekomenduojamą specializaciją atitinkantis ūkininkavimas duos didžiausią ekonominį efektą;
- 5) rajono žemėtvarkos schemas parengimas. Atsižvelgiant į bendrojo plano sprendinius (gyvenamųjų vietovių sistemą, diferencijuotą žemės naudojimą) ir vadovaujantis Žemės ūkio ministro ir Aplinkos ministro įsakymu (2004 09 15, Nr. 3D-518/D1-490) patvirtintomis žemėtvarkos schemas rengimo taisyklėmis, reikia išspręsti vietinės reikšmės kelių tinklo sutvarkymą, stambiųjų ūkių centrų išdėstymą.

Vandens ūkio teritorijų tvarkymo prioritetai:

- 1) spręsti Grybaulios tvenkinių Marcinkonių sen. galimybę panaudoti verslinei žuvininkystei ar mėgėjiškos žvejybos organizavimui;

Sprendinių konkretizavimas.

- 2) Varėnos raj. savivaldybės teritorijoje didesnę dėmesį skirti mėgėjiškos žvejybos organizavimui ir plėtrai;
- 3) Laikytis prie paviršinių vandens telkinių, išskirtų apsaugos juostų ir zonų, reikalavimų.

Kitos paskirties teritorijų tvarkymo prioritetai:

- 1) parengti žemės sklypų ir pastatų, tinkamų verslo plėtrai, katalogą, kuriame būtų smulkaus ir vidutinio verslo plėtros informacinė duomenų bazė, apimanti duomenis apie eksportą, subrangos galimybes ir bendrą įmonių kūrimą;
- 2) rekultivuoti baigtus eksploatuoti karjerus.

8. TERITORIJŲ REZERVAVIMAS VISUOMENĖS POREIKIAMS

8.1. Saugomos teritorijos

Varėnos rajono savivaldybės teritorijoje ypač daug saugomų teritorijų bei jose esančių gamtinių bei kultūrinių vertybių. Daugumoje jų apsauga jau įstatymiškai įteisinta. Šiuo metu naujai steigiamas Daugų regioninis parkas, kurio pietrytinis pakraštys patenka ir į Varėnos rajono savivaldybės teritoriją. Alytaus apskrities ir Varėnos rajono savivaldybės teritorijos bendruosiuose planuose numatyta teritorija šio parko steigimui. Ši teritorija pažymėta brėžinyje „Gamtinio kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės apsauga“.

8.2. Techninė infrastruktūra

8.2.1. Susisiekimo infrastruktūra

Savivaldybės teritorijos bendrajame plane numatoma formuoti aukštesnės kategorijos kelių tinklą, rekonstruojant esamų kelių ruožus, keliant kelių reikšmes. Kelių reikšmių didinimas yra tiesiogiai susijęs su padidėjusiomis apsaugos zonomis.

Apsaugos zonų didinimas keliant krašto kelių techninius parametrus iki magistralinių kelių reikalavimų bei rajoninių kelių į krašto kelių, reikalingas:

1. Keliui Nr. 128 Valkininkų geležinkelio stotis-Daugai-Alytus;
2. Keliui Nr. 4701 Jurgionys-Babriškės.

Teritorijų rezervavimas perspektyvinių geležinkelio linijų tiesimui reikalingas:

1. Geležinkelio linijai Valkininkai-Alytus;
2. Geležinkelio linijai Kabeliai-Druskininkai;
3. Varėnos miesto aplinkkelio tiesimui (buvusio geležinkelio linijos Varėna-Alytus sankasos rezervavimas kelio tiesimui).

Teritorijų rezervavimas perspektyvinių tiltų statybai:

1. Tiltui per Merkio upę Perlojoje;
2. Tiltui per Merkio upę Pamerkių-Bartelių ruože.

8.2.2. Ekoinžinerinė ir energetikos infrastruktūra

Varėnos rajono generaliniame plane inžinerinės infrastruktūros sprendiniams įgyvendinti numatomas teritorijų rezervavimas.

Teritorijų rezervavimas vandentiekio infrastruktūrai:

- Naujų vandenviečių įrengimui Druckūnuose, Pakaršyje, Rudnioje, Rakuose, Krokšlyje, Musteikoje, Puvočiuose, Zervynose, Krūminiuose, Pamerkiuose, Urkionyse, Voriškėse, Kibyšiuose, Gudakiemyje, Dargužiuose, Pirčiupiuose, Kriviliuose ir Kijučiuose;
- Naujų papildomų gręžinių įrengimui Gudžiuose, Nedzingėje, Sarapiniškėse, Tolkūnuose, Pamusiuose, Dubičiuose, Panočiuose, Marcinkonyse, Kabeliuose, Matuizose, Vilkiautinyje, Panaroje, Pilvingiuose, Valkininkuose ir Vydeniuose;
- Vandens gerinimo įrenginių statybai Nedzingėje, Druckūnuose, Pakaršyje, Pamusiuose, Dubičiuose, Rudnioje, Rakuose, Krokšlyje, Musteikose, Puvočiuose, Zervynose, Krūminiuose, Pamerkiuose, Urkionyse, Voriškėse, Pilvingiuose, Kibyšiuose, Gudakiemyje, Dargužiuose, Pirčiupiuose, Kriviliuose, Vydeniuose ir Kijučiuose. Pagal galimybes vietą vandens gerinimo įrenginiams parinkti esamų vandenviečių teritorijose.

Sprendinių konkretizavimas.

Teritorijų rezervavimas vandenvalos infrastruktūrai:

- Esamų nuotekų valymo įrenginių rekonstravimui Matuizose, Merkinėje, Valkininkų GS ir Vydeniuose.
- Naujų nuotekų valymo įrenginių statybai Nedzingėje, Sarapiniškėse, Tolkūnuose, Druckūnuose, Pamusiuose, Žilinuose, Puodžiuose, Dubičiuose, Panočiuose, Rudnioje, Rakuose, Krokšlyje, Marcinkonyse, Kabeliuose, Musteikoje, Puvočiuose, Zervynose, Krūminiuose, Pamerkiuose, Urkionyse, Voriškėse, Panaroje, Pilvingiuose, Kibyšiuose, Gudakiemyje, Valkininkuose, Dargužiuose, Pirčiupiuose, Kriviliuose ir Kijučiuose.

Teritorijų rezervavimas atliekų tvarkymui:

- Didžiųjų ir kitų atliekų priėmimo aikštei Merkinės mstl., Merkinės sen. ir Paklėstarės k., Valkininkų sen;
- Biodegraduojančių atliekų kompostavimo aikštei šalia esamos didžiųjų ir kitų atliekų surinkimo aikštelės Geležinkelio g. Varėnoje*;
- biodegraduojančių (viso rajono) atliekų kompostavimo aikštei esamo Varėnos sąvartyno vietoje.

* Numatyta Varėnos rajono savivaldybės reikalavimu rengiamų dokumentų pagrindu.

Teritorijų rezervavimas dujų tiekimui:

- Skirstomojo dujotiekio tinklo įrengimui;
- Aukšto slėgio skirstomajai dujotiekio linijai nuo Butrimonių DSS iki Varėnos ir nuo Varėnos iki Matuizų

8.3. Teritorijos valstybės sienos apsaugos poreikiams

Žemės plotai, reikalingi valstybės sienos apsaugai, nustatomi vadovaujantis Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymo (Žin., 2000, Nr. 42-1192) ir poįstatyminių teisės aktų nuostatomis.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1999 m. gruodžio 13 d. nutarimu Nr. 1387 „Dėl Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos Respublikos valstybės sienos apsaugai skirtų žemės plotų (pasienio juostos) ir jų ribų patvirtinimo“ (Žin., 1999, Nr. 106-3079; 2008, Nr. 59-2218) patvirtino valstybės sienos su Baltarusijos Respublika apsaugai skirtus žemės plotus ir jų ribas. Alytaus apskrities Varėnos rajono savivaldybės teritorijoje šie plotai nustatyta tvarka įteisinti Valstybės sienos apsaugos tarnybai ir jose bet kokia veikla, nesisijusi su valstybės sienos apsauga, draudžiama.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2007 m. gegužės 30 d. nutarimu Nr. 548 (Žin., 2007, Nr. 66-2559) „Dėl pasienio ruožo ir valstybės sienos apsaugos zonos ribų bei Lietuvos Respublikos gyvenamųjų vietovių, priskirtų pasienio ruožui, sąrašo patvirtinimo“ patvirtino pasienio ruožo ribas ir valstybės sienos apsaugos zonos ribas. Dalis Varėnos rajono savivaldybės teritorijos yra pasienio ruožo bei valstybės sienos apsaugos zonos ribose. Veiklą pasienio ruože reglamentuoja Pasienio teisinio režimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 30 d. nutarimu Nr. 598 (Žin., 2002, Nr. 46-1755, 2008, Nr. 11-383).

Valstybės sienos apsaugos zonos ir pasienio ruožo ribos pateikiamos pagrindiniame brėžinyje „Žemės naudojimo ir apsaugos reglamentai“. Šiose teritorijose fizinių ir juridinių asmenų veiklos tvarką reglamentuoja Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymas ir kiti poįstatyminiai teisės aktai.

9. SPRENDINIŲ ĮGYVENDINIMUI RENGTI NI PROJEKTAI

Varėnos rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendinių detalizavimui ir įgyvendinimui jo realizavimo eigoje siūloma parengti šiuos naujus arba patikslinti anksčiau parengtus projektus:

1. Varėnos, Merkinės ir Valkininkų m. bendruosius planus.
2. Seniūnijų centrų ir kitų gyvenamųjų vietovių detaliuosius planus.
3. Techninės infrastruktūros plėtros (susisiekimo, energetikos, vandentvarkos) specialiuosius planus.
4. Kraštovaizdžio specialųjį planą.
5. Visų rūšių saugomų teritorijų specialiuosius arba tvarkymo zonų planus.
6. Turizmo ir rekreacijos specialiuosius planus.
7. Monitoringo sistemos projektą.
8. Nuolat atnaujinti miškotvarkos projektus ir miškų inventorizacijos duomenis.
9. Žemėtvarkos schemas, žemės konsolidacijos projektus, kaimo plėtros žemėtvarkos projektus.
10. Vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrantės apsaugos juostų specialiuosius planus.
11. Kitus dokumentus, pagal bendrojo plano sprendinių realizavimo metu iškilusius poreikius.

Konkrečios sklypų, atskirų zonų, koridorių ir kitų teritorijų ribos turi būti nustatomos tik aptartuose ir kituose žemesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentuose, parengtuose vadovaujantis pateikiamais bendrojo plano principiniais sprendiniais.